

ΤΟΥΡΚΙΑ-ΣΥΡΙΑ:

Τα συμφέροντα, οι λογαριασμοί και η εμπλοκή του ελληνικού κράτους

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όσοι και όσες παρακολουθούν τα λόγια και τα έργα της συνέλευσης *autonome antifa* θα έχουν παρατηρήσει ότι εδώ και κάμποσο διάστημα μας ανησυχούν ιδιαίτερα τα λέγόμενα εθνικά ζητήματα και η διεθνής κατάσταση. Είμαστε πεισμένοι πως παρότι τα ζητήματα αυτά είναι πλανητικής εμβέλειας και τρέχουν μακριά από το επίπεδο της εμπειρίας και της καθημερινότητάς μας, η ιστορική συγκυρία που διανύουμε είναι τόσο κρίσιμη που θα καθορίσει τις ζωές μας. Γι' αυτό και τα όσα λέμε και όσα πράττουμε από τη σκοπιά του αυτόνομου αντιφασισμού αποκτούν σημασία και βαρύτητα. Μέσα από αυτή τη σκοπιά, που δεν αναγνωρίζει κανένα εθνικό συμφέρον αλλά μόνο το ταξικό μας συμφέρον, έχουμε κατορθώσει κάτι καθόλου αμελητέο: να μιλάμε γι' αυτά τα ζητήματα έξω από κάθε είδους κρατικές αφηγήσεις και μεσολαβήσεις. Έργο που δεν πρόκειται να το κάνει κανείς άλλος για εμάς. Αλλά και έργο σημαντικό που καθορίζει την αξιοπρεπή συλλογική αντιφασιστική μας παρουσία στους δρόμους.

Έχουμε πει τα εξής: οι πολεμικές συγκρούσεις που συμβαίνουν τα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια σε μια ευρεία ζώνη που ξεκινάει από τα Βαλκάνια, περνάει από τη Μέση Ανατολή και φτάνει μέχρι τη Βόρεια Αφρική, δεν είναι μεμονωμένα πολεμικά συμβάντα. Πρόκειται για έναν παγκόσμιο διακρατικό πόλεμο που διεξάγεται δι' αντιπροσώπων. Πρόκειται για ένα νέο μοίρασμα του κόσμου που ξεκίνησε με τη λήξη της αμέσως προηγούμενης διευθέτησης του πλανήτη, δηλαδή με τη λήξη του ψυχρού πολέμου στις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Δημόσια, επίσης, έχουμε πει και το άλλο: Το ελληνικό κράτος συμμετέχει εξ αρχής σε αυτό τον πόλεμο. Έχει μακρόχρονη στρατηγική, έχει φιλόδοξες βλέψεις, έχει δείξει στο παρελθόν τα δόντια του. Η στρατηγική του ελληνικού κράτους έχει ως βασικό άξονα την προσπάθεια κυριαρχίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Αυτή η στρατηγική λέμε πως είναι η θαλάσσια αναβίωση της Μεγάλης Ιδέας. Και το κυριότερο: το ελληνικό κράτος έχει πλέον ενιαία εξωτερική πολιτική που είναι υπεράνω πολιτικών κομμάτων. Έχει μάλιστα αναπτύξει αποτελεσματικούς μηχανισμούς προπαγάνδας και μπορεί να ελπίζει σε μεγάλο βαθμό σε μια ευρεία κοινωνική συναίνεση στα «εθνικά δίκαια».

Με λίγα λόγια, είναι εξαιρετικά ανησυχητικά τα πράγματα σε τούτη τη χώρα. Κι όμως, παρότι ο παγκόσμιος πόλεμος είναι ήδη εδώ, παρότι τα δείγματα γραφής που μας έχει δώσει το ελληνικό κράτος είναι απολύτως σαφή ως προς τις διαθέσεις συμμετοχής του στο παγκόσμιο σφαγείο, εκκωφαντική σιωπή επικρατεί από την πλευρά των αντιιμπεριαλιστών της χώρας. Η καλύτερα: μια εκκωφαντική αναπαραγωγή των κρατικών αφηγήσεων συναντάμε σχεδόν παντού. Το πιο κραυγαλέο παράδειγμα είναι ότι ενώ είναι οφθαλμοφανές πως μια πληθώρα κρατών πλακώνονται μεταξύ τους πάνω στο έδαφος της Συρίας, η αντίληψη που επικρατεί είναι ότι έχουμε να κάνουμε με μία μάχη των δυτικών δυνάμεων «ενάντια στο μίasma του ISIS».

Κι έτσι, είμαστε καταδικασμένοι να βιώνουμε μια ιδιότυπη πολιτική μοναξιά αλλά και να πεισμώνουμε. Τις απόψεις που διατυπώσαμε παραπάνω, εμείς οι αντιφασίστες από τη συνέλευση *autonome antifa* τις υποστηρίξαμε σε μία εκδήλωση τον Μάιο του 2015 παρότι με μία εκτενή μπροσούρα που τις τεκμηριώνει¹. Καλέσαμε σε μία διαδήλωση τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς στο κέντρο της Αθήνας με σύνθημα «ενάντια στο ελληνικό κράτος και τον πόλεμο που σχεδιάζει». Βρεθήκαμε 300 αντιφασίστες να διαδηλώνουμε στους δρόμους ενάντια στην ελληνική κρατική στρατηγική στην Ανατολική Μεσόγειο. Και όλο αυτό το διάστημα έχουμε κολλήσει χιλιάδες αφίσες στους δρόμους της μητρόπολης σχετικά με τον παγκόσμιο πόλεμο και την συμμετοχή του ελληνικού κράτους. Το ίδιο θέμα απασχολεί κάθε τεύχος του περιοδικού *antifa* τα τελευταία χρόνια. Με δυο λόγια, δεν είμαστε και ούτε σκοπεύουμε να γίνουμε κομμάτι ή ουρά της κοινωνικής συναίνεσης που λέγαμε και παραπάνω. Αντιθέτως, έχουμε να πούμε και το κυριότερο, να κάνουμε συλλογικά, πολλά πράγματα ενάντια σε αυτή τη συναίνεση, ενάντια στις κυρίαρχες κρατικές αφηγήσεις, ενάντια στις μεσολαβήσεις, ενάντια στον πόλεμο που θα πέσει πάνω στις δικές μας ζωές.

Ο λόγος μας είναι αισχρά μειοψηφικός. Όμως επιμένουμε. Γιατί ο παγκόσμιος πόλεμος επιταχύνεται. Γιατί τα σκοτάδια και η σύγχυση εξαπλώνονται ανησυχητικά ακόμα και στους κύκλους που ορκίζονται έχθρα και οργή στο κράτος, τους μπάτσους, το στρατό και τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους. Γι' αυτό και θα προχωρήσουμε ακόμα παραπέρα εκείνα που υποστηρίξαμε τον Μάιο του 2015. Θα μιλήσουμε ξανά. Θα τσιγκλήσουμε και πάλι το θέμα που έχει κάτσει και θα μας κάτσει βαρύτατα στο σβέγκο μας το επόμενο διάστημα: τα περιβόητα «εθνικά μας ζητήματα».

Θα μιλήσουμε ειδικότερα για τη στάση του ελληνικού κράτους απέναντι στον πόλεμο που

συγκεντρώνει την παρούσα στιγμή το παγκόσμιο ενδιαφέρον, τον πόλεμο δηλαδή στη Συρία. Θα υποστηρίξουμε πως η εμπλοκή της Ελλάδας σε αυτόν τον πόλεμο είναι δεδομένη και επιθυμητή από τα ελληνικά πολιτικά και στρατιωτικά επιτελεία, όσο κι αν αυτά προσποιούνται το αντίθετο. Θα καταδείξουμε πως η ελληνική κρατική εμπλοκή στον πόλεμο στη Συρία είναι δεδομένη και επιθυμητή γιατί στρώνει το έδαφος στην προώθηση των «εθνικών δικαίων». Με πρώτο πρώτο το εξής: η διάλυση της Συρίας συμβάλλει στην αποσταθεροποίηση του «προαιώνιου εχθρού», δηλαδή της Τουρκίας. Και η αποσταθεροποίηση του τουρκικού κράτους είναι πάγιος στόχος της ελληνικής κρατικής στρατηγικής στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ακριβώς επειδή η εμπλοκή του ελληνικού κράτους στη Συρία καθορίζεται από τις ελληνικές βλέψεις για την αποσταθεροποίηση της Τουρκίας, θα μιλήσουμε για τον αντιτουρκισμό στην Ελλάδα. Θα θυμίσουμε ορισμένα κρίσιμα γεγονότα από το πρόσφατο παρελθόν που περιγράφουν επαρκώς αυτές τις ελληνικές κρατικές φιλοδοξίες. Γενικότερα, θα εκθέσουμε τη στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου μέσα στη δεκαετία του 1990 όπως ακριβώς εκδηλώθηκε: ως αντιτουρκική επιθετική πολιτική. Θα αναφερθούμε στο πώς οι «ευσεβείς ελληνικοί πόθοι» αποσταθεροποίησης του τουρκικού κράτους είχαν ξυπνήσει μέσα στη δεκαετία του 1990, ήδη από τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου το 1990 και τις απαρχές της διάλυσης της Μέσης Ανατολής. Θα θυμίσουμε ότι η αλληλεγγύη στο κουρδικό αντάρτικο αξιοποιήθηκε από την ελληνική κρατική πολιτική ως εργαλείο διάλυσης της Τουρκίας. Θα μνημονεύσουμε το πώς εκφράστηκε στην πράξη το αριστεροδεξιό σύνθημα «η ειρήνη στο Αιγαίο περνάει από τα βουνά του Κουρδιστάν». Θα θυμίσουμε επίσης το πώς έφτασε η Ελλάδα στα πρόθυρα πολέμου με την Τουρκία στα μέσα της δεκαετίας του 1990. Επιπλέον, θα περιγράψουμε το πώς οι «ευσεβείς πόθοι» περί διάλυσης της Τουρκίας μπήκαν (προσωρινά) στον πάγο με την παράδοση από το ελληνικό κράτος του Κούρδου ηγέτη του PKK Οτσαλάν στο τουρκικό το 1999. Και τέλος, θα παραθέσουμε τη στρατηγική του ελληνικού κράτους από το 1999 έως σήμερα, η οποία εξηγεί και τη σημερινή του στάση στον πόλεμο στη Συρία.

Λέμε λοιπόν πως το ελληνικό κράτος έχει στρατηγική και φιλοδοξίες να εκμεταλλευτεί προς όφελός του τη διάλυση της Μέσης Ανατολής. Αυτή η στρατηγική διαμορφώθηκε μέσα στα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια και δεν ξετυλίχτηκε πάντοτε ομαλά ή με έναν εντελώς συνεκτικό τρόπο. Γι' αυτό και πρέπει εξαρχής να ξεκαθαρίσουμε το γενικό σχήμα που διαπνέει όλα όσα θα υποστηρίξουμε παρακάτω: το ελληνικό κράτος αντιλήφθηκε το τέλος του ψυχρού πολέμου στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ως ευκαιρία να βάλει μπροστά τις «εθνικές διεκδικήσεις». Η κατάρρευση των βαλκανικών κρατών και ταυτόχρονα η πρώτη επέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράκ το 1990, αντιμετώπιστηκαν από το ελληνικό κράτος ως συνθήκες ευνοϊκές για να βάλει μπροστά μια αντιαλβανική, μια αντιμακεδονική και μια αντιτουρκική πολιτική. Ούτως ή άλλως το τέλος του ψυχρού πολέμου δεν συνοδεύτηκε από διεθνείς συνθήκες, όπως αυτές που επικύρωσαν τη λήξη των δύο προηγούμενων παγκόσμιων πολέμων. Γι' αυτό και η διάλυση κρατών από τη Βαλκανική έως τη Μέση Ανατολή στις αρχές της δεκαετίας του 1990 αναζωπύρωσε σφοδρά τις φιλοδοξίες όλων των άμεσα εμπλεκόμενων κρατών αλλά και των γειτονικών, συμπεριλαμβανομένου και του ελληνικού. Είναι βέβαια γεγονός ότι το αμερικανικό κράτος ως η μόνη υπερδύναμη που έβγαине ισχυρή από το τέλος του ψυχρού πολέμου, έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο υλοποιώντας μια στρατηγική διάχυσης χάους στην ευρεία ζώνη που ξεκινούσε από τα Βαλκάνια και έφτανε μέχρι τη Μέση Ανατολή, με στόχο να αποδυναμώσει εντελώς τις αντίπαλες υπερδυνάμεις που είχαν συμφέροντα στην περιοχή². Το ελληνικό κράτος, αλλά και τα υπόλοιπα γειτονικά ή εμπλεκόμενα κράτη, κατέστρωσε τη δική του στρατηγική σύμφωνα με αυτό το πλανητικής κλίμακας σχέδιο. Όμως το ελληνικό κράτος δεν πρέπει να το φανταζόμαστε ως ένα πρόσωπο

που αποφασίζει. Είναι μία σύνθεση περίπλοκων συμφερόντων και μηχανισμών. Τα συμφέροντα και οι μηχανισμοί, που ξεκινούν από τα ελληνικά στρατιωτικά επιτελεία, τις ελληνικές μυστικές υπηρεσίες, τους πολιτικούς σχηματισμούς και τα κόμματα, τις ακροδεξιές παρακρατικές οργανώσεις και τα κάθε λογής ελληνικά θινκ τανκ και τα ημι-κρατικά ινστιτούτα που μελετούν, προτείνουν και σχεδιάζουν την ελληνική εξωτερική πολιτική, δεν έχουν πάντοτε ομόνοια απόψεων. Έχουν συχνά συγκρούσεις και κόντρες μεταξύ τους. Όλα τους όμως, σε όλη τη διάρκεια των τελευταίων εικοσιπέντε χρόνων, προσανατολίστηκαν σε έναν κοινό σκοπό: στο πώς το ελληνικό κράτος θα εκμεταλλευτεί προς όφελός του το τέλος του ψυχρού πολέμου και το αμερικανικό σχέδιο διάλυσης και αποσταθεροποίησης της Βαλκανικής και της Μέσης Ανατολής. Πάνω στο πώς θα επιτυγχανόταν αυτό, εκδηλώθηκαν διαφοροποιήσεις, αντιπαλότητες και κόντρες ανάμεσα στους μηχανισμούς του ελληνικού κράτους, οι οποίες έφτασαν μάλιστα μέσα στη δεκαετία του 1990 στο επίπεδο της προβοκάτσιας ή και των επίσημων αλληλο-καταγγελιών.

Χοντρικά (εντελώς χοντρικά όμως, χάριν συνεννόησης) στην Ελλάδα αυτές οι αντιπαλότητες εκφράστηκαν μέσα από δύο τάσεις: η μία συσπείρωνε τους ακραίους εθνικιστές της χώρας, που περιλάμβανε όχι μόνο ακροδεξιούς καρναβάδες, πράκτορες ή ναζί αλλά και φιγούρες από το υπόλοιπο πατριωτικό-πολιτικό φάσμα (νδ, πασοκ και αριστερά), όπως βουλευτές, καθηγητές πανεπιστημίων, μεγαλοδικηγόρους, αλλά και δίκτυα, εθνικούς ομίλους και οργανώσεις. Η τάση αυτή επεδίωκε επιθετικές ενέργειες ενάντια στα γειτονικά κράτη με την πρόταξη κυρίως της στρατιωτικής ισχύος. Στην περίπτωση που θα μας απασχολήσει εδώ, η εν λόγω τάση επεδίωκε ακόμα και τη στρατιωτική αντιπαράθεση με την Τουρκία στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Η δεύτερη τάση συσπείρωνε όλους εκείνους τους μηχανισμούς και τα πρόσωπα που αντιλαμβάνονταν πως οι εθνικές διεκδικήσεις π.χ. απέναντι στην Τουρκία, μπορούσαν να προωθηθούν με πιο έμμεσους, εξίσου βέβαια επιθετικούς, τρόπους. Μέσα δηλαδή από την επιθετική διπλωματία και την αξιοποίηση του γεγονότος ότι η Ελλάδα είναι κράτος-μέλος της ΕΕ, μέσα από επισήμως διακηρυγμένα στρατιωτικά δόγματα, μέσα από το κυνήγι των στρατιωτικών εξοπλισμών, μέσα από την επιδίωξη συμμαχιών και στρατιωτικών συνεργασιών με άλλα κράτη της περιοχής.

Αυτές οι δύο τάσεις στο εσωτερικό των μηχανισμών του ελληνικού κράτους εκδηλώθηκαν δημοσίως και χαρακτήρισαν έντονα την ελληνική εξωτερική πολιτική περίπου μέχρι το 1999. Από τότε και μετά, η ελληνική εξωτερική πολιτική κατόρθωσε να πορευτεί με μία πιο ενιαία στάση. Και με αυτό εννοούμε ότι οι δύο, χοντρικά ξαναλέμε, προηγούμενες αντιμαχόμενες τάσεις κατέληξαν από το 1999 κι έπειτα να συμπορευτούν σε ένα κοινό τακτικό σχέδιο για το πώς η Ελλάδα θα βγει στρατηγικά ωφελημένη από τις νέες πολεμικές συγκρούσεις στη γειτονιά της.

Σήμερα, το ελληνικό κράτος έχει μια ευρεία συναίνεση από ένα τεράστιο κομμάτι των μηχανισμών του και του πολιτικού φάσματος σε ό,τι αφορά την εξωτερική του πολιτική. Συμμετέχει επισήμως στη «διεθνή συμμαχία κατά του ISIS», στέλνει σφαίρες στους Κούρδους του Ιράκ, προωθεί και βαθαίνει τις συμμαχίες του με την Κύπρο, την Αίγυπτο και το Ισραήλ. Ταυτόχρονα λανσάρει μια πολιτική υποτίθεται προσέγγισης με την Τουρκία, κάνοντας παράλληλα λόγο για τις πάγιες «τουρκικές παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου στο Αιγαίο». Για να καταλάβουμε τους στόχους πίσω από την πολιτική του ελληνικού κράτους στον πόλεμο στη Συρία και τη Μέση Ανατολή ευρύτερα, πρέπει να ανατρέξουμε στην ιστορία αυτών των τελευταίων εικοσιπέντε χρόνων.

ΜΕΡΟΣ Α:

Ο ΑΝΤΙΤΟΥΡΚΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990

1.1 1990: τα ζόρια της Τουρκίας καλά μαντάτα για τους Έλληνες

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, τα θινκ τανκ του ελληνικού κράτους θεωρούσαν πως η Τουρκία θα αντιμετώπιζε διαλυτικές τάσεις. Πράγματι, το τουρκικό κράτος ταλαισιζόταν από μια βαθιά οικονομική κρίση. Στα νοτιοανατολικά του σύνορα, ένα κουρδικό ένοπλο αντάρτικο επιχειρούσε ήδη από το 1984 εγείροντας ζήτημα δημιουργίας κουρδικού κράτους. Και το σημαντικότερο, ο νέος παγκόσμιος πόλεμος ξεκινούσε ακριβώς εκεί, στα νοτιοανατολικά της Τουρκίας, στο γειτονικό Ιράκ. Η πρώτη επέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράκ το 1990 άνοιγε τους ασκούς του Αιόλου για όλα τα κράτη στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Πρώτο παράδειγμα: η αμερικανική επέμβαση αναζωπύρωνε τις αποσχιστικές τάσεις των Κούρδων στο βόρειο Ιράκ. Με άλλα λόγια, έστρωνε τις συνθήκες διαμελισμού του ιρακινού κράτους και δημιουργίας ενός ιρακινού κουρδιστάν στα σύνορα με την Τουρκία. Πράγματι, οι ΗΠΑ και οι λοιπές διεθνείς δυνάμεις, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 επέβαλαν ζώνες απαγόρευσης πτήσεων ιρακινών αεροπλάνων στα βόρεια και νότια του Ιράκ. Η απαγόρευση αυτή ευνοούσε την ανάπτυξη των αποσχιστικών εθνοτικών ή θρησκευτικών τάσεων στις περιοχές αυτές. Στο βόρειο Ιράκ, για παράδειγμα, (που σήμερα λέγεται πλέον ιρακινό κουρδιστάν) ζούσαν Κούρδοι και ήταν η περιοχή απ' όπου συχνά επιχειρούσε η κουρδική ένοπλη οργάνωση PKK (μια άλλη τέτοια περιοχή δράσης του PKK ήταν στα σύνορα Συρίας-Τουρκίας). Εξαιτίας λοιπόν της αμερικανικής επέμβασης στο Ιράκ, η Τουρκία αποκτούσε πρόβλημα με τους Κούρδους και γι' αυτό είχε αναπτύξει 120.000 στρατιώτες στα νοτιοανατολικά της σύνορα.

Τα ελληνικά πολιτικά και στρατιωτικά επιτελεία έβλεπαν την όλη συνθήκη στην οποία είχε περιέλθει το τουρκικό κράτος ως ευκαιρία να εντείνουν ακόμα περισσότερο τα προβλήματά του. Συνειδητοποιούσαν πως η αμερικανική στρατηγική στη Μέση Ανατολή θα κλόνιζε σημαντικά τη σταθερότητα του τουρκικού κράτους. Γι' αυτό και το ελληνικό κράτος έβαλε μπροστά δύο ειδών πολιτικές που ήταν και τα βασικά συστατικά της ελληνικής στρατηγικής στην Ανατολική Μεσόγειο μέσα στη δεκαετία του 1990: Μία επίσημη στρατηγική στρατιωτικής περικύκλωσης της Τουρκίας και εξαναγκασμού της σε μια κούρσα εξοπλισμών ώστε να ενταθεί η οικονομική της κρίση, όπως επίσης και το ελληνικό μπλοκάρισμα των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων της Τουρκίας. Παράλληλα, και όχι πάντοτε σε συμφωνία με την επίσημη κρατική στρατηγική, εκτυλίχθηκε και μία ανεπίσημη πολιτική, στην οποία συστρατεύτηκαν οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες μαζί με ό,τι μπουμπούκι άνθιζε στον ελληνικό φασιστικό βάλτο: απόστρατοι καραβανάδες, ακροδεξιοί, πατριώτες ακροαριστεροί, μεγαλοδικηγόροι σε αρμονική συνύπαρξη με Έλληνες πράκτορες βάλθηκαν να ρίξουν γέφυρες στο κουρδικό αντάρτικο, λανσάροντας το σύνθημα «η ειρήνη στο Αιγαίο περνάει από τα βουνά του Κουρδιστάν», να συμβάλλουν στην εκπαίδευση Κούρδων ανταρτών σε ελληνικά στρατόπεδα και να στήσουν προβοκάτσιες και σκηνικό πόλεμο με την Τουρκία.

1.2 1993-1995: η ελληνική αντιτουρκική πολιτική («η ειρήνη στο Αιγαίο περνάει από τα βουνά του Κουρδιστάν»)

Η επίσημη πολιτικο-στρατιωτική στρατηγική εγκαινιάστηκε με την διακήρυξη του «Δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού χώρου Ελλάδας – Κύπρου» τον Νοέμβριο του 1993. Το δόγμα αυτό ήταν μια επίσημη συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου, σύμφωνα με την οποία οποιαδήποτε τουρκική απειλή στον Έβρο, στο Αιγαίο ή στην Κύπρο θα αποτελούσε αιτία πολέμου με την Τουρκία. Με τα λόγια του τότε πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου στην κοινή συνέντευξη τύπου με τον Κύπριο πρόεδρο Γλαύκο Κληρίδη: «η βασική δέσμευση της Ελλάδας είναι ότι αν υπάρξει προέλαση τουρκικών στρατευμάτων, αυτό οδηγεί σε πόλεμο»³. Στην πράξη το ενιαίο αμυντικό δόγμα περιλάμβανε τον συντονισμό των στρατιωτικών εξοπλισμών των δύο χωρών, κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, τη δημιουργία στρατιωτικών υποδομών και αεροπορική βάση στην Πάφο της Κύπρου απ' όπου θα μπορούσαν να επιχειρούν ελληνικά αεροπλάνα.

Ήταν, όπως καταλαβαίνουμε, ένα κανονικότατο στρατηγικό σχέδιο για την Ανατολική Μεσόγειο. Κατ' όνομα «αμυντικό» σχέδιο και στην ουσία άκρως επιθετικό. Στόχευε στην θαλάσσια στρατιωτική περικύκλωση της Τουρκίας, στην πίεση δηλαδή και στην δυτική μεριά των συνόρων της, μιας και στα νοτιοανατολικά της η Τουρκία είχε ήδη ανοικτό μέτωπο και είχε αναπτύξει στρατεύματα εξαιτίας του πολέμου στο Ιράκ. Βάλτε επίσης στο λογαριασμό ότι την ίδια περίοδο το ελληνικό κράτος έκανε το πρώτο βήμα για τη δημιουργία του άξονα Ελλάδας – Κύπρου – Ισραήλ, με τον οποίο τόσο πολύ μας έχουν εξοικειώσει τα τελευταία χρόνια. Το 1990, η Ελλάδα αναγνώρισε για πρώτη φορά το ισραηλινό κράτος, όταν υπουργός εξωτερικών της Ελλάδας ήταν ο Α. Σαμαράς.

Δεν είναι τυχαίο ότι την ίδια περίοδο, τα τουρκικά θινκ τανκ μιλούσαν δημοσίως για το ότι υπάρχει διεθνές σχέδιο διαμελισμού της Τουρκίας. Ότι η Τουρκία θα έπρεπε να προετοιμάζεται για να πολεμήσει ταυτόχρονα σε ένα μέτωπο κατά της Ελλάδας, σε ένα μέτωπο κατά της Συρίας, ενώ παράλληλα θα ήταν αναγκασμένη να διεξαγάγει έναν εσωτερικό πόλεμο κατά των Κούρδων του PKK. Η θεωρία αυτή είχε τίτλο «το δόγμα των δύομισι πολέμων»⁴.

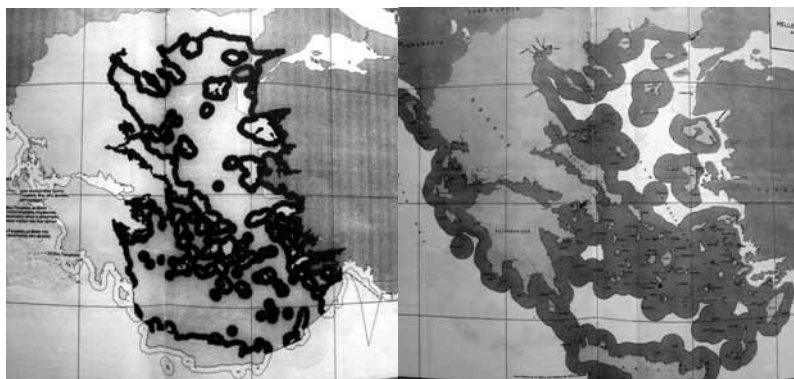
Λίγους μήνες μετά την ανακοίνωση του «Δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου», οι εθνικιστικοί κύκλοι και μηχανισμοί που επεδίωκαν να στήσουν σκηνικό σύγκρουσης με την Τουρκία ανέλαβαν κι αυτοί δράση. Τον Γενάρη του 1994, Έλληνες έφεδροι, προφανώς σε μια επίδειξη του πώς εννοούν οι ίδιοι την «άμυνα» απέναντι στην Τουρκία έκαναν μυστικές καταδρομικές επιχειρήσεις στη βόρεια Κύπρο. Δημοσίως ανακοινώθηκε ότι οι έφεδροι πηγαίνουν για «κατάθεση στεφάνων στους αγωνιστές της ΕΟΚΑ» ή για «κοινές εκπαιδευτικές ασκήσεις με τους Κύπριους καταδρομείς». Υπογείως, αυτό που συνέβη ήταν το εξής: στην πρώτη επιχείρηση, οι βατραχάνθρωποι εισέβαλαν νύχτα σε τουρκοκυπριακό φυλάκιο και έγραψαν «Ζήτω η Ελλάς, ΛΟΚ». Στη δεύτερη, εισέβαλαν με φουσκωτά και πάλι σε τουρκοκυπριακό έδαφος και έκαναν «αλλαγή σημαίας»⁵. Φυσικά και δεν πέρασαν απαρατήρητοι από τον τουρκοκυπριακό στρατό. Φυσικά και τα μάζεψαν άρον άρον πίσω στην Ελλάδα, μιας και οι μυστικές αυτές επιχειρήσεις είχαν διαρρεύσει στον Τύπο και τα πράγματα κινδύνευαν να ξεφύγουν από κάθε έλεγχο, μιας και το όλο σκηνικό μπορούσε κάλλιστα να σταθεί αφορμή για πόλεμο⁶. Τελικά, η όλη προβοκάτσια δεν πέτυχε να προκαλέσει θερμό επεισόδιο.

Λίγους μήνες μετά, ένας Κύπριος καταδρομέας που συμμετείχε στις επιχειρήσεις αυτές, ονόματι Θεόφιλος Γεωργιάδης, βασικός εκπρόσωπος της κυπριακής Επιτροπής Αλληλεγγύης στο Κουρδιστάν, στέλεχος της κυπριακής αστυνομίας και εν συνεχεία του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας, εκπαιδευμένος στρατιωτικά στην Κρήτη, δολοφονήθηκε με 9 σφαίρες έξω από το σπίτι του, τον Μάρτιο του 1994. Η ενέργεια αυτή αποδόθηκε από τους ελληνικούς εθνικιστικούς κύκλους στις τουρκικές μυστικές υπηρεσίες ως αντίποινα στις καταδρομικές αποστολές των Ελλήνων με τους Ελληνοκύπριους. Επιχείρημα προφανώς βολικό που αποσκοπούσε να συμβάλει στην όξυνση του ελληνοτουρκικού ανταγωνισμού, εξ ου και επιχείρημα για το οποίο αξίζει να έχουμε τις επιφυλάξεις μας. Εξίσου ενδεικτικά ν' αναφέρουμε πως η φασιστοφυλλάδα «Παραπολιτικά» φρόντισε να επισημάνει τη σχέση του Κύπριου καταδρομέα με τον αγώνα των Κούρδων στην Τουρκία: «Τεράστια ήταν και η συμβολή

του στην προβολή των θέσεων του Απελευθερωτικού Μετώπου του Κουρδιστάν (ERNK), του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (PKK) και του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού του Κουρδιστάν (ARGK)»⁷. Ας συγκρατήσουμε τη σύνδεση «Αμυντικό Δόγμα Ελλάδας Κύπρου -καταδρομικές επιχειρήσεις στη Β. Κύπρο- σχέσεις μπατσοεφέδρων με το κουρδικό αντάρτικο». Είναι μια έμπρακτη παραδοχή ότι τα εθνικά δίκαια έναντι της Τουρκίας, σε διάφορους μηχανισμούς του ελληνικού κράτους σχετίζονταν την περίοδο εκείνη με τους Κούρδους. Ή αλλιώς είναι μια έμπρακτη αποτύπωση του νοήματος που έχει το σύνθημα «η ειρήνη στο Αιγαίο περνάει από τα βουνά του Κουρδιστάν».

Από την άλλη, στο πλαίσιο της επίσημης πολιτικοστρατιωτικής στρατηγικής της περικύκλωσης της Τουρκίας, το ελληνικό κράτος έκανε και άλλες κινήσεις. Η επόμενη είχε να κάνει με την κυριαρχία στο Αιγαίο. Ένας από τους κυρίαρχους μύθους που έχει κτίσει η ελληνική αντιτουρκική πολιτική είναι ότι το Αιγαίο είναι ελληνική λίμνη. Ότι τα νερά του είναι ελληνικής ιδιοκτησίας για να κολυμπάει το ελληνικό κεφάλαιο. Φυσικά καθόλου έτσι δεν είναι. Ένα μεγάλο κομμάτι των νερών του Αιγαίου όπως και ένα κομμάτι του εναέριου χώρου είναι διεθνή. Που σημαίνει ότι στο Αιγαίο έχουν δικαίωμα ελεύθερης διέλευσης ή πτήσης και άλλα μη ελληνικά πλοία ή αεροσκάφη, σύμφωνα με κανόνες που ορίζονται από διεθνείς συμβάσεις.

Το 1995 λοιπόν, το ελληνικό κράτος ανακοίνωσε πως κατοχύρωσε το δικαίωμα να επεκτείνει τα χωρικά του ύδατα στο Αιγαίο από τα 6 στα 12 ναυτικά μίλια. Πώς το έκανε αυτό; Βασικά μόνο του, δίχως επικύρωση από κανένα άλλο κράτος ή διεθνή σύμβαση! Το ελληνικό κράτος έκανε «μονομερώς», λέει, μια ανακοίνωση πως θα ασκήσει αυτό το «δικαίωμα» σύμφωνα με την εθνική του στρατηγική. Αυτό πρακτικά σήμαινε ότι το ελληνικό κράτος ήθελε το Αιγαίο να είναι όπως φαίνεται στην κάτω δεξιά φωτογραφία:

Αριστερά: Το Αιγαίο με τα 6 ναυτικά μίλια. Δεξιά: το Αιγαίο με τα 12 ναυτικά μίλια.

Σαφή τα πράγματα. Με λίγα λόγια, οι Έλληνες από εκεί που είχαν τον έλεγχο ενός 44% του Αιγαίου (βάσει των 6 ναυτικών μιλίων), αποφάσισαν το 1995 να διεκδικήσουν μονομερώς (έτσι! επειδή το είπαν...) τον έλεγχο του 72% του Αιγαίου. Η Τουρκία απάντησε ευθύς αμέσως πως οποιαδήποτε τέτοια κίνηση θα είναι αιτία πολέμου (casus belli).

Οι λεγόμενες τουρκικές παραβιάσεις των χωρικών υδάτων είναι ελληνική κρατική προπαγάνδα. Στην ουσία αυτό που συμβαίνει είναι ότι η Τουρκία αμφισβητεί τις ελληνικές διεκδικήσεις στο Αιγαίο, αμφισβητεί τα 12 ναυτικά μίλια και τη μετατροπή του Αιγαίου σε ελληνική λίμνη. Αλοίμονο! Κράτος είναι και αυτή και στελεχώνεται από φιλόδοξους πολιτικούς, διόλου μειοδότες στα εθνικά δίκαια.

Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τις λεγόμενες τουρκικές παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου. Και εδώ, το ελληνικό κράτος διεκδικεί μια διεθνή πρωτοτυπία. Παντού, ο εθνικός εναέριος χώρος ενός κράτους ταυτίζεται με την έκταση των χωρικών του υδάτων. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο εθνικός εναέριος χώρος ταυτίζεται άρα με τα 6 ναυτικά μίλια. Όμως οι Έλληνες, και πάλι μονομερώς, θεωρούν ότι ο εναέριος χώρος εκτείνεται στα 10 ναυτικά μίλια, γεγονός που αμφισβητεί διαρκώς η Τουρκία από το 1975. Οι λεγόμενες τουρκικές παραβιάσεις, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, δεν είναι τίποτε άλλο από την πτήση τουρκικών αεροσκαφών στην αμφισβητούμενη ζώνη μεταξύ 6 και 10 ναυτικών μιλίων⁸.

Πάντως, το έτος 1995 ήταν πλούσιο σε αντιτουρκική δράση. Το casus belli από την Τουρκία, όταν η Ελλάδα ανακοίνωσε ότι σκοπεύει να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 ναυτικά μίλια, δεν αρκούσε για να κατασιγάσουν οι πόθοι των ένθερμων οπαδών της όξυνσης της αντιπαράθεσης ούτε και να μειωθούν οι επιθετικές πρωτοβουλίες τους ενάντια στη γείτονα. Κι έτσι, τον Ιούνιο του 1995 μια άτυπη επιτροπή που ονομάστηκε «Διακομματική Κοινοβουλευτική Πρωτοβουλία για θέματα Ελληνισμού» αναχώρησε από την Ελλάδα με προορισμό τη Συρία και σκοπό να επισκεφθεί τον ηγέτη του PKK Αμπντουλάχ Οτσαλάν που είχε το «μυστικό» του στρατηγείο στα προάστια της Δαμασκού, που προφανώς μόνο μυστικό δεν ήταν αφού το ήξεραν οι Έλληνες. Ας συγκρατήσουμε και πάλι εδώ, ότι τα «θέματα του Ελληνισμού» ταυτίζονταν στους εγκέφαλους ορισμένων Ελλήνων αξιωματούχων με την ηγεσία του κουρδικού αντάρτικου στη Συρία (στη λογική φυσικά «ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου»). Ας κρατήσουμε επίσης πως αυτή τη σύνδεση την ανέλαβαν βουλευτές «ειδικοί» επί των εθνικών θεμάτων από διάφορα πολιτικά κόμματα. Επικεφαλής λοιπόν εκείνης της αποστολής: ο τότε Γ' Αντιπρόεδρος της Βουλής Παναγιώτης Σγουριδής, προερχόμενος από το ΠΑΣΟΚ⁹. Από εκείνη λοιπόν τη συνάντηση με τον Οτσαλάν τον Ιούνιο του 1995, ο «υπέρμαχος των δικαιωμάτων των Κούρδων» Π. Σγουριδής συγκράτησε αυτό που τον ενδιέφερε ιδιαίτερα: «Σε περίπτωση θερμής εμπλοκής Ελλάδας-Τουρκίας αυτός [ενν. τον Οτσαλάν] θα κάνει αυτό που πρέπει. (...) Το 40% από το έμφυχο υλικό της 1^{ης} τουρκικής στρατιάς της Θράκης και της 4^{ης} του Αιγαίου είναι Κούρδοι. Είναι βέβαιο ότι αυτοί αν δεν αυτομολήσουν θα έχουν μειωμένη μαχητικότητα σε περίπτωση σύγκρουσης με την Ελλάδα»¹⁰.

Στο μεταξύ, δεν ήταν η πρώτη φορά που Έλληνες βουλευτές έκαναν φιλικά ταξίδια προς τους Κούρδους. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 (για την ακρίβεια από ακόμα πιο παλιά, δηλαδή από τα μέσα της δεκαετίας του 1980), οι βουλευτές που επισκέπτονταν τα στρατόπεδα των Κούρδων ήταν πολυάριθμοι. Ενδεικτικά αναφέρουμε: Μιχάλης Χαραλαμπίδης, Σήφης Βαλυράκης, Κώστας Μπαντουβάς, Δημήτρης Βουνάτσος (όλοι τους πασοκ), Πάνος Καμμένος (ΝΔ) και Παναγιώτης Πικραμένος. Μαζί με τους βουλευτές, στα κουρδικά μετόπισθεν ταξίδευε επίσης και ο απόστρατος ναύαρχος Αντώνης Ναζάκης. Ο Α. Ναζάκης κατονομάστηκε μετέπειτα από τον αρχηγό της ΕΥΠ Χ. Σταυρακάκη ως πράκτορας των ελληνικών μυστικών υπηρεσιών¹¹. Τι σύνθεση! Και πόσο αξιοσημείωτο στους υποστηρικτές του PKK και του κινήματος αλληλεγγύης στους Κούρδους να συναντάμε ανθρώπους που μόνο για υπέρμαχους των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διεθνοδικής αλληλεγγύης δεν τους έχεις, όπως ο Πάνος Καμμένος, ένας πρώην υπηρεσιακός πρωθυπουργός¹² και ένας κυπατζής.

Ο πασοκος βουλευτής Μιχάλης Χαραλαμπίδης (που κρατάει το βάζο) σε φιλική επίσκεψη στον Κούρδο ηγέτη του PKK, Οτσαλάν. (Ημερομηνία άγνωστη, κάπου στα τέλη με αρχές της δεκαετίας του 1990).

Μέχρι στιγμής βλέπουμε πως μέχρι το 1995, η στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου ξεδιπλωνόταν μέσα από δύο πλευρές. Η μία πλευρά περιλάμβανε επίσημες ανακοινώσεις, δόγματα περικύκλωσης της Τουρκίας, εξοπλισμούς κλπ., ενώ από την άλλη πλευρά εκτυλισσόταν μυστική διπλωματία, ανεπίσημες στρατιωτικές αποστολές και διακομματικές συνεργασίες βουλευτών, πρακτόρων και караβανάδων με σκοπό την ενίσχυση του κουρδικού αντάρτικου. Η κορύφωση και τα όρια αυτών των δύο, όχι πάντοτε μονοιασμένων, στρατηγικών ήρθαν με την κρίση στα Ίμια τον Γενάρη του 1996.

1.3 1996: Στα πρόθυρα του πολέμου με την Τουρκία - Η κρίση στα Ίμια

Η κρίση στα Ίμια ήταν ένα κομβικό και σοβαρό γεγονός που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην αλλαγή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η Ελλάδα έφτασε τον Γενάρη του 1996 στα πρόθυρα του πολέμου με την Τουρκία. Η εξέλιξη αυτή έθεσε ευθέως πολλά ζητήματα στους Έλληνες αξιωματούχους, όπως φάνηκε στο δημοσίο λόγο της περιόδου. Κι αναρωτιόμαστε ποια να ήταν αυτά: ήταν όντως η

Ελλάδα στρατιωτικά έτοιμη να κερδίσει μια πολεμική αντιπαράθεση με την Τουρκία; Θα είχε συμμάχους στο πλευρό της; Ή μήπως οι Έλληνες αξιωματούχοι αντιλαμβάνονταν πως η μονομερής κρατική επιθετικότητα δεν ταίριαζε στις συνθήκες που έστρωνε η αμερικανική στρατηγική στην Μέση Ανατολή;

Εν συντομία η κρίση στα Ίμια ξετυλίχτηκε ως εξής: στις 25 Δεκεμβρίου 1995 ένα τουρκικό εμπορικό πλοίο κόλλησε στις βραχονησίδες Ίμια (δίπλα στην Κάλυμνο). Το τουρκικό εμπορικό πλοίο θεωρούσε την περιοχή τουρκική και ζήτησε τη βοήθεια τουρκικών ρυμουλκών. Αμέσως εκδηλώθηκαν ελληνικές αντιδράσεις ότι τα Ίμια τελούσαν υπό ελληνική κυριαρχία. (Υπήρχε μάλιστα και σχέδιο του υπουργείου Άμυνας ήδη από το 1994 για τον εποικισμό των βραχονησίδων του Ανατολικού Αιγαίου και των Δωδεκανήσων. Το σχέδιο αυτό στην ουσία διεκδικούσε ως ελληνικές αυτές τις νησίδες, γεγονός που και πάλι είχε ξεσηκώσει τις αντιδράσεις της Τουρκίας). Τελικά το τουρκικό πλοίο ξεκόλλησε στις 28 Δεκεμβρη από ελληνικό ρυμουλκό που το έστειλε στο απέναντι τουρκικό λιμάνι. Η Τουρκία αντέδρασε με διακοίνωση στις 29 Δεκεμβρίου 1995 όπου υποστήριζε ότι οι βραχονησίδες Ίμια (τουρκιστί Καρντάκ) αποτελούσαν αναπόσπαστο τμήμα της τουρκικής επικράτειας.

Ένα μήνα μετά, το ζήτημα παρέμενε ανοικτό. Στις 25 Ιανουαρίου 1996, ο δήμαρχος Καλύμνου μαζί με τον αστυνομικό διοικητή του νησιού μετέβησαν στα Ίμια κατόπιν εντολής του τότε υπουργού Άμυνας Γεράσιμου Αρσένη, και ύψωσαν την ελληνική σημαία. Σε ανταπάντηση, δύο μέρες μετά, Τούρκο δημοσιογράφοι της εφημερίδας Χουριέτ πήγαν στα Ίμια και άλλαξαν τη σημαία με την τουρκική. Την επόμενη μέρα, έγινε άμεση κινητοποίηση του ελληνικού πολεμικού ναυτικού, καινούρια αλλαγή της σημαίας, εμφάνιση του τουρκικού στόλου στην περιοχή, για να ακολουθήσει κάτι σαν πόλεμος στις 30 Γενάρη 1996. Ο παρολίγον πόλεμος έληξε με τους Έλληνες να συνειδητοποιούν ότι δεν τους παίρνει τελικά μια πολεμική αναμέτρηση με την Τουρκία και με την υποχώρηση των δύο πολεμικών στόλων από την περιοχή ύστερα από παρέμβαση των ΗΠΑ.

Ο πόλεμος της σημαίας στα Ίμια, Γενάρης 1996. Αριστερά: ο δήμαρχος Καλύμνου Δημήτρης Διακομιχάλης μετέβη στα Ίμια κατόπιν εντολής του Έλληνα υπουργού Άμυνας Γ. Αρσένη και καρφώνει την ελληνική σημαία. Δεξιά: δύο ημέρες μετά, Τούρκο δημοσιογράφοι της εφημερίδας Χουριέτ, αλλάζουν τη σημαία. Μετά ακολούθησε κάτι σαν πόλεμος.

Ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Σημίτης, που δεν είχε καν προλάβει να ορκιστεί ως τέτοιος την περίοδο που ξέσπασαν τα Ίμια, άφησε στη μετέπειτα αυτοβιογραφία του, σαφείς αιχμές ενάντια στη στρατιωτική ηγεσία αλλά και στον τότε υπουργό Άμυνας Γερ. Αρσένη. Για τον μεν τότε ναύαρχο του ελληνικού ναυτικού, Χρήστο Λυμπέρη, έγραψε πως επέδειξε επικίνδυνη επιθετικότητα στα Ίμια. Για τον δε υπουργό Άμυνας Γερ. Αρσένη, ότι δεν τον είχε ενημερώσει πως δυνάμεις του Πολεμικού Ναυτικού θα κάρφωναν (εκ νέου) την ελληνική σημαία στα Ίμια, «παρόλο που η τοποθέτηση της σημαίας και η ύπαρξη αγήματος για να τη φυλάει μπορούσε να αποτελέσει πρόσχημα για νέο επεισόδιο»¹³. Στην αυτοβιογραφία του, ο Σημίτης γράφει: «Ζήτησα από τον κ. Λυμπέρη την παραίτησή του. Εκπληκτος τον άκουσα να αρνείται την απόφαση της πολιτικής ηγεσίας να παραιτηθεί. Τότε έγινε κατανοητό γιατί υπήρξαν διαρροές και ανακοινώσεις του Επιτελείου που επιδίωκαν να καταδείξουν ότι οι ένοπλες δυνάμεις ήταν πανέτοιμες να ξιφουλκίσουν και δήθεν οι πολιτικοί τις εμπόδισαν να γράψουν άλλη μια ηρωική σελίδα ιστορίας. Με πόσα άραγε θύματα;»¹⁴. Έχοντας πάντα κατά νου ότι ένας πρώην πρωθυπουργός γράφει την

αυτοβιογραφία του με σκοπό να δικαιωθεί ο ίδιος και να ρίξει το φταίξιμο αλλού, δεν μπορούμε, ωστόσο, να μην προσέξουμε πως εδώ έρχεται στην επιφάνεια ήδη η διάσταση απόψεων στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους ως προς τη στρατηγική απέναντι στην Τουρκία. Ο κατηγορούμενος για επιθετικότητα δίχως την έγκριση της πολιτικής ηγεσίας, ναύαρχος Χρ. Λυμπέρης, στο δικό του βιβλίο για το θέμα, γράφει: «Το επεισόδιο των Ίμίων ήταν μια δοκιμασία λειτουργίας του συστήματος χειρισμού κρίσεων, που κυρίως δοκιμάστηκε το πολιτικό σκέλος. Δεν ήταν μια στρατιωτική αναμέτρηση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Θεωρώ ότι ήταν άδικη, κακόβουλη και επικίνδυνη η διατύπωση επικρίσεων σε βάρος των Ενόπλων Δυνάμεων, όταν δεν τους δόθηκε η ευκαιρία να δοκιμαστούν στον τομέα ευθύνης τους, που είναι το πεδίο της μάχης»¹⁵. Με άλλα λόγια: ο ναύαρχος Λυμπέρης διαμαρτύρεται εντόνως που δεν δόθηκε από την πολιτική ηγεσία το πράσινο φως στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις να δοκιμαστούν στο πεδίο της μάχης. Πάλι καλά που μας διαβεβαιώνει ότι στα Ίμια, όχι, δεν έπαιξε στρατιωτική αναμέτρηση.

Ο τότε υπουργός Άμυνας Γερ. Αρσένης σε συνέντευξη του χρόνια αργότερα στη Καθημερινή, επιτίθεται στα όσα έγραψε ο Κ. Σημίτης στην αυτοβιογραφία του. Θεωρούσε πως στα Ίμια, οι ένοπλες δυνάμεις ήταν πανέτοιμες να αντιμετωπίσουν στρατιωτικά την Τουρκία. Για του λόγου το αληθές, στην ερώτηση του δημοσιογράφου αν «Ηταν οι ένοπλες δυνάμεις στη δραματική κατάσταση που περιγράφει [ενν. ο Κ. Σημίτης]» απάντησε πως: «Ασφαλώς όχι. Είμαι σε θέση να γνωρίζω την αξιολόγηση των ενεργειών των Ενόπλων Δυνάμεων κατά τη διάρκεια της κρίσης, που έγινε από ανώτατα επιτελικά όργανα. Η αξιολόγηση κατέδειξε το αντίθετο. Το ηθικό ήταν ιδιαίτερα υψηλό και η διάταξή τους μάς έδινε το τακτικό πλεονέκτημα»¹⁶.

Με αυτά και μ' αυτά είναι σαφές ότι την περίοδο του 1995 οι δύο τάσεις στην εξωτερική αντιτουρκική πολιτική, οι οποίες άγγιζαν ακόμα και το εσωτερικό της ελληνικής κυβέρνησης, ήρθαν στην επιφάνεια με όλες τις εντάσεις τους: η μία ήθελε επιθετική πολιτική, θερμά επεισόδια και στρατιωτική αναμέτρηση με την Τουρκία. Η δεύτερη επεδίωκε μια ψυχραιμότερη προσέγγιση στην αντιτουρκική στρατηγική, καθώς όλο και περισσότερο γινόταν αντιληπτό ότι η αμερικανική στρατηγική στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή είναι στρατηγική πλανητικής κλίμακας και ότι το ελληνικό κράτος δεν μπορεί να κινείται μονομερώς.

Αυτή τη συνειδητοποίηση την εξέφρασε και πάλι ο Κ. Σημίτης όταν έγραφε πως: «Το επεισόδιο των Ίμίων έδωσε αφορμή για σημαντική αλλαγή στον τρόπο χειρισμού των σχέσεών μας με την Τουρκία και στη διαμόρφωση μιας νέας αποτελεσματικής στρατηγικής. Έζησα τα Ίμια ως ένα γεγονός που αποκάλυψε μια μεγάλη αδυναμία της Ελλάδας. Οι κινήσεις των εθνικιστικών κύκλων της Τουρκίας σε συνδυασμό με τις αντιδράσεις αυτόκλητων υπερασπιστών των εθνικών μας δικαιών είχαν σχεδόν οδηγήσει σε πολεμική αναμέτρηση»¹⁷.

Βέβαια το ποιοι άλλοι ήταν οι «αυτόκλητοι υπερασπιστές των εθνικών μας δικαιών» που επιδίωκαν πόλεμο με την Τουρκία δεν το μαθαίνουμε από το στόμα του πρωθυπουργού, αλλά από όσα ακολούθησαν.

1.4 1996 Αύγουστος: Καιρός για προβοκάτσιες. Η πορεία των μοτοσικλετιστών

Στιγμιότυπο από την πορεία των μοτοσικλετιστών

Παρόλ' αυτά, μετά τον παρολίγο πόλεμο με την Τουρκία μια επόμενη προβοκάτσια από τους «αυτόκλητες υπερασπιστές των εθνικών δικαιών» στήθηκε τον

Αύγουστο του 1996. Η (ελληνο)Κυπριακή Ομοσπονδία Μοτοσικλέτας (ΚΟΜ), με την οικονομική συνδρομή της Εκκλησίας της Κύπρου, αποφάσισε να διοργανώσει πορεία μοτοσικλετιστών τον Αύγουστο του 1996 με σημείο αφητηρίας το Βερολίνο και σημείο κατάληξης την Κερύνεια που βρίσκεται στο τουρκοκυπριακό κράτος. Το σύνθημα της πορείας ήταν: «Για έναν κόσμο χωρίς σύνορα – ζήσε ελεύθερα – οδήγησε ελεύθερα». Οι ελληνοκύπριοι διεθνιστές μοτοσικλετιστές που οραματίζονταν παρέα με τους αληθοκύπριους παπάδες μια Κύπρο χωρίς (τουρκοκυπριακά) σύνορα, στην ουσία σκόπευαν με άκρως διεθνιστικά σύμβολα, όπως οι ελληνικές και κυπριακές σημαίες, να περάσουν την πράσινη γραμμή που χωρίζει το ελληνοκυπριακό από το τουρκοκυπριακό κράτος, να πούνε στους τουρκοκύπριους μπάτσους ότι είστε ψευδοκράτος και ψευδομπάτσοι και να παρελάσουν μέχρι την «αδούλωτη» Κερύνεια με τους ψευδοκύπριους κατοίκους της σε μια «συμβολική και ειρηνική κίνηση απελευθέρωσης».

Φυσικά, το παλαβό αυτό σχέδιο σκόπευε στην πρόκληση προβοκάτσιας. Οι πατριώτες μοτοσικλετιστές ήξεραν ότι δεν θα τους άφηναν οι τουρκοκύπριοι να περάσουν. Γνώριζαν ακόμη ότι, επισήμως, ούτε το ελληνικό ούτε το ελληνοκυπριακό κράτος θα έδιναν την έγκρισή τους. Οι πατριώτες μοτοσικλετιστές σκόπευαν να προκαλέσουν θερμό επεισόδιο ώστε να εκβιάσουν τις πολιτικές ηγεσίες για μια πιο επιθετική πολιτική στο κυπριακό. Αλλά και για να καταδειχτεί στη διεθνή κοινή γνώμη ότι «τα κατεχόμενα» είναι κατεχόμενα από «οπισθοδρομικούς» τουρκοκύπριους που δεν θέλουν «να ζουν και να οδηγούν ελεύθερα σε έναν κόσμο χωρίς σύνορα».

Η πορεία λοιπόν ξεκίνησε στις 2 Αυγούστου από το Βερολίνο με 150 μοτοσικλετιστές από την Κύπρο, την Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στη Σερβία έφαγαν πόρτα, στη Ρουμανία έφαγαν βροχή, στη Βουλγαρία δεν τους επέτρεψαν τη διαμονή και όταν έφτασαν στη Θεσσαλονίκη η τελετή υποδοχής τους «αναβλήθηκε». Προφανώς η αναβολή ήταν μια έμμεση και διακριτική αποστασιοποίηση της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας από την όλη πρωτοβουλία. Μετά κόπων και βασάνων, οι πατριώτες μοτοσικλετιστές έφτασαν στον Πειραιά και από εκεί με καράβι στην Κύπρο, όπου «ο κυπριακός λαός τους υποδέχτηκε με χαρά», ενώ η κυπριακή κυβέρνηση τους καλούσε να ματαιώσουν την πορεία. Οι διοργανωτές της πορείας κλήθηκαν σε συναντήσεις με την αληθοκυπριακή αστυνομία και την πολιτική ηγεσία. Σύμφωνα με τα λεγόμενα ενός Έλληνα «διεθνιστή» μοτοσικλετιστή που συμμετείχε: «Οι οργανωτές της πορείας είχαν δηλώσει ευθέως ότι θα αποφύγουν οπωσδήποτε τη σύγκρουση με την κυπριακή αστυνομία και τις δυνάμεις των Η.Ε. και ζήτησαν να μην παρεμποδιστούν, έτσι ώστε να μη φανεί πως είναι η κυπριακή κυβέρνηση που δεν επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση στο νησί. Η κυπριακή κυβέρνηση προσπαθούσε μέχρι και την τελευταία στιγμή να ματαιωθεί η πορεία χωρίς όμως παράλληλα να την απαγορεύσει καθώς έβλεπε πως ο κόσμος την στήριζε. Τα κυπριακά κόμματα στο σύνολο τους είτε σιωπούσαν (...) είτε διαφωνούσαν δημόσια με την πορεία. Από ελληνικής πλευράς, ο μόνος που στήριξε απερίφραστα την αντικατοχική πορεία, είναι ο Κύπριος ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ, Γιάννος Κρανιδιώτης. (...) Οι πιέσεις να ματαιώσει η ΚΟΜ την πορεία έχουν γίνει αφόρητες. Ο Κληρίδης έδειξε τα τελευταία χαρτιά: εάν επραγματοποιείτο η πορεία, α) οι Τούρκοι θα κατελάμβαναν τη λεγόμενη νεκρή ζώνη που σήμερα ελέγχεται από τις δυνάμεις του Ο.Η.Ε., β) η Εθνική Φρουρά δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τυχόν πρόελαση του τουρκικού στρατού, γ) ο Ντενκτάς θα προκαλέσει επεισόδια στη νεκρή ζώνη (...). Για να γίνει περισσότερο πειστικός ο Κληρίδης επιστράτευσε "απόρρητες εκθέσεις" του Γ.Ε.Ε.Φ. καθώς και της αστυνομίας που έδειχναν τις προθέσεις του τουρκικού στρατού, την αδυναμία της Ε.Φ. καθώς και την ύπαρξη προβοκατόρων στις τάξεις των μοτοσικλετιστών που είχαν στην κατοχή τους εκρηκτικά, βόμβες μολότωφ και πιστόλια»¹⁸. Προβοκάτορες στις τάξεις των μοτοσικλετιστών; Απαπα! Είναι δυνατόν να τα λέει αυτά ένας ηγέτης της Κύπρου; Είναι δυνατόν να παραδέχεται ότι δεν μας παίρνει για θερμό επεισόδιο με τους Τούρκους; Με αυτά και μ' αυτά, η πορεία ανακοινώθηκε επισήμως πως ματαιώνεται.

Όμως, οι διεθνιστές μοτοσικλετιστές που δεν ήταν καθόλου «εθνικοί μειοδότες», όπως οι ηγεσίες τους, συνέχισαν την πορεία και προσπάθησαν να περάσουν την πράσινη γραμμή. Οι αληθοκύπριοι μπάτσοι δεν τους εμπόδισαν. Από την άλλη πλευρά τους περίμεναν Τουρκοκύπριοι φασίστες, οι Γκρίζοι Λύκοι και έπεσε το ξύλο της αρκούδας. Από τις συγκρούσεις, έπεσε νεκρός ο Τάσος Ισαάκ.

Η κυπριακή κυβέρνηση τις επόμενες μέρες, φοβούμενη εκτροχιασμό της κατάστασης, ανέβαλε την κηδεία του τρεις φορές. Η κατάσταση φυσικά δεν γλίτωσε τον εκτροχιασμό. Η κηδεία του Ισαάκ, όταν τελικά έγινε, μετατράπηκε σε διαδήλωση ξανά στην πράσινη γραμμή με τη συμμετοχή και των μοτοσικλετιστών, όπου καποιοι ελληνοκύπριοι επιχειρήσαν να εισβάλουν ξανά. Ο Σολωμός Σολωμού ανέβηκε σε έναν ιστό για να κατεβάσει την τουρκική σημαία, σκοτώθηκε από σφαίρα και όπως γράφει ο διεθνιστής μοτοσικλετιστής που συμμετείχε «στην Κύπρο οι Έλληνες θυμήθηκαν επιτέλους ότι είναι Έλληνες, ας το θυμηθούν και στην Ελλάδα, και κυρίως αυτοί που μας κυβερνούν πως είναι ωραίο να είσαι Έλληνας, να ζεις σαν Έλληνας και να πεθαίνεις σαν Έλληνας και όχι σαν εκσυγχρονιστής από έμφραγμα ή από τροχαίο»¹⁹.

Αριστερά: Τάσος Ισαάκ. Δεξιά: Σολωμός Σολωμού.

Η προβοκάτσια της πορείας των μοτοσικλετιστών έληξε με τον τρόπο που έληξε. Οι μπηχτές στους «εκσυγχρονιστές» αφορούσαν τον Κ. Σημίτη και εκείνους που επιδίωκαν και κατέστρωναν μια διαφορετική πολιτική στριμώγματος της Τουρκίας. Επόμενη πορεία ευτυχώς δεν ξαναείδαμε. Οι «αυτόκλητοι υπερασπιστές των εθνικών δικαίων» δεν έμειναν ωστόσο χωρίς δουλειά.

1.5 1997: ο φασιστικός βούρκος συσπειρώνεται - το «Δίκτυο 21»

Ορισμένα από τα πιο γνωστά μέλη του Δικτύου 21. Βάλουμε και τον αντιφασίστα πρωθυπουργό από το Μελιγαλά που παρότι μη μέλος, η καρδούλα του χτυπούσε εκεί.

Τον Δεκέμβριο του 1997 ανακοινώθηκε η ίδρυση του περιβόητου «Δικτύου 21». Το Δίκτυο 21 ήταν η οργάνωση διαφόρων «επιφανών» προσωπικοτήτων του τόπου, από όλο το πολιτικό φάσμα, και ήταν ό,τι πιο βρωμερό είχε να επιδείξει η ζοφερή και αλλοπρόσαλλη δεκαετία του 1990. Σκοπός του δικτύου ήταν να «αφυνπνίσει» τις συνειδήσεις για τα εθνικά ζητήματα και να φτιαχτεί ένα μέτωπο ενάντια στους ενδοτικούς εκσυγχρονιστές, του είδους Κ. Σημίτης, και ενάντια σε όσους «ενοχοποιούν τον πατριωτισμό». Ας δώσουμε το λόγο σε έναν εκ των ιδρυτών του, τον Σ. Καργάκο, και ας υποκλιθούμε στη ρητορική του «δεινότητα» στην επίσημη τελετή συγκρότησης του Δικτύου: «Χανόμαστε ως έθνος. Ζούμε την εποχή της εκπούστευσης του έθνους. Κίναδοι και σπεκουλαδόροι διευθύνουν τη χώρα. Δεν υπάρχουν πολιτικοί άνδρες. Δεν έχουμε σχέδιο αντιμετώπισης της Τουρκίας και της Αλβανίας. Δεν είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε τους Σκοπιανούς, ούτε τους Βούλγαρους. Γεμίσαμε σατανιστές και ναρκομανείς. (...)»²⁰. Παρά τις τραγελαφικές εξαγ-

γελίες, το Δίκτυο 21 δεν ήταν σε καμία περίπτωση κάποια γραφική μάζωξη εθνικιστών. Το Δίκτυο 21 ήθελε να παίξει ενεργό ρόλο στην εξωτερική πολιτική. Εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό εκείνη την τάση που η οποία επεδίωκε επιθετική πολιτική ενάντια στα γειτονικά κράτη. Οι προσωπικότητες που το συγκρότησαν βρίσκονταν πίσω από τον εθνικιστικό παροξυσμό της προηγούμενων ετών (των «μακεδονικών συλλαλητηρίων», των καταδρομικών επιχειρήσεων στην Αλβανία και τη βόρεια Κύπρο, των εθνικιστικών σωματείων και συλλόγων) και το έτος της σύστασής του, το 1997, δεν ήταν τυχαίο. Ήταν η περίοδος όπου ήδη στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους κέρδιζε έδαφος, όπως είπαμε, η τάση εκείνη που κατέστρωνε μια διαφορετική πολιτική, αυτή την οποία το Δίκτυο 21 κατονόμαζε ως «ενδοτική» και ευθυνόταν για την «εθνική ταπείνωση» στα Ίμια. Επίσης και εξίσου βασικό: πολλά από τα μέλη του Δικτύου 21 παραμένουν ενεργά στην πολιτική ζωή. Γι' αυτό ας απαριθμήσουμε κάποια από τα βασικά του μέλη. Έχουμε και λέμε (ενδεικτικά):

Χρυσάνθος Λαζαρίδης, σύμβουλος του Α. Σαμαρά και μετέπειτα αναλυτής στο Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων. Φαήλος Κρανιδιώτης, επίσης σύμβουλος του Α. Σαμαρά, φίλος του πράκτορα Αντώνη Ναξάκη και του πασόκου Μ. Χαραλαμπίδη και δικηγόρος της κουρδικής οργάνωσης ERNK-PKK. Αλ. Λυκουρέζος, ο γνωστός μεγαλομαφιόζος δικηγόρος, φίλος του σερβοφασίστα Μλάντιτς. Νεοκλής Σαρρής, Χριστόδουλος Γιαλλουριδής, Άγγελος Συρίγος: όλοι τους ακαδημαϊκοί που πέρασαν από το Πάντειο Πανεπιστήμιο. Ο Άγγελος Συρίγος δεν πήγε χαμένος, διέτελεσε την επόμενη περίοδο 1999-2001 επιστημονικός σύμβουλος του Γ. Παπανδρέου στο Υπουργείο Εξωτερικών επί ελληνοτουρκικών θεμάτων και μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη. Κώστας Ζουράρις: με διαδρομή από το ΚΚΕ εσωτερικού στα νιάτα του, στο ΚΚΕ ως υποψήφιος ευρωβουλευτής το 1999, και τον Γενάρη του 2015 υποψήφιος βουλευτής με τους Ανεξάρτητους Έλληνες, αφότου έριξε ένα πέρασμα από τη Σπίθα του Μ. Θεοδωράκη. Διον. Καραχάλιος, νομάρχης της ΝΔ την περίοδο 1990-93, είχε ενθαρρύνει συστηματικά το «εφεδροκαταδρομικό κίνημα», στη Βόρεια, κυρίως, Ελλάδα. Ευ. Τσίρκας: αντιστράτηγος.

Το Δίκτυο 21 αγάλιασαν και άλλες προσωπικότητες. Από τις ημερίδες που διοργάνωσε, παρέλασε για να χαιρετήσει μια γνώριμη στρατιά ανδρών: ο πρώην, μας άφησε χρόνους, αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, ο Χρ. Παπουτσής, ο Πρ. Παυλόπουλος, ο Δ. Τσοβόλας, ο Α. Σαμαράς, ο Μ. Εβερετ, ο Γ. Καραμπελιάς κ.ά.

Το Δίκτυο 21 ήταν η πρώτη οργανωμένη και δημόσια εμφάνιση ενός διακομματικού εθνικιστικού τόξου που φιλοδοξούσε να παίξει το ρόλο, όπως διακήρυττε, μιας νέας «Φιλικής Εταιρείας». Δεν δημιουργήθηκε φυσικά εν κενώ. Είχαν προϋπάρξει διάφορες άλλες παρόμοιες διεργασίες δημιουργίας ενός «εθνικού λόμπι». Στις αρχές του 1997, για παράδειγμα, 500 βουλευτές, κομματικά, κρατικά στελέχη, πρυτάνεις, μεγαλοδημοσιογράφοι συγκέντρωσαν τις υπογραφές τους για να διαμαρτυρηθούν ενάντια στην «τουρκική θρασύτητα» και την «υποκρισία των διεθνών δυνάμεων». Στην ουσία ανησυχούσαν για την τύχη του ρωσικού πυραυλικού συστήματος S-300 που είχε συμφωνηθεί να εγκατασταθεί στην Κύπρο, αλλά ύστερα από παρέμβαση των ΗΠΑ και τις αντιδράσεις της Τουρκίας εγκαταστάθηκε και παραμένει μέχρι σήμερα εγκατεστημένο στην Κρήτη.

Την ανάγκη, επίσης, να υπάρξει συνεννόηση των «πατριωτικών δυνάμεων» στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως κομμάτων, την είχε υποστηρίξει λίγες μέρες πριν την ίδρυση του Δικτύου 21 και ένας άλλος γνώριμος και ενεργός στις μέρες μας πολιτικός γίγαντας: ο Πανος Καμμένος. Τον Νοέμβριο του 1997 ανησυχούσε για το γεγονός ότι η Ελλάδα και η Τουρκία υπέγραψαν σε σύνοδο του ΝΑΤΟ στη Μαδρίτη συμφωνία μείωσης της έντασης στο Αιγαίο. Μαζί με δεκάδες άλλες πολιτικές προσωπικότητες από όλο το πολιτικό φάσμα υπέγραψαν κοινή διακήρυξη ενάντια στην «κατάπτυστη» συμφωνία. Ο Π. Καμμένος χαιρέτησε την όλη κίνηση, λέγοντας ότι «υπάρχουν δυνάμεις εθνικής ομοφυλοφιλίας στη Βουλή.(....) [Υπάρχουν] παντού πατριωτικές δυνάμεις οι οποίες δεν είναι διατεθειμένες να παίξουν τα παιχνίδια των αφεντικών του κ. Σημίτη». Ακολούθως, σάλπισε υπέρ ενός λόμπι όλων των εθνικοφρόνων, ανεξάρτητα από το πολιτικό παρελθόν του καθένα. «Είναι μια κίνηση καθαρά πατριωτική η οποία περιλαμβάνει από τον Καραμπελιά μέχρι τον Βρακά. Και δεν μπορεί κανείς να κατηγορήσει τον Χρήστο Κηπουρό ή τον Στέλιο Παπαθεμελή ή τον Σήφη Βαλυράκη ότι εξυπηρετούν ακροδεξιά σενάρια». Εκτός από τον σημερινό Βρακά, που το 1994 πέταξε πάνω από την Αλβανία πετώντας απειλητικά τρικάκια,

εκτός από τον γνωστό Καραμπελιά, ποιοι άλλοι υπέγραψαν την εναντίωση στην «κατάπτυστη και προδοτική» συμφωνία ειρήνευσης στο Αιγαίο; Ενδεικτικά και πάλι: ο Αλέκος Αλαβάνος. Ο Π. Καμμένος. Ο Ορέστης Κολοζώφ (βλ. ΚΚΕ). Ο Γ. Δημαράς. Ο Β. Πολύδωρας. Ο Δ. Τσοβόλας. Οι Ξανθόπουλος και Μαρκάτος (πρώην πρυτάνεις του ΕΜΠ). Ο Ν. Σαρρής. Ο Χρήστος Λυμπέρης (ο πολεμοχαρής ναύαρχος που ήθελε να παίξει Ναυμαχία στα Ίμια). Αν σας ενδιαφέρει αυτός ο κατάλογος των μεγάλων ανδρών, σας παραπέμπουμε στο δημοσίευμα του Ριζοσπάστη εκείνων των ημερών, όπου το επίσημο όργανο του ΚΚΕ παίρνει κι αυτό θέση ενάντια στην «κατάπτυστη συμφωνία» ειρήνευσης στο Αιγαίο²¹.

Με δυο λόγια: το Δίκτυο 21 ήταν το ανώτατο στάδιο της πατριωτικής βιομηχανίας υπογραφών «προσωπικότητων» που είχε δημιουργηθεί στα μέσα της δεκαετίας του 1990 και κινούνταν από την άκρα δεξιά μέχρι την άκρα αριστερά. Ήταν η οργανωμένη προσπάθεια των εθνικοφρόνων από όλο το πολιτικό φάσμα της χώρας να παραμείνουν ενεργοί στα κέντρα λήψης αποφάσεων και χάραξης της στρατηγικής στα εθνικά θέματα. Ηττήθηκε ως οργάνωση, αλλά δεν ηττήθηκε σαν προσωπικότητες. Σήμερα, πολλά από τα μέλη του Δικτύου 21 υπηρετούν την ελληνική εξωτερική πολιτική από άλλα μετερίζια και σε πλήρη συμφωνία με τις γενικές κατευθύνσεις της στρατηγικής της Ανατολικής Μεσογείου. Από λόγια άφησε πολλά. Από δράσεις, το Δίκτυο 21 μάς άφησε κληρονομιά μία και μοναδική. Η οποία ήταν και η ταφόπλακά της. Και ήταν η εμπλοκή του στην υπόθεση Οτσαλάν το 1999.

1.6 1999, υπόθεση Οτσαλάν: η ταφόπλακα του Δικτύου 21. Η νέα στρατηγική για την Ανατολική Μεσόγειο αναδύεται

Το 1998 η Τουρκία, έχοντας πάρει το πάνω χέρι στη μάχη με το κουρδικό αντάρτικο, απείλησε τη Συρία με casus belli στην περίπτωση που δεν εκδιώξει τον ηγέτη της κουρδικής οργάνωσης PKK, Αμπντουλάχ Οτσαλάν, από το έδαφός της. Ο Οτσαλάν βρέθηκε, με ένα διεθνές ένταλμα σύλληψης σε βάρος του, να αναζητάει χώρα για να του χορηγήσει πολιτικό άσυλο. Η πρώτη χώρα στην οποία κατέφυγε ο Οτσαλάν ήταν (δεν χρειάζεται καν μαντεψιά) η Ελλάδα. Οι γέφυρες με το κουρδικό αντάρτικο ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 ήταν ενεργές, τα ελληνικά κρατικά ή κομματικά στελέχη, οι караβανάδες, οι πράκτορες, οι βουλευτές, που πηγαινοέρχονταν στα κουρδικά στρατόπεδα στη Συρία και τον Λίβανο παρέμεναν εν ζωή και σε διάφορα πόστα. Λογικό, από τη μια, να υπολογίζει ο Κούρδος ηγέτης την Ελλάδα σαν ένα ασφαλές καταφύγιο. Όμως η κατάσταση στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους το 1998 δεν ήταν η ίδια με τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Καταρχάς, οι ελπίδες των Ελλήνων πως το τουρκικό κράτος θα διαλυθεί είχαν εξανεμιστεί. Η Τουρκία είχε καταφέρει ισχυρά πλήγματα στο κουρδικό αντάρτικο και είχε αντέξει την πίεση στα νοτιανατολικά της σύνορα στην οποία είχε προκαλέσει η αμερικανική επέμβαση. Επίσης, είχε αντεπεξέλθει και στην πίεση που δεχόταν από το ελληνικό κράτος από την πλευρά του Αιγαίου.

Στην Ελλάδα, διάφοροι ειδικοί επί των εθνικών θεμάτων, αλλά και πολιτικοί, συνειδητοποιούσαν πως η αμερικανική στρατηγική στη Μέση Ανατολή έχει μακρότατο μέλλον και είναι μια στρατηγική πλανητικής κλίμακας. Συνειδητοποιούσαν ότι το ελληνικό κράτος ούτε μπορεί να κινείται μονομερώς, ούτε μπορεί να προτάσσει τη στρατιωτική του ισχύ ως αποκλειστικό μέσο πίεσης στους γείτονες –ήδη το ενδεχόμενο μιας στρατιωτικής αντιπαράθεσης με την Τουρκία, με αφορμή τα Ίμια, αποδείχτηκε αρκετά συγκλονιστικό ώστε να επιβάλει άμεσα αλλαγή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Βέβαια, οι εσωτερικές εντάσεις δεν είχαν εντελώς αποσοβηθεί. Στην Ελλάδα, παρέμεναν ακόμα ενεργοί εκείνοι οι μηχανισμοί και τα συμφέροντα που επιθυμούσαν επιθετικές ακόμα και στρατιωτικές πρωτοβουλίες ενάντια στην Τουρκία.

Αυτοί οι μηχανισμοί, τον Οκτώβριο του 1998 επιχειρήσαν να φέρουν τον Οτσαλάν με αεροπλάνο στην Ελλάδα, όμως βρήκαν πόρτες κλειστές. Η είσοδος του Οτσαλάν δεν επιτράπη και έτσι ο Κούρδος ηγέτης αναχώρησε για το εξωτερικό. Το όλο γεγονός παρέμεινε μυστικό με εντολή της ελληνικής κυβέρνησης. Και δεν δημοσιοποιήθηκε τίποτα στον ελληνικό Τύπο²².

Οι ίδιοι ακριβώς μηχανισμοί, δηλαδή μέλη του Δικτύου 21 (π.χ. Φαήλος Κρανιδιώτης και Αλ. Λυκουρέζος), πράκτορες όπως ο Αντ. Ναξάκης, πατριώτες επιχειρηματίες που ναύλωσαν τα αεροσκάφη τους και λοιποί κατ'όνομα «αλληλέγγυοι των Κούρδων» αλλά στην ουσία τουρκοφάγοι οπαδοί του δόγμα-

τος «ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου» κατόρθωσαν να ξαναφέρουν τον Οτσαλάν στην Ελλάδα τον Γενάρη του 1999. Κίνηση που θεωρήθηκε ως ξεκάθαρος εκβιασμός και προβοκάτσια που απευθυνόταν στην τότε ελληνική πολιτική ηγεσία. Κίνηση που ήταν και η τελευταία πράξη της αντιπαλότητας που μαινόταν στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους. Τελικά, το ελληνικό κράτος έστειλε τον Οτσαλάν στην Κένυα και εκεί τον παρέδωσε στους Τούρκους.

Η όλη κατάληξη θεωρήθηκε από τους εθνικιστικούς κύκλους που έφεραν τον Οτσαλάν στην Ελλάδα ως «εθνική προδοσία». Και αξιοποιώντας τον διάχυτο αντιτουρκισμό στον οποίο είχε εκπαιδευτεί ο ελληνικός λαός, δύο συλλαλητήρια με συναυλία οργανώθηκαν στην Αθήνα, το πρώτο στις 25 Φλεβάρη και το δεύτερο την 1^η Μαρτίου του 1998. Εκεί συμμετείχε όλο το γνωστό καλλιτεχνικό στερέωμα του τόπου (Νταλάρας, Τσακνής, Σαββόπουλος, Μητσιάς, Μοσχολιού, Λαζόπουλος έως και οι Active Member). Συμμετείχε φυσικά και μεγάλο πλήθος του «ελληνικού λαού» που φώναζε ευφάνταστα, με πατριωτικό οίστρο, συνθήματα όπως: «Σημίτη προδότη καταδότη», «Σημίτη ρουφιάνε Αμερικάνε» και το ύπουλο πολιτικοποιημένο από το φοιτητικό κίνημα «Πουλάτε την παιδεία, πουλάτε την υγεία, πουλάσατε τον Οτσαλάν τώρα στην Τουρκία». Τελευταία πινακίδα: σε εκείνο το συλλαλητήριο συμμετείχαν ακόμα και μέλη της Χρυσής Αυγής που παρότρυναν τους Κούρδους να κινηθούν απειλητικά προς την τουρκική πρεσβεία.

Πάνω: το γνωστό σύνθημα ενάντια στον εκπρόσωπο του «ενδοτισμού» Κ.Σημίτη.

Κάτω: από το συλλαλητήριο για τον Οτσαλάν στις 25/2/1999.

Στις 5 Μαρτίου 1999, ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης αρνήθηκε από το βήμα της Βουλής την «κουρδοποίηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής», απέρριψε την όποια επιχειρούμενη «ελληνοποίηση του κουρδικού ζητήματος» και κατήγγειλε «τους υπερπατριώτες» που εξέθεσαν τη χώρα σε κινδύνους με «προκλητική ανευθυνότητα». Έκλεισε το λόγο του λέγοντας ότι: «Θα ήταν μεγάλο λάθος να πιστεύουμε ότι η στρατιωτική αποτρεπτική μας ικανότητα αρκεί στο σύγχρονο κόσμο να λύσει όλα τα προβλήματα»²³. Μια έμμεση δηλαδή παραδοχή ότι στην Ελλάδα υπάρχουν εκείνοι που όντως πιστεύουν στη στρατιωτική αποτρεπτική ικανότητα ως άμεση λύση στα εθνικά ζητήματα. Η λήξη της υπόθεσης Οτσαλάν ήταν ο καταλύτης για την κυριαρχία μιας νέας εξωτερικής πολιτικής η οποία σηματοδεύτηκε ακόμα και από αλλαγές στα πρόσωπα που ανέλαβαν π.χ. το υπουργείο Εξωτερικών, το υπουργείο Άμυνας και την ηγεσία της ΕΥΠ.

Κι έτσι κλείνει ο πρώτος κύκλος της ελληνικής στρατηγικής στην Ανατολική Μεσόγειο μέσα στη δεκαετία του 1990: με την εγκατάλειψη του κουρδικού ζητήματος, την αλλαγή του προσανατολισμού της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, την πίεση στην Τουρκία μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την προσπάθεια για ένταξη της Κύπρου στην εε, όπως θα δούμε στη συνέχεια, και την οικοδόμηση νέων συμμαχιών με άλλα κράτη της περιοχής. Βέβαια, όπως έχουμε καταλάβει τώρα τελευταία, «η πίστη στη στρατιωτική αποτρεπτική μας ικανότητα» δεν έπαψε καθόλου να υπάρχει.

ΜΕΡΟΣ Β:

ΑΠ' ΤΟΝ ΟΤΣΑΛΑΝ ΩΣ ΤΟΝ ΣΥΡΙΑΚΟ ΕΜΦΥΝΙΟ: ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ, ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ, Ο ΠΛΗΝΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

2.1 Οι Ελληνοκύπριοι στην ΕΕ

Την περίοδο αμέσως μετά την υπόθεση Οτσαλάν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις τέθηκαν με έμφαση στο κάδρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να κατανοήσουμε τι ακριβώς συνέβαινε στις αρχές του 1999, όσον αφορά τις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας-Κύπρου-ΕΕ, θα χρειαστεί να ανατρέξουμε στην ιστορία. Είναι τέτοια η φύση των αλλαγών στους συσχετισμούς δύναμης μεταξύ κρατών που καθιστά αυτή την αναδρομή απαραίτητη. Οι προσπάθειες των «προαιώνιων εχθρών» να συνδέσουν την πολιτική τους με τα ευρωπαϊκά κράτη είναι μια παλιά ιστορία. Οπλισμένοι λοιπόν με υπομονή ξεκινάμε.

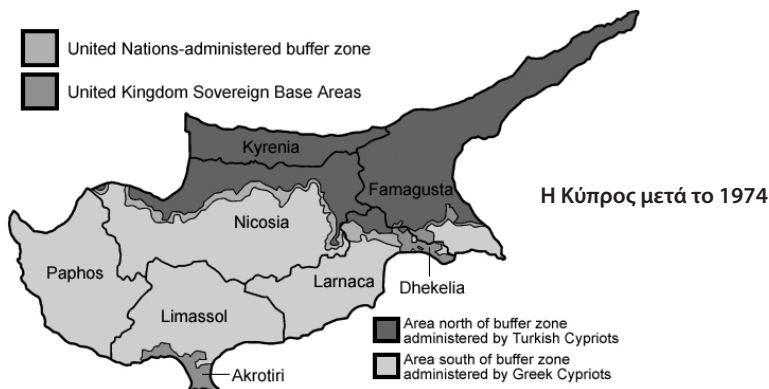
Η Ελλάδα έκανε την πρώτη κίνηση για σύνδεση με την τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) τον Ιούνιο του 1959. Στην κυβέρνηση βρισκόταν η «επάρατος δεξιά» με πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή τον πρεσβύτερο, τον γνωστό και ως εθνάρχη²⁴. Κατά παράξενο τρόπο, η Τουρκία αποφάσισε έναν μήνα αργότερα να υποβάλει κι αυτή αίτηση για σύνδεση με την ΕΟΚ. Η Ελλάς έγινε δεκτή ως συνδεδεμένο μέλος τον Ιούνιο του 1961. Ακολούθησε με μικρή καθυστέρηση, η αποδοχή της Τουρκίας, το Σεπτέμβριο του 1963. Για την Ελλάδα, η σύνδεση είχε το εξής νόημα: θα προχωρούσε σε σταδιακή κατάργηση των δασμών με τους οποίους επιβαρύνονταν τα ευρωπαϊκά (κατά βάση γερμανικά) βιομηχανικά εμπορεύματα για μία περίοδο 22 ετών. Ταυτόχρονα θα λάμβανε, σε πρώτη φάση, ένα διόλου ευκαταφρόνητο δάνειο 125 εκατομμυρίων δολαρίων. Αντίστοιχες ήταν και οι προβλέψεις για την Τουρκία.

Οι συμφωνίες προέβλεπαν ότι μετά το τέλος αυτής της εικοσαετούς και βάλε περιόδου, θα εξεταζόταν η προοπτική πλήρους ένταξης στην Κοινή Αγορά. Κανείς βέβαια εκ των δυο θανάσιμων εχθρών, δεν πληρούσε το βασικό προαπαιτούμενο της πλήρους ένταξης, δηλαδή την εύρυθμη και ομαλή καπιταλιστική ζωή στο εσωτερικό. Τόσο το ελληνικό, όσο και το τουρκικό κράτος ήταν χούντες με μικρά διαλείμματα αμφιλεγόμενης δημοκρατίας. Η αριστερά ήταν απαγορευμένη και οι φασίστες αλώνιζαν εκατέρωθεν του Αιγαίου, αλλά και στην Κύπρο. Αυτή η κατάσταση έμελε να αλλάξει μετά την στρατιωτική ήττα των Ελλήνων στην Κύπρο και τον μεγάλο μετασχηματισμό του ελληνικού κράτους που ονομάστηκε μεταπολίτευση.

Η απώλεια της μισής Κύπρου υπήρξε καταλύτης πρωτοφανών αλλαγών: η αριστερά νομιμοποιήθηκε και η ιδιαίτερη βαλκανική εκδοχή του σύγχρονου ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού άρχισε να συγκροτείται. Ο εθνάρχης, από φασίστας του κερατά είχε γίνει δημοκράτης, κι έσπευσε να υποβάλει 11 μήνες μετά την τουρκική εισβολή και την διχοτόμηση της Κύπρου, αίτηση για πλήρη ένταξη στην ΕΟΚ. Η κίνηση αυτή είχε προφανώς πολύ ευρύτερες αιτίες, σημασία και αποτελέσματα: είχε επίσης και μια γεωπολιτική διάσταση, με βραχυπρόθεσμες αλλά και μακροπρόθεσμες στοχεύσεις. Βραχυπρόθεσμες, διότι η Ελλάδα είχε αποχωρήσει από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ και κατά συνέπεια βρισκόταν σε αναζήτηση συμμάχων. Μακροπρόθεσμες, επειδή έτσι αποκτούσε τη δυνατότητα να επηρεάσει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Το γεγονός δεν έπερασε απαρατήρητο, ούτε από την ΕΟΚ, και υποθέτουμε, ούτε από τους Τούρκους. Η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 1976, για την ελληνική αίτηση προσχώρησης στην ΕΟΚ ανέφερε ότι:

Η ΕΟΚ δεν είναι και δεν πρέπει να γίνει μέρος στα προβλήματα Ελλάδος-Τουρκίας [...] Η ελληνική αίτηση δεν θα πρέπει να επηρεάσει τις σχέσεις μεταξύ της κοινότητας και της Τουρκίας...²⁵

Το ελληνικό κράτος παρά τις αμφιβολίες των Ευρωπαίων εταίρων κατάφερε να γίνει πλήρες μέλος της ΕΟΚ πριν περάσουν τα 22 χρόνια που προέβλεπε η συμφωνία σύνδεσης του 1961. Αντίθετα η Τουρκία έπρεπε να περιμένει μέχρι τον Απρίλιο του 1987, δηλαδή 24 χρόνια μετά την συμφωνία σύνδεσης, για να υπο-

βάλει αίτηση πλήρους συμμετοχής στην ΕΟΚ, ενώ η Ελλάδα είχε ήδη αρχίσει να καταπίνει τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και τα πακέτα Ντελόρ. Η ΕΟΚ απέρριψε το αίτημα της Τουρκίας με το γάντι: απάντησε ότι το ζήτημά της θα ξανασυζητούνταν στο μέλλον, όταν η πολιτική και οικονομική κατάστασή της, καθώς και η σχέση της με την Ελλάδα και την Κύπρο θα βελτιωνόταν²⁶.

Εντωμεταξύ, τον Δεκέμβριο του 1972, οι Ελληνοκύπριοι είχαν προλάβει να υπογράψουν συμφωνία σύνδεσης με την ΕΟΚ. Μετά το ελληνικό πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή, η τουρκοκυπριακή βόρεια Κύπρος, δεν αναγνωριζόταν επίσημα από κανέναν. Ως νόμιμο κράτος του νησιού θεωρούνταν μόνο το νότιο ελληνοκυπριακό κομμάτι, το οποίο το 1988 προχώρησε ένα βήμα παραπέρα στην τελωνειακή ένωση με την ΕΟΚ. Η ελληνική πλευρά ήδη είχε αρχίσει να πιέζει για πλήρη ένταξη²⁷. Τελικά τον Σεπτέμβριο του 1990 οι Ελληνοκύπριοι υπέβαλαν αίτηση ένταξης στην ΕΟΚ, ενεργώντας εξ ονόματος όλου του νησιού.

Το σχέδιο ήταν απλό: η προσχώρηση των Ελληνοκυπρίων στην ΕΟΚ, τη στιγμή που ουδεμία λύση του «κυπριακού» φαινόταν στον ορίζοντα, θα τους εξόπλιζε de facto με ευρείες εξουσίες, στο βαθμό που θα αποτελούσε τη μοναδική αναγνωρισμένη κρατική οντότητα στο νησί. Την ίδια στιγμή, αν τα σχέδια των Ελληνοκυπρίων πήγαιναν κατ' ευχήν, το τουρκοκυπριακό κομμάτι θα οδηγούνταν σε ακόμα μεγαλύτερη απομόνωση. Με αυτόν τον τρόπο οι Ελληνοκύπριοι θα κέρδιζαν την «σταδιακή άρση των τετελεσμένων του Αττίλα», θα ψαλίδιζαν δηλαδή ακόμη περισσότερο τα τουρκοκυπριακά εδαφικά οφέλη που είχε επιφέρει η τουρκική εισβολή, που ακολούθησε το πραξικόπημα των Ελλήνων²⁸. Την αποστολή αυτή είχε αναλάβει ο Γ. Κρανιδιώτης, ο οποίος, ως υφυπουργός Εξωτερικών, κατείχε το υψηλότερο αξίωμα που ανέλαβε ποτέ Κύπριος σε ελληνική κυβέρνηση. Ο Κρανιδιώτης είχε πάρει το θέμα προσωπικά:

Το όραμα για μια Κύπρο ενταγμένη στην ευρωπαϊκή οικογένεια είχε τη δική του ξεχωριστή σφραγίδα. [Ο Κρανιδιώτης] συνέλαβε ένα πρωτοποριακό σχέδιο δράσης από το 1985, και μέσα σε 13 χρόνια το είδε να παίρνει σάρκα και οστά. Σε στάδια, βήμα με βήμα, σε ένα συνολικό σχεδιασμό, με καθαρή σκέψη και μαχητικό πνεύμα. Τα στάδια είχαν την αλληλουχία μιας πολυδιάστατης ενότητας: Τελωνειακή Ένωση Κύπρου – ΕΟΚ (1-1-1988), συμφωνία για έναρξη ενταξιακών συνομιλιών (6.3.1995), έναρξη ενταξιακών (3/1998) και προβολή ενός πλαισίου για την απρόσκοπτη ενταξιακή διαδικασία της Κύπρου (12/1999)²⁹.

Στα «στάδια» που αναφέρονται παραπάνω το «προβολή ενός πλαισίου για την απρόσκοπτη ενταξιακή διαδικασία της Κύπρου» μπορεί να μεταφραστεί ως «ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ χωρίς λύση του κυπριακού». Το ελληνικό κράτος επί μία δεκαετία πίεζε συστηματικά για αυτό τον σκοπό, γνωρίζοντας ότι διέθετε ορισμένα ακλόνητα πλεονεκτήματα: στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρχαν πολλά κράτη, και κατά βάση η Γερμανία, που ήθελαν η σχέση με το τουρκικό κράτος, να διατηρείται εντός συγκεκριμένων ορίων. Ο πρώην πρόεδρος της Γαλλίας Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Εστέν στα τέλη της δεκαετίας του '90 δήλωνε:

Παριστάνουμε ότι θέλουμε στην Ευρώπη την Τουρκία, ενώ δεν την θέλουμε... Όποιος έχει επισκεφτεί ποτέ την Τουρκία καταλαβαίνει αμέσως ότι οι Τούρκοι δεν είναι Ευρωπαίοι. Ούτε θα γίνουν ποτέ. Εξάλλου δεν μπορούμε να αγνοήσουμε ότι σήμερα ο πληθυσμός της Τουρκίας είναι ο δεύτερος σε αριθμό μετά την Γερμανία και σε τέσσερα-πέντε χρόνια θα είναι ο μεγαλύτερος από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Είναι

δυνατόν να περιμένει κανείς ότι θα υπάρξει ένα κοινοβούλιο οποιασδήποτε χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα εγκρίνει την ένταξη της Τουρκίας, που πληθυσμιακά θα γίνει η κυρίαρχη χώρα στην Ευρώπη; [...] Οι Ευρωπαίοι πρωθυπουργοί θα έπρεπε να είναι ειλικρινείς προς του Τούρκους, να τους προτείνουν στενή οικονομική και αμυντική συνεργασία, αλλά να τους εξηγήσουν ότι δεν θα πρέπει να περιμένουν ποτέ ένταξη στην ΕΕ.³⁰

Ο κύριος Ντ' Εστέν δεν μας διευκρίνισε τι πάει να πει ακριβώς «Ευρωπαίος». Μας αποσαφήνισε όμως πέραν οποιασδήποτε αμφιβολίας την αντίληψη των «Ευρωπαίων» για την Τουρκία. Στην πραγματικότητα, το μέγεθος και η εσωτερική κατάσταση της Τουρκίας προκαλούσαν δέος στους Ευρωπαίους και πρώτα απ' όλους στους Γερμανούς οι οποίοι, εκτός των άλλων, διέθεταν τρία εκατομμύρια Τούρκους γκασταρμπαίτερ στο έδαφος τους. Η διατήρηση καλών σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ ήταν σημαντική για λόγους γεωπολιτικής ασφάλειας, τόσο στα χρόνια του ψυχρού πολέμου όσο και αργότερα, πράγμα που σε γενικές γραμμές ίσχυε επίσης για το ελληνικό και το ελληνοκυπριακό κράτος. Ταυτόχρονα το τουρκικό κράτος ήταν μια μεγάλη και σημαντική αγορά για τις γερμανικές εξαγωγές. Από τη σκοπιά του οργανισμού που ονομαζόταν ΕΕ η σημασία της Τουρκίας δεν πήγαινε παρακάτω.

Από τη σκοπιά του γερμανικού κράτους η σχέση ΕΕ-Τουρκίας μεταφραζόταν σε μια «τελωνιακή σύνδεση», δηλαδή στην κατάργηση της πλειοψηφίας των δασμών και των ποσοστώσεων που ίσχυαν στην τουρκική αγορά για τα γερμανικά προϊόντα, με αντάλλαγμα μια σειρά χρηματοδοτήσεων της τουρκικής οικονομίας. Ετούτη η σχέση ήταν ιδανική για τους Γερμανούς, αλλά για το τουρκικό κράτος δημιουργούσε την ανάγκη περισσότερων ανταλλαγμάτων, εκτός των άλλων διότι βρισκόταν εν τω μέσω μιας μεγάλης οικονομικής κρίσης, η οποία κορυφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 2000.

Οι Έλληνες, ήδη από τον πρώτο καιρό της προσχώρησής τους στην ΕΟΚ, προσπαθούσαν σταθερά να μπλοκάρουν οποιαδήποτε χρηματοδότηση προς την Τουρκία και οποιαδήποτε ανάπτυξη νέων σχέσεων μεταξύ Τουρκίας-ΕΕ. Φυσικά οι προσπάθειές τους δεν στέφονταν πάντα από επιτυχία. Η ελληνική πολιτική άλλαξε το 1995, καθώς οι Γερμανοί πίεζαν για την ολοκλήρωση της τελωνειακής σύνδεσης της Τουρκίας. Οι Έλληνες ζήτησαν ανταλλάγματα για να άρουν το βέτο που είχαν εντωμεταξύ προβάλλει και έλαβαν ως δώρο την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων των Ελληνοκυπρίων. Τον Μάρτιο του 1995 αποφασίστηκε επισήμως η έναρξη των διαπραγματεύσεων για τους Ελληνοκυπρίους, ενώ λίγους μήνες αργότερα ολοκληρώθηκε η τελωνειακή σύνδεση ΕΕ-Τουρκίας.

Προφανώς οι Τούρκοι και οι Τουρκοκύπριοι δεν ενθουσιάζονταν με αυτή την εξέλιξη. Τι μπορούσαν όμως να κάνουν; Ο κύριος Στάθης Ευσταθιάδης από τις στήλες του Βήματος μας έδινε μία γεύση, με τρόπο μάλιστα που δε συνηθίζεται όταν αναφέρεται κανείς στο «κυπριακό»:

Μήπως υπάρχει κανείς που πιστεύει πως θα γίνει η Κύπρος πάλι ενιαίο κράτος; Μήπως έχει κανείς κάποια λύση του Κυπριακού «βιώσιμη, δίκαιη και να ικανοποιεί όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη», καθώς ζητούν επί ένα τέταρτο του αιώνα τα Ηνωμένα Έθνη, η Ελλάδα και η Κύπρος; Γιατί λοιπόν να μη δοκιμάσουμε κάτι άλλο, γιατί να μην παίξουμε το παιχνίδι των Τούρκων;

Ας αφήσουμε τους Τούρκους της Κύπρου και της Άγκυρας να προσαρτήσουν οικονομικώς το «κράτος του κ. Ντενκτάς» και γιατί όχι; εν συνεχεία και πολιτικώς... Αν η Άγκυρα προχωρήσει στην ενσωμάτωση του τουρκοκυπριακού «κράτους», γιατί τότε και η Αθήνα να μην προχωρήσει στην ένωση με την Κύπρο; Φυσικά θα ενοχληθούν πολλοί Κύπριοι, η Ελλάδα θα χάσει μία ψήφο στην 185μελή Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και ίσως υπάρξουν και κάποιες εκδηλώσεις δυσφορίας από τους πρώην ουδέτερους που θα ήθελαν να θεωρούν ακόμη την Κύπρο πάντοτε υποστηρικτή τους. Οπωσδήποτε όμως ούτε το ΝΑΤΟ ούτε το Ισραήλ θα ενοχληθούν. Αλλά θα έχουμε λύσει το Κυπριακό και, αργά ή γρήγορα, θα μπορούμε να κάνουμε κάποια βήματα προς τη βελτίωση των σχέσεων με την Τουρκία³¹.

Ελληνοϊσραηλινή στρατιωτική άσκηση το 2011

Ξέχασε να μας πει ότι θα χάσουμε και τις ψήφους στην Γουροβίζιον, αλλά του συγχωρούμε την παράλειψη. Το νησί, μας λέει ο Έλληνας αναλυτής, είναι ούτως ή άλλως διχοτομημένο: σχεδόν το μισό είναι τουρκικό, το άλλο μισό ελληνικό. Το ελληνικό είναι αναγνωρισμένο, πλούσιο και οδεύει προς την ΕΕ, ενώ το άλλο απομονωμένο, φτωχό κι αναγκασμένο να επιβιώνει με τουρκική βοήθεια³². Ο αναλυτής θα πρέπει να γέλαγε χαιρέκακα: οι Τούρκοι βρίσκονταν πάλι με την πλάτη στον τοίχο, στερημένοι επιλογών. Το ημερολόγιο έγραφε 5/4/1998, όταν ο υπάλληλος του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών με δημοσιογραφικό μανδύα μιλούσε.

Σ' αυτό το περιβάλλον, μερικούς μήνες αργότερα, σύσσωμος ο εθνικός κορμός από την άκρα δεξιά ως την άκρα αριστερά, βρέθηκε να κατηγορεί τους «προδότες πολιτικούς» που παρέδωσαν τον Οτσαλάν στους Τούρκους. Είναι φανερό ότι οι εξελίξεις στην Κύπρο όδευαν προς τα συμφέροντα της ελληνοκυπριακής πλευράς, απαιτούνταν όμως ακόμα επιδέξιοι χειρισμοί για να μην εκτροχιαστεί η ευνοϊκή πορεία. Για τις επιδιώξεις του ελληνικού κράτους εκείνη την περίοδο, ο ανεξέλεγκτος «λαϊκός» ελληνικός αντιτουρκισμός δεν είχε να προσφέρει κάτι, αντίθετα μετατρέπεται σε έναν επικίνδυνο παράγοντα. Το θηρίο που είχε θρέψει η δεκαετία του '90 έπρεπε να τεθεί κάτω από τον έλεγχο του κράτους κι η μαγική να επιστρέψει στα χέρια του μαέστρου. Το πότε, πώς και που ο «λαός» θα εξέφραζε τον δεδομένο αντιτουρκισμό του θα έπρεπε να καθορίζεται από τις εκάστοτε κρατικές επιλογές.

Πρακτικά αυτό σήμαινε ότι η «τουρκοφαγία» που κυριαρχούσε στο ελληνικό φαντασιακό, έπρεπε να μετριαστεί με ελεγχόμενες δόσεις «τουρκοφιλίας». Η λογική αυτή εξυπηρετούσε τις γενικότερες αλλαγές της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, όπως θα δούμε και στην συνέχεια. Έτσι με αφορμή τους πολύνεκρους σεισμούς που χτύπησαν τη βορειοδυτική Τουρκία τον Αύγουστο του 1999, το ελληνικό κράτος εγκαινίασε μια πολιτική που υποκριτικά προωθούσε την «ελληνοτουρκική φιλία». Τα ΜΜΕ έχοντας αποκτήσει την ικανότητα να κατευθύνουν τον «λαό» εκεί που δείχνει σε κάθε συγκυρία το κρατικό δάχτυλο, προσέφεραν αυξημένες δόσεις συναίσθηματος, τόσες που οι τουρκικές σαπουνόπερες ωχρύνουν μπροστά τους. Στον αφρό του δημόσιου λόγου η ψευδεπίγραφη «ελληνοτουρκική φιλία» άρχισε σταδιακά να κυριαρχεί.

Το ελληνικό κράτος παρέα με τους Ελληνοκύπριους συνέχιζε βέβαια απερίσπαστο την πολιτική του για την Κύπρο. Το Δεκέμβριο του 1999 στην σύνοδο της ΕΕ στο Ελσίνκι, στην οποία οι περιφερόμενοι διαδηλωτές της αντιπαγκοσμιοποίησης δεν παραβρέθηκαν πιθανόν λόγω κρούου, αποφασίστηκε εν τέλει ότι η επίλυση του «Κυπριακού» δεν θα αποτελούσε προϋπόθεση για την είσοδο των Ελληνοκυπρίων στην ΕΕ. Σε αντάλλαγμα για αυτή την παραχώρηση, οι Έλληνες δέχθηκαν να άρουν το βέτο που είχαν θέσει στην έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας. Γνώριζαν πολύ καλά ότι αυτή η διαδικασία δεν επρόκειτο να ολοκληρωθεί. Το πολύ πολύ το θέμα να έλγη με κάποιες χρηματοδοτήσεις που θα κατευθύνονταν προς το τουρκικό κράτος. Τα δεδομένα τελούσαν εν γνώσει των Τούρκων. Για μια ακόμη φορά είχαν βρεθεί ένα βήμα πίσω από τους Έλληνες. Η ένταξη των Ελληνοκυπρίων στην ΕΕ προέβλεπε βέβαια προ-

σπάθειες για επίλυση του «Κυπριακού», αφήνοντας ανοικτή μια μικρή χαραμάδα προκειμένου να «επανεξεταστούν οι εξελίξεις στο θέμα», αλλά η πραγματικότητα ήταν πως η κατάσταση για την τουρκοκυπριακή πλευρά ήταν δύσκολη. Μία από τις προτάσεις που είχαν τεθεί στο τραπέζι ήταν το «μοντέλο της Τσεχοσλοβακίας»: εν ολίγοις η διάσπαση της Κύπρου σε δύο κράτη και η παράλληλη ένταξή τους στην ΕΕ:

Η τουρκική πλευρά θεωρεί τη θέση αυτή απάντηση στα όσα είπαν οι Έλληνες και Ελληνοκύπριοι αξιωματούχοι ότι «είναι αρκετό για τους Τουρκοκύπριους το διευρυμένο δικαίωμα μειονότητας» [...] Εάν συνεχιστεί η κατάσταση αυτή, όλα δείχνουν ότι το Κυπριακό θα επηρεάσει αρνητικά όλες τις εξωτερικές πολιτικές και οικονομικές σχέσεις της Τουρκίας... Η Τουρκία εμφανίζει και πάλι εικόνα εριστική και όχι εικόνα χώρας που αναζητεί ή δίνει την εντύπωση ότι αναζητεί λύσεις... Απειλή βέτο στο ΝΑΤΟ για την Ευρωπαϊκή Άμυνα, απόρριψη των αποφάσεων του ΟΗΕ στο κυπριακό, αποστάσεις από τις αξιώσεις της ΕΕ... Θα γίνει η Τουρκία, χώρα που τα έχει βάλει με τους πάντες;³³

Ούτε αυτή, ούτε άλλες προτάσεις της τουρκική πλευράς προχώρησε. Αντίθετα αυτό που ήρθε στο προσκήνιο ήταν το σχέδιο Ανάν το οποίο πρότεινε τη λύση της ομοσπονδίας με τη συμμετοχή αμφοτέρων των κρατών. Για την ελληνοκυπριακή πλευρά, η οποία αντιλαμβάνεται την τουρκοκυπριακή κοινότητα περίπου όπως οι Έλληνες την μειονότητα της Θράκης, το σχέδιο Ανάν ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με την στρατηγική που είχε συγκροτήσει τα προηγούμενα δεκαπέντε χρόνια. Παρόλο που υπήρχαν και διαφορετικές αντιλήψεις επί του θέματος, η απόρριψη του σχεδίου Ανάν ήταν σχεδόν καθολική. Για να διαλύσουν και την παραμικρή αμφιβολία επί των προθέσεών τους, τα ελληνοκυπριακά αφεντικά προώθησαν στη θέση του προέδρου ένα βετεράνο φασίστα, τον Τάσσο Παπαδόπουλο. Τελικά στις 16 Απρίλη του 2003 ο Παπαδόπουλος υπέγραψε στην Αθήνα τη συμφωνία προσχώρησης της Κύπρου στην ΕΕ.

Σχεδόν είκοσι χρόνια μετά το ελληνικό πραξικόπημα, την τουρκική εισβολή και τη διχοτόμηση της Κύπρου, οι Ελληνοκύπριοι είχαν καταφέρει να βρίσκονται σε εξαιρετικά πλεονεκτική θέση, παρά τις σημαντικές εδαφικές απώλειες που είχαν υποστεί. Το κατά κεφαλήν εισόδημα των Ελληνοκυπρίων ήταν σχεδόν πενταπλάσιο των Τουρκοκυπρίων, οι οποίοι, ειρήσθω εν παρόδω, ήταν πλήρως εξαρτημένοι από την βοήθεια της Αγκυρας: η απομόνωσή τους μετά την τελευταία αυτή εξέλιξη έμοιαζε ακόμα βαθύτερη. Από το φόβο αυτής της απομόνωσης, άλλωστε, είχαν υπερψηφίσει με μεγάλη πλειοψηφία το σχέδιο Ανάν. Οι Ελληνοκύπριοι όμως προσδοκούσαν περισσότερα. Ήξεραν ότι η συγκυρία των διεθνών ανταγωνισμών μπορούσε να συντονιστεί αποτελεσματικότερα προς τα συμφέροντα τους.

2.2 Ο πλανητικός χαρακτήρας της σύγκρουσης ξεδιπλώνεται

Μπορεί η ένταξη των Ελληνοκυπρίων στην ΕΕ να λογίζεται ως επιτυχία της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, τελικά όμως η σημασία της ήταν κατά πολύ μικρότερη, απ' αυτήν που παρουσίαζε ο δημόσιος λόγος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν κατάφερε να γίνει κάτι περισσότερο από ένας μηχανισμός διασφάλισης των μαζικών γερμανικών εξαγωγών, ιδιαίτερα μάλιστα μετά το μεγάλο άνοιγμα προς τις χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης. Οι Έλληνες και οι Ελληνοκύπριοι συχνά πλειοδοτούν όσον αφορά τα «ευρωπαϊκά σύνορα» και την προστασία που τους παρέχει η ΕΕ. Στην πραγματικότητα βέβαια όλα αυτά είναι ευσεβείς πόθοι: η συλλογική πολιτική και στρατιωτική ισχύς της ΕΕ πολύ απλά είναι ανύπαρκτη.

Το γεγονός ότι η ΕΕ δεν επρόκειτο να γίνει κάποιου είδους συλλογικό όχημα των ευρωπαϊκών κρατών στους διεθνείς ανταγωνισμούς, δεν σημαίνει ότι τα ευρωπαϊκά κράτη δε χάραζαν τη δική τους γεωπολιτική στρατηγική. Ο μεταψυχροπολεμικός κόσμος άλλαξε άρδην τα γεωπολιτικά δεδομένα και η επέμβαση στον Περσικό Κόλπο το 1991 έδειξε ότι όχι μόνο η ιστορία δεν τελείωσε, αλλά αντίθετα λάμβανε νέες ολοένα και πιο βάρβαρες μορφές. Μολονότι οι γενικές κατευθύνσεις των νέων πλανητικών ανταγωνισμών βρίσκονταν ακόμα υπό διαμόρφωση, οι Έλληνες ήταν γνώστες των σχετικών διεργασιών. Ο Μιλτιάδης Έβερτ, εξέχον

στέλεχος του ελληνικού πολιτικού προσωπικού, δημοσίευε ήδη από τον Ιούνιο του 1997 τις απόψεις του σε άρθρα με τίτλους του είδους «Η Ελλάδα μπροστά στον κόσμο που έρχεται» ή «Η Ελλάδα και οι νέοι εξωτερικοί κίνδυνοι». Η ανάγνωση τους αποδεικνύει ότι οι Έλληνες είχαν γνώση των πραγμάτων:

Ενώ κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ο κίνδυνος μιας παγκόσμιας σύγκρουσης εντοπιζόταν στην Κεντρική Ευρώπη και στη Βαλκανική, με εστίες ανάφλεξης τη ΝΑ Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή, σήμερα το ενδεχόμενο μιας ευρύτερης πολεμικής έκρηξης μετατοπίζεται νοτιότερα. Οι διαφορές μεταξύ γειτονικών κρατών και ο ισλαμικός φονταμενταλισμός αποτελούν, ήδη, σοβαρές αιτίες τοπικών συγκρούσεων σε μια ζώνη που ξεκινά από τη Βόρειο Αφρική και καταλήγει στην Κεντρική Ασία, με πλάτος από τη Βαλκανική ως τον Περσικό κόλπο³⁴.

Και επιπλέον:

Η Ελλάδα έχει σήμερα ανάγκη από μια ενιαία, εθνική και μακροπρόθεσμη στρατηγική. Και για τον σκοπό αυτόν υποχρεούται να εντοπίσει και να εκτιμήσει τους νέους συσχετισμούς δυνάμεων που διαμορφώνονται, τις ευκαιρίες, τις δυνατότητες, τις αντιξοότητες και τους κινδύνους που διαγράφονται μετά τις εξελίξεις αυτές.³⁵

Η χάραξη μιας νέας κρατικής στρατηγικής ήταν προφανώς αναγκαιότητα μεγάλης σημασίας. Έχουμε ήδη τονίσει ότι η καθόλου αίσια έκβαση του κουρδικού αντάρτικου του PKK, άρα και η πιθανότητα αποτυχίας των ελληνικών επιδιώξεων θα πρέπει να έβαλαν σε σκέψεις πολλούς ιθύνοντες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής την περίοδο μετά το θερμό επεισόδιο των Ιμιών. Όπως μαθαίνουμε πάλι από τον κ. Έβερτ:

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει η Χώρα μας να ενισχύει ή να ενθαρρύνει το κίνημα των Κούρδων. Μια τέτοια πολιτική βλάπτει το ίδιο το κουρδικό κίνημα αλλά και δίδει προσχήματα σε βάρος της Ελλάδος. Η τουρκική προπαγάνδα προσπαθεί να στρέψει το κλίμα κατά των Κούρδων, με το επιχείρημα ότι δήθεν υπονομεύεται από την Ελλάδα. Η ελληνική θέση δεν πρέπει να είναι τίποτε περισσότερο ή λιγότερο από την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.³⁶

Ο Έβερτ επαναλάμβανε το αυτονόητο για τα ντόπια αφεντικά: το ελληνικό κράτος όφειλε να εγκαταλείψει την απροσημάτιστη στήριξη στο κουρδικό αντάρτικο. Το ζήτημα ήταν ότι, εκτός από την διαγραφόμενη ήττα του PKK, οι συνθήκες στα νοτιοανατολικά σύνορα της Τουρκίας, οι οποίες μπορούσαν να οδηγήσουν στην αποσταθεροποίησή της, είχαν αρχίσει να αλλάζουν. Η αλλαγή συνδεόταν με τις βλέψεις των ΗΠΑ για πρόκληση χάους στην Μέση Ανατολή και την Κεντρική Ασία. Η αλλαγή αυτή άρχισε, ανάμεσα στο 1998 και στο 2003, να γίνεται σταδιακά κατανοητή απ' όλους τους ενδιαφερόμενους.

Από την πλευρά μας έχουμε πια την πολυτέλεια να εντοπίζουμε με σχετική σαφήνεια, τόσο την στρατηγική των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή, όσο και τον παγκόσμιο χαρακτήρα της σύγκρουσης που διεξάγεται εδώ και πάνω από δεκαπέντε χρόνια. Το επίσημο όνομα της αμερικανικής στρατηγικής ήταν «αντιτρομοκρατική εκστρατεία». Στο κέντρο της είχε την στοχοποίηση των μουσουλμανικών πληθυσμών κι απώτερο στόχο τη δημιουργία μιας ζώνης αστάθειας που θα περιέβαλλε την Ρωσία και την Κίνα. Αυτή η στρατηγική επιταχύνθηκε με την επίθεση στους δίδυμους πύργους την 11η Σεπτέμβρη του 2001. Μέσα στη δεκαετία του '90 όμως, οι στοχεύσεις των ΗΠΑ καθώς και η κατάσταση των αντιπάλων της βρίσκονταν ακόμα υπό διαμόρφωση. Την ίδια στιγμή η διασπορά βλακειάς στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών δούλευε στο φουλ. Διάφοροι αφελείς ιδεολόγοι μιλούσαν για «μία μοναδική υπερδύναμη», ο αποκλειστικός ρόλος της οποίας ήταν πλέον να είναι ο «χωροφύλακας» του πλανήτη, ενώ κατά τα άλλα η παγκοσμιοποίηση της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων θα αποτελούσε την εγγύηση της καπιταλιστικής ειρήνης. Και έτσι ο εφησυχασμός και η σύγχυση βασιλευε καθώς τα σχέδια των αφεντικών ξεδιπλώνονταν.

Οι ΗΠΑ μέσα στη δεκαετία του '90 έβαλαν μπροστά τη διάλυση του Ιράκ, επένεβησαν στρατιωτικά στη Σομαλία μετατρέποντας την σε «αποτυχημένο κράτος» βυθισμένο σε έναν αιματηρό εμφύλιο, πάτησαν πόδι στα Βαλκάνια με τους βομβαρδισμούς του Κοσόβου. Στις επιχειρήσεις αυτές συνέδραμαν και οι ανά καιρούς «πρόθυμοι» σύμμαχοι των ΗΠΑ, μεταξύ των οποίων και οι Έλληνες.

Απαγόρευση πτήσεων μετά την επέμβαση στον Κόλπο το 1991

Ήδη τρία χρόνια πριν την 11η Σεπτέμβρη, τον Αύγουστο του 1998, είχαν αρχίσει να διαφαινόνται οι προθέσεις των ΗΠΑ. Οι μηχανές της αντιτρομοκρατικής εκστρατείας πήραν μπροστά, όταν μετά από δύο συντονισμένες βομβιστικές επιθέσεις στις αμερικανικές πρεσβείες στην Κένυα και την Τανζανία (με 224 νεκρούς, εκ των οποίων μόνο 12 ήταν Αμερικανοί πολίτες) οι ΗΠΑ απάντησαν με αεροπορικές επιθέσεις στο Αφγανιστάν και το Σουδάν ενάντια στους «ισλαμιστές τρομοκράτες». Το Σεπτέμβριο του 1998, οι ΗΠΑ υποχρέωσαν τις αντιμαχόμενες κουρδικές φατρίες του Βορείου Ιράκ σε συμφωνία ειρήνευσης έπειτα από έναν ενδοκουρδικό εμφύλιο που σοβούσε στις αυτόνομες κουρδικές περιοχές του βορείου Ιράκ από τα μέσα της δεκαετίας του '90. Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, ο Οτσαλάν βρέθηκε άσφαφα φυγάς από την Συρία, εγκαταλειμμένος από όλους τους επί χρόνια συμμάχους του, όπως η Συρία και η Ρωσία. Το μοναδικό αποκούμπι που του είχε απομείνει ήταν η Ελλάδα.

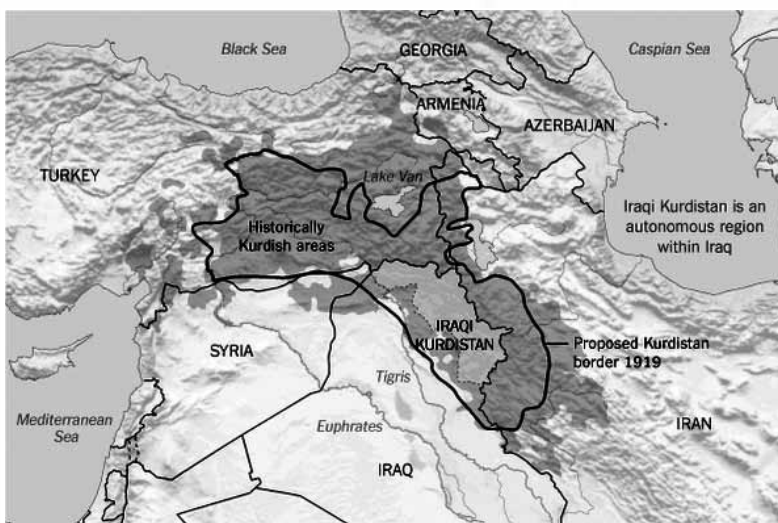
Παρόλο που εμείς παρακολουθούσαμε σχετικά αμήχανοι τα γεγονότα που εκτυλίσσονταν μπροστά στα μάτια μας, το ελληνικό κράτος έδειχνε να κατανοεί τις βαθύτερες στοχεύσεις της πολιτικής «ενάντια στην τρομοκρατία». Η εφημερίδα Το Βήμα για παράδειγμα, δημοσίευσε εκείνη την εποχή ένα άρθρο με τίτλο «Το Αμερικανικό Κουρδιστάν». Βρισκόμασταν πέντε μέρες μετά την σύλληψη του Οτσαλάν, κι απ' ό,τι φαινόταν οι στοχεύσεις των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή (αρχή των οποίων ήταν η διάλυση του Ιράκ) είχαν αρχίσει να γίνονται κατανοητές από τους ειδικούς του ελληνικού κράτους. Σημειώστε ότι ήμασταν ακόμη στον Φλεβάρη του 1999, τέσσερα χρόνια δηλαδή πριν ο πολεμοχαρής Μπους ξεκινήσει την εκστρατεία του:

Η βασική αιτία του ενδιαφέροντος που προκάλεσε ο Οτσαλάν στις κυβερνήσεις και στις μυστικές υπηρεσίες βρίσκεται στις διεθνείς κινήσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη και αποβλέπουν στην ανατροπή του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν. Το Κουρδιστάν θα αποτελέσει σύμφωνα με όλους τους υπάρχοντες σχεδιασμούς τη βάση εφόρμησης για σειρά πολιτικών και στρατιωτικών επιχειρήσεων εναντίον του καθεστώτος της Βαγδάτης και κατά συνέπεια θα πρέπει να είναι καθαρό από παράγοντες που μπορούν να προκαλέσουν άσκοπες περιπλοκές. Ο Οτσαλάν και το PKK ήταν ακριβώς δύο τέτοιοι παράγοντες.

Η προοπτική αυτή πανικόβαλε την Άγκυρα. Η Τουρκία γνωρίζει καλά ότι η εκστρατεία για την ανατροπή του Σαντάμ δεν θα είναι καθόλου σύντομη. Κατά συνέπεια φοβάται ότι η κρατική οντότητα που θα δημιουργηθεί σε κουρδικά εδάφη μπορεί να μετατραπεί στην πορεία σε κουρδικό κράτος.³⁷

Οι στοχεύσεις των ΗΠΑ στην περιοχή θα ήταν μακρόχρονες και θα είχαν άμεσες επιπτώσεις στο τουρκικό κράτος, επαναφέροντας για τα καλά τον εφιάλτη του διαμελισμού του μέσω της δημιουργίας ενός κουρδικού κράτους. Την πρωτοβουλία των κινήσεων είχαν οι ΗΠΑ, οι οποίες από το 1991 υποστήριζαν τους Κούρδους του Βορείου Ιράκ, επιβάλλοντας απαγόρευση πτήσεων και στρατιωτικών επιχειρήσεων εναντίον τους, δημιουργώντας de facto μία αυτόνομη περιοχή. Η κατάσταση είχε φτάσει ένα βήμα πριν τον διαμελισμό του Ιράκ και την επανανάδυση του κουρδικού «ονείρου», δηλαδή την ένωση των Κούρδων του Ιράκ, του Ιράν, της Συρίας και της Τουρκίας σε ένα μεγάλο Κουρδιστάν. Σε κάθε περίπτωση οι ανταγωνισμοί στην αραβική και κουρδική γειτονιά της Τουρκίας μεταβάλλονταν ραγδαία καθώς οι ΗΠΑ προετοιμάζονταν να πατήσουν πόδι στη Μέση Ανατολή.

Μια νέα ελληνική στρατηγική έπρεπε να καταστρωθεί προκειμένου να αναμετρηθεί με τις προκλήσεις της εποχής που ανέτειλε στη δεκαετία του 2000. Οι

Χάρτης δημοσιευμένος στους New York times στις 5/7/2014 σε άρθρο του Hakan Özoğlu με τίτλο "Lessons From the Idea, and Rejection, of Kurdistan". Με σκούρο είναι οι περιοχές που κατοικούνται από Κούρδους. Στο κέντρο διακρίνεται το Ιρακινό Κουρδιστάν. Με την έντονη γραμμή ορίζονται τα σύνορα που είχαν προταθεί το 1919 για την δημιουργία κουρδικού κράτους, σχέδιο που έμεινε στα χαρτιά. Προφανώς ο χάρτης αντιπροσωπεύει τις αμερικανικές επιδιώξεις για το θέμα. Το άρθρο ισχυρίζεται ότι ούτε οι Κούρδοι δε συμφωνούν αναμεταξύ τους για το ποια είναι τα ακριβή σύνορα. Σίγουρα το Ιράν και η Τουρκία έχουν κι αυτές την δική τους άποψη.

Θορυβώδεις προβοκάτσιες των υπερπατριωτών στα 90s, οι οποίοι πρότασαν την ελληνική στρατιωτική ισχύ, είχαν επιφέρει περισσότερες ζημιές παρά κέρδη. Η ελληνική εξωτερική πολιτική θα έπρεπε να λάβει υπόψη τα νέα δεδομένα, να γίνει πιο συμπανής, να αποκτήσει πολύμορφη στρατηγική. Η αλλαγή συσχετισμών στο εσωτερικό του οικοσυστήματος των πρακτόρων, των ακαδημαϊκών και των πολιτικών που σχεδίαζε και εφάρμοζε την ελληνική εξωτερική πολιτική ήταν το πρώτο βήμα. Έτσι θα πρέπει να γίνει αντιληπτή η αντικατάσταση του Θ. Πάγκαλου με τον Γ. Παπανδρέου, αμέσως μετά την σύλληψη Οτσαλάν:

Το πρόσωπο που κυριάρχησε στην αναζήτηση μιας νέας σχέσης με την Τουρκία ήταν ο υπουργός Εξωτερικών κ. Γ. Παπανδρέου [...] Η στάση του ήταν εξαιρετικά αποφασιστική [...] Ανέλαβε την πρωτοβουλία και άλλαξε όλη τη δομή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής απέναντι στην Τουρκία. Δέχθηκε το ρίσκο να προχωρήσει με κινήσεις οι οποίες, αν απετύγχαναν, θα μετατρέπονταν σε πολιτική καταδίκη του.³⁸

Επιπλέον, νέες προσωπικότητες αναδύθηκαν μέσα από το ξεκαθάρισμα των παλιών «ανδρεοπαπανδρεϊκών» στελεχών του υπουργείου εξωτερικών και την προώθηση νέου αίματος προερχόμενου από την παραδοσιακή αριστερά. Κι αυτή η αλλαγή ήταν επίσης ενταγμένη στους σκοπούς της απεμπλοκής από τις ανεξέλεγκτες διαστάσεις που είχαν λάβει οι ελληνοτουρκικές σχέσεις την αμέσως προηγούμενη περίοδο. Αλλά το φλέγον ζήτημα είχε να κάνει με τις νέες ιδέες και στρατηγικές που έπρεπε να μπουν σε κίνηση:

Κοτζιάς-Παπανδρέου

Η στροφή στις ελληνοτουρκικές σχέσεις στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό, μεγαλύτερο από αυτόν που είναι δημοσίως γνωστός, από ορισμένους συμβούλους του υπουργού Εξωτερικών, με σημαντικότερο τον κ. Ν. Κοτζιά [...]. Ο κ. Παπανδρέου, λίγες εβδομάδες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του υπουργού Εξωτερικών, συγκάλεσε μια μεγάλη σύσκεψη με τη συμμετοχή πολλών στελεχών του υπουργείου για να τους ζητήσει εισηγήσεις για τη νέα πορεία της ελληνικής πολιτικής απέναντι στην Τουρκία. Οι περισσότεροι εκ των παρισταμένων επανέλαβαν τις γνωστές παλιές ιδέες. Μόνο ο κ. Κοτζιάς άνοιξε νέα θέματα [...] Μετά από αυτό ο κ. Παπανδρέου ανέθεσε στον κ. Κοτζιά την επεξεργασία των βασικών επιλογών της πολιτικής έναντι της Τουρκίας και ευτύχησε να βρει έναν συνεργάτη με μεγάλη πολιτική κατάρτιση που του προσέφερε όχι μόνο νέες ιδέες αλλά και τις πρακτικές φόρμουλες υλοποίησής τους.³⁹

Ο Κοτζιάς αναδύθηκε στο πλάι του Γ. Παπανδρέου αναλαμβάνοντας ένα ευρύ πεδίο αρμοδιοτήτων. Οι δημόσιες τοποθετήσεις όσο και η συγγραφική δραστηριότητά του χαρακτηρίστηκε από προσεγμένες διατυπώσεις και κομψές τοποθετήσεις. Για παράδειγμα στο άρθρο του με τίτλο «Το παιχνίδι μόλις έχει αρχίσει» διαβάσει κανείς:

Το καινούργιο που φέρνει ο αιώνας που ανατέλλει είναι η απουσία πλέον προσχεδιασμένων σεναρίων που καθορίζονται από στρατιωτικές και πολιτικές ισορροπίες. Όσο και αν φαίνεται ότι η τράπουλα είναι κλειστή, αφού κυριάρχησε ο καπιταλισμός και σταθεροποιήθηκε η ηγεμονία των ΗΠΑ, το πολιτικό παιχνίδι έχει ανοίξει.

Λαμβάνοντας υπόψη εκτιμήσεις σαν κι αυτές που διατύπωνε ο Κοτζιάς ή ο Έβερτ, ο προσεκτικός αναγνώστης καταλαβαίνει ότι μια νέα αντίληψη για το διακρατικό και γεωπολιτικό «παιχνίδι» είχε αρχίσει να διαμορφώνεται. Ιδιαίτερα ο κ. Κοτζιάς, ως φορέας νέων ιδεών, άφησε να εννοηθεί ότι η αμερικανική ηγεμονία όχι μόνον δεν ήταν δεδομένη, αλλά ίσα ίσα συνιστούσε ένα διαρκές διακύβευμα (η «τράπουλα δεν είναι κλειστή»). Από τη σκοπιά των Ελλήνων ο χαρακτήρας των επικείμενων διακρατικών συγκρούσεων, τους έφερνε σε πλεονεκτική θέση έναντι των Τούρκων, στο βαθμό που ανακινούσε τις διαλυτικές τάσεις του τουρκικού κράτους. Το ελληνικό κράτος εφάρμοσε διπλή στρατηγική: από τη μια στάση αναμονής στο εξωτερικό μέτωπο για να συγκεκριμενοποιήσει τις επιδιώξεις του, δεδομένου ότι ο χρόνος ήταν με το μέρος του. Κι από την άλλη στροφή στο εσωτερικό: είσοδος στην ζώνη του ευρώ, μεγαλεία με τους ολυμπιακούς αγώνες και ταυτόχρονα βάθεμα της στρατιωτικοποίησης της ελληνικής κοινωνίας.

Η υποκριτική «ελληνοτουρκική φιλία» της περιόδου 1999-2005 αποτελούσε ένα μεταβατικό στάδιο, μέχρι το ελληνικό κράτος να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα. Οι Έλληνες παρίσταναν ότι έχουν πραγματική διάθεση για διακρατικό διάλογο, για επίλυση του «κυπριακού», για οικονομική συνεργασία, αμοιβαία κατανόηση και άλλα τέτοια ωραία με λουλουδάκια και γιρλάντες. Ο Γ. Παπανδρέου χόρευε ζεϊμπέκικο υπό τα παλαμάκια του Τούρκου υπουργού εξωτερικών Ισμαήλ Τζεμ, ενώ λίγο καιρό μετά ο Καραμανλής ο Β έγινε κουμπάρος του Ερντογάν. Ο Κοτζιάς οργάνωνε φέηκ «διερευνητικές συνομιλίες» και αργότερα «μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης». Οι Τούρκοι από την πλευρά τους παρακολουθούσαν με ανησυχία τα τεκταινόμενα στην γειτονιά τους, αλλά σε κάθε περίπτωση το πάγωμα των ελληνοτουρκικών εντάσεων τους έδινε την δυνατότητα να εστιάσουν στα ανατολικά τους σύνορα. Οι Τούρκοι κι οι Έλληνες παρίσταναν ότι συζητούν, προχωρώντας σε συμφωνίες δευτερεύουσας και τριτεύουσας σημασίας, δίχως να αγγίζουν την ουσία. Με αυτόν τον τρόπο κέρδιζαν κι οι δυο τους χρόνο για να συμμαζέψουν το εσωτερικό τους.

Ένα απ' τα άγνωστα παρεπόμενα της υπόθεσης Οτσαλάν ήταν και η αντικατάσταση του τότε Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Νέος υπουργός χρίστηκε τον Μάρτιο του 1999 ο φέρελπις Μ. Χρυσοχοϊδης, ξεκινώντας μια ιδιαίτερα επιτυχημένη καριέρα στον χώρο τάξης και ασφάλειας. Ο Χρυσοχοϊδης έγινε γνωστός ως ο πολιτικός προϊστάμενος της «εξάρθρωσης» της «17 Νοέμβρη», αλλά στην πραγματικότητα η συμβολή του στην αναδιάρθρωση της δημόσιας τάξης ήταν πολύ ευρύτερη. Το όνομα του συνδέθηκε περισσότερο από κάθε προκάτοχό του με τη στρατιωτικοποίηση του πολεοδομικού ιστού των μεγάλων ελληνικών

Ο νέος υπουργός Δημόσιας Τάξης μιλάει στο «Βήμα» ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ

Πώς σκοπεύει να αντιμετωπίσει την εγκληματικότητα και τι θα κάνει με τους αξιωματικούς που ενέχονται σε υποθέσεις διαφθοράς

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 07/03/1999 00:00

Η στρατιωτικοποίηση εντείνεται

πόλεων και την επιστράτευση στη «μάχη με το έγκλημα» χιλιάδων μπάτσων με φόρμες παραλλαγής που επόπτευαν κάθε πλατεία και κάθε γειτονιά. Οι αθρόες προσλήψεις μπάτσων από τις ειδικές δυνάμεις του στρατού και τα γυμναστήρια επάνδρωσαν τα σώματα των ειδικών φρουρών, των συνοριοφυλάκων και των οπκε, εκείνη ακριβώς την περίοδο. Το σχέδιο στόχευε ξεκάθαρα στην «επανακατάληψη των πόλεων» από τις δυνάμεις της τάξης και την προσπάθεια προσειραισμού των «φιλήσυχων» νοικοκυραίων στο πλευρό του κράτους.

Φαινομενικά η στρατιωτικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας, που σήμαινε ταυτόχρονα την στρατιωτικοποίηση της διαχείρισης των μεταναστών και την κατάληψη των δημόσιων χώρων από ένστολους, ήταν μία πολιτική διαχείρισης της εργατικής τάξης. Εντούτοις καθώς η στρατιωτικοποίηση εξελισσόταν, ευθυγραμμίζονταν όλο και περισσότερο με τις «αντιτρομοκρατικές» πολιτικές που έγιναν η δεύτερη φύση των δυτικών κρατών. Ιδιαίτερα μετά την 11η Σεπτέμβρη, φάνηκε ότι αυτές οι νέες πολιτικές στόχευαν στην ιδεολογική και υλική προετοιμασία των κρατών ενόψει των διακρατικών ανταγωνισμών που φούντωναν σε όλον τον πλανήτη. Φυσικά, ούτε οι νέες πολιτικές περί δημόσιας τάξης ήταν ίδιες από κράτος σε κράτος, ούτε τα κράτη διεκήρυτταν δημόσια ότι προετοιμαζόνταν για πολεμικές επιχειρήσεις. Στο κέντρο της ρητορικής είχαν τοποθετηθεί εντέχνως οι μετανάστες (και πιο ειδικά οι μουσουλμάνοι) και η εγκληματικότητα τους. Λόγω ιδιαίτερων ιστορικών λόγων, το ελληνικό κράτος δεν είχε ιδιαίτερο πρόβλημα να προσαρμοστεί στο σύγχρονο αντιμουσουλμανισμό, στο βαθμό που οι παραδοσιακοί εχθροί, οι Τούρκοι, είναι μουσουλμάνοι. Επιπλέον οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες είχαν αποκτήσει μεγάλη εμπειρία με το ζήτημα, ελέγχοντας για χρόνια τη μειονότητα της Θράκης. Τα πογκρόμ και οι «επιχειρήσεις σκούπα» εναντίον των μεταναστών διαδέχονταν το ένα το άλλο. Οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες δε δίστασαν να προχωρήσουν στην μαζική απαγωγή και ανάκριση δεκάδων πακιστανών εργατών στην Αθήνα και τα Γιάννενα τον Ιούλιο του 2005, επικαλούμενες πληροφορίες για ανάμειξη τους στις τυφλές επιθέσεις που είχαν λάβει χώρα τις ίδιες ημέρες στο Λονδίνο.

Σε κάθε περίπτωση η ελληνική αστυνομία, οι μυστικές υπηρεσίες, οι φασίστες παρακρατικοί, άρχισαν να επιδεικνύουν μια αξιοζήλευτη συνεργασία. Ο συγχρωτισμός, ο συντονισμός και η γνωριμία αυτών των υποκειμένων και την ίδια στιγμή ο καθορισμός των υλικών τους συμφερόντων, έλκει την καταγωγή του απ' αυτήν την περίφημη δεκαετία του '90. Από τις αρχές του 2000 και μετά τα πράγματα επιταχύνθηκαν. Η εμπειρία ανταπόκρισης στα νέα δεδομένα, η ανάδειξη νέων προσώπων και η χάραξη νέων πολιτικών ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για να μπει το ελληνικό κράτος στους νέους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς με αξιώσεις.

2.3 Μια θαλάσσια θηλιά στο λαιμό του μεγάλου εχθρού

Όταν οι ΗΠΑ, μέσα στον πολεμικό πυρετό που ακολούθησε την 11η Σεπτέμβρη, αποφάσισαν να χτυπήσουν το «άντρο του κακού» στο Αφγανιστάν, η Ελλάδα και η Τουρκία δέχτηκαν με ενθουσιασμό να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους όπως τους ζητήθηκε. Το 2003 όμως, καθώς οι ΗΠΑ στράφηκαν προς την Μέση Ανατολή και το σχέδιο πρόκλησης χάους πήρε για τα καλά μπρος, ο ενθουσιασμός των Τούρκων εξανεμίστηκε. Το Μάρτη του 2003, λίγες μέρες προτού ο Ερντογάν αναλάβει επίσημα την εξουσία, το τουρκικό κοινοβούλιο αρνήθηκε να διαθέσει τις τουρκικές βάσεις στις ΗΠΑ. Η αντίθεση του τουρκικού κράτους στα αμερικανικά σχέδια εκφράστηκε με πολύ σαφή τρόπο. Κι όπως συμβαίνει εδώ και δεκαε-

τίες στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο, ότι είναι κατάρρα για τους Τούρκους είναι συνήθως ευλογία για τους Έλληνες.

Την ίδια στιγμή που η αποσταθεροποίηση των ανατολικών συνόρων της Τουρκίας ξεκινούσε με τον πιο επίσημο τρόπο, οι ιθύνοντες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής είχαν ήδη συγκροτήσει μία ενιαία αντίληψη για το μέλλον των πλανητικών συγκρούσεων, καθώς και για το ρόλο και τις επιδιώξεις του ελληνικού κράτους. Αρκετοί καραβανάδες, πανεπιστημιακοί, καθηγητές στρατιωτικών σχολών, γεωπολιτικοί αναλυτές, ο Ν. Κοτζιάς και ο τότε προϊστάμενός του, Γ. Παπανδρέου, μπορούσαν ήδη να ανιχνεύσουν με επαρκή ακρίβεια τις κινήσεις των ΗΠΑ. Οι τελευταίες κατάστρωναν την πολιτική τους με στόχο να μην εμφανιστεί αξιόλογος αντίπαλος σε πλανητικό επίπεδο⁴⁰. Ταυτόχρονα, ακριβώς εξαιτίας της φύσης των αμερικανικών επιδιώξεων που ανακινούσαν πανηγυρικά τις διαλυτικές τάσεις του τουρκικού κράτους, οι πάγιες επιδιώξεις του ελληνικού κράτους στην Ανατολική Μεσόγειο ξαναέβγαιναν από το ντουλάπι.

Από την άνοιξη του 2004 ο Καραμανλής ο Β', ο οποίος εντωμεταξύ είχε κερδίσει τις εκλογές, συνέχισε με απόλυτη συνέπεια τη νέα πολιτική στα «εθνικά θέματα». Οι Ελληνοκύπριοι από την πλευρά τους υπήρξαν κι αυτοί συνεπείς και ίσως και πιο αποφασιστικοί: το Μάη του 2003 είχαν ήδη υπογράψει, δίχως να έχουν προβεί σε επίσημη ανακοίνωση, συμφωνία αμοιβαίου καθορισμού της Αποκλειστικής Οικονομικής τους Ζώνης με το αιγυπτιακό κράτος. Η ΑΟΖ και η συμμαχία με την Αίγυπτο μπορεί να ακούγονται σήμερα οικείες, αλλά την εποχή εκείνη ήταν πλήρως άγνωστες στον δημόσιο λόγο. Στην πραγματικότητα, η πρώτη φορά που καταφέραμε να τις εντοπίσαμε ήταν τον Φλεβάρη του 2007 στην εφημερίδα «Το Βήμα».

Το σχετικό άρθρο υπογραφόταν από την Άννη Ποδηματά, η οποία λίγο μετέπειτα έγινε και ευρωβουλευτής του Πασοκ, και είχε τίτλο «Οι «θησαυροί» του Καστελόριζου και η «μάχη» της υφαλοκρηπίδας». Στον υπότιτλο διαβάζαμε: «Τι απαντά η Αθήνα στα επιχειρήματα της Άγκυρας και πού οδηγούνται οι συνομιλίες με την Αίγυπτο». Η συγγραφέας του άρθρου σε πρώτη φάση αποκάλυπτε την ύπαρξη κοιτασμάτων «παγωμένου μεθανίου», δηλαδή κάποιου είδους παράξενου ορυκτού καυσίμου κοντά στο Καστελόριζο⁴¹. Στην συνέχεια, πληροφορούσε το λαό ότι η Κύπρος προετοίμαζε τις επόμενες κινήσεις της για την άντληση πετρελαίου από κάποια κοιτάσματα που υποτίθεται ότι είχαν ανιχνευτεί σε περιοχή νοτιώς του νησιού. Επιπλέον, ότι η ελληνική πλευρά βρισκόταν σε διαβουλεύσεις με την Αίγυπτο, τη Λιβύη και την Αλβανία, για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και συνακόλουθα και της «Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ)». Το άρθρο επισήμαινε ότι:

Η απόφαση της Αθήνας - και ειδικότερα της υπουργού Εξωτερικών κυρίας Ντόρας Μπακογιάννη - να επαναληφθούν, έπειτα από 33 χρόνια, οι συνομιλίες με την Αίγυπτο για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (διμερείς συνομιλίες είχαν γίνει και το 1974, χωρίς να καταλήξουν σε αποτέλεσμα, καθώς η Τουρκία είχε και τότε θέσει θέμα με το Καστελόριζο) είναι πρωτίστως πολιτική [...] Επί του παρόντος, το ενδιαφέρον εστιάζεται στις αντιδράσεις της τουρκικής πλευράς, οι οποίες θεωρούνται λίγο-πολύ αναμενόμενες καθώς είχαν προβλεφθεί και περιγραφεί εδώ και καιρό και από την ελληνική πρεσβεία στην Άγκυρα.⁴²

Οι «θησαυροί» του Καστελόριζου και η «μάχη» της υφαλοκρηπίδας

* Τι απαντά η Αθήνα στα επιχειρήματα της Άγκυρας και πού οδηγούνται οι συνομιλίες με την Αίγυπτο

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 04/02/2007 00:00

Τυπικό δείγμα τι πάει να πει παπαγαλάκι του υπουργείου εξωτερικών, 4/2/2007, εφημερίδα το Βήμα

Σε αυτό το πυκνογραμμένο κείμενο, που προφανώς στηριζόταν στις «διαρροές» του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών, μπορούμε να εντοπίσουμε όλα τα συστατικά της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, με τα οποία σήμερα είμαστε πλήρως

εξοικειωμένοι. Τα συστατικά αυτά ήταν ήδη έτοιμα ως σχέδιο από το 2007: συμμαχίες με διάφορα κράτη της νοτιοανατολικής μεσογείου, ΑΟΖ, πετρέλαια και φυσικό αέριο, Καστελόριζο. Κάθε ένα απ' αυτά τα συστατικά κι όλα μαζί ως σύνολο στόχευαν την Τουρκία. Έπειτα από μερικά ακόμη σχετικά άρθρα το θέμα εξαφανίστηκε, χωρίς καμία άλλη εξήγηση, προφανώς κατόπιν εντολών αυτών που ευθύνονταν για τη σχετική «διαρροή». Ίσως να μην ήταν ακόμη καιρός για να γίνει ευρύτερα γνωστή η νέα μορφή εμφάνισης των «εθνικών θεμάτων». Πάντως οι αδελφοί Ελληνοκύπριοι είχαν ήδη κηρύξει την ΑΟΖ τους και ασχολούνταν με την «εκμετάλλευση» πραγματικών ή ανύπαρκτων ενεργειακών κοιτασμάτων. Το νότιο μέρος της Κύπρου χωρίστηκε σε «οικόπεδα» και παρόλες τις σφοδρές αντιδράσεις της Τουρκίας ξεκίνησαν (από το 2007) γεωλογικές έρευνες για την εύρεση υδρογονανθράκων. Την ίδια πολιτική ακολούθησαν και το Ισραήλ και η Αίγυπτος.

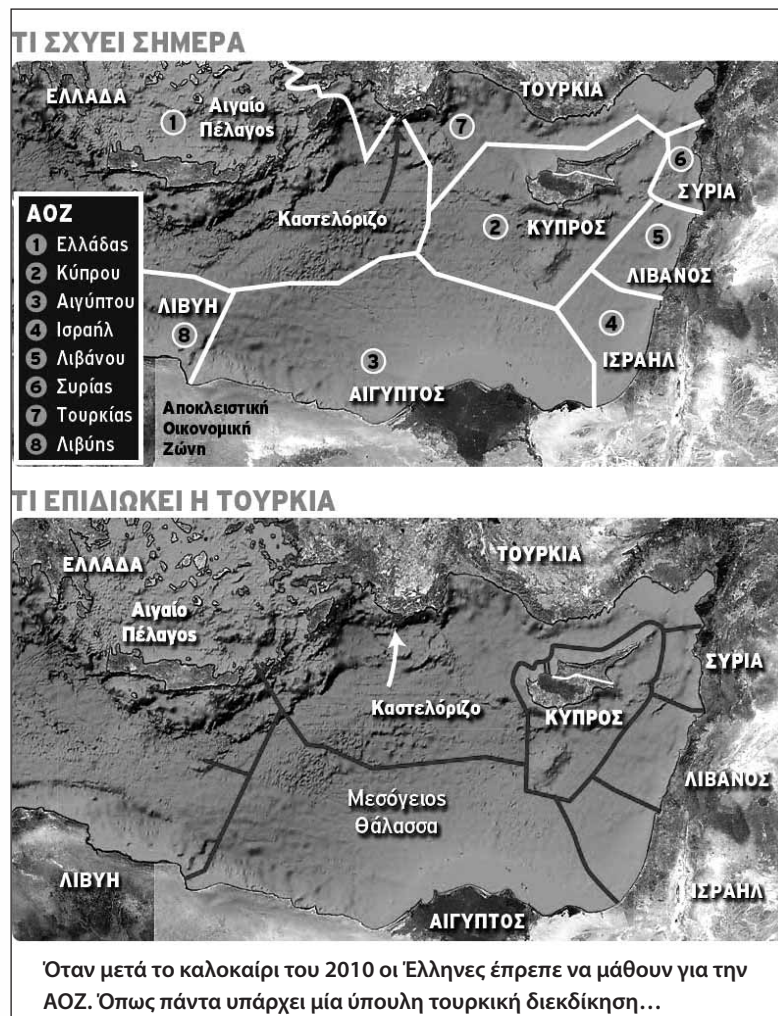
Είχαν ήδη μεσολαβήσει τέσσερα χρόνια από την αμερικανική επέμβαση στο Ιράκ, η οποία είχε πια μετασηματιστεί σ' έναν γενικευμένο εμφύλιο πόλεμο. Οι νεκροί μετρούνταν σε εκατοντάδες χιλιάδες και η τριχοτόμηση του ιρακινού κράτους προχωρούσε αφήνοντας πίσω της συντρίμια. Το τουρκικό κράτος πιεζόταν όλο και πιο πολύ. Έπρεπε να βρει τρόπο να ελέγξει την κατάσταση στα σύνορα του με το Ιράκ, το οποίο εντωμεταξύ δεν λεγόταν πια Ιράκ, αλλά ιρακινό Κουρδιστάν. Θέλοντας και μη προχώρησε σε βομβαρδισμούς της περιοχής και το Δεκέμβριο του 2007 εισέβαλλε στο βόρειο τμήμα του Ιράκ κυνηγώντας για μερικούς μήνες κούρδους «τρομοκράτες». Εντωμεταξύ όλα τα κράτη της Μέσης Ανατολής έκαναν τους λογαριασμούς τους. Μεταξύ αυτών, το κράτος του Ισραήλ πραγματοποίησε δυο αποτυχημένες εισβολές: τη μία στο Λίβανο το 2006 και την άλλη στην Γάζα το 2008. Το τουρκικό και το ισραηλινό κράτος είχαν το καθένα τα δικά του προβλήματα, εντούτοις μέσα στο γενικό χαμό έδειχναν να διατηρούν «αριστές σχέσεις».

Οι τουρκοϊσραηλινές σχέσεις άρχισαν να αλλάζουν από το 2008 κι έπειτα. Και σα να μην έφτανε αυτό, η σύσφιξη των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων είχε γίνει πιο έντονη από ποτέ εγκαινιάζοντας μια νέα φάση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Σε πρώτη φάση οι διπλωματικές επαφές περιλάμβαναν μία σειρά κοινές στρατιωτικές ασκήσεις. Έτσι, τον Ιούνιο του 2008, μερικούς μήνες δηλαδή πριν την ισραηλινή εισβολή στην Γάζα που μέτρησε περισσότερους από 1400 νεκρούς παλαιστίνιους, 100 ισραηλινά και 80 ελληνικά πολεμικά αεροπλάνα, συμμετείχαν σε μια κοινή άσκηση με το όνομα «Ένδοξη Σπάρτη». Ένας απ' τους πολλούς αναλυτές τόνισε εκ των υστέρων ότι η άσκηση είχε προφανή αντιραϊνικό χαρακτήρα. Η Ένδοξη Σπάρτη στην πραγματικότητα αποτελούσε προσομοίωση επίθεσης του ισραηλινού κράτους εναντίον του Ιράν. Το ίδιο το όνομα της άσκησης είχε κι αυτό τη σημασία του: οι Σπαρτιάτες είχαν μείνει στην ιστορία για την επικίνδυνη διαστάσεων αντίσταση που προέβλεπαν στην προσπάθεια των Περσών να κατακτήσουν τον κόσμο. Πιο σημαντικό από τους παραλληλισμούς με την αρχαιότητα ήταν το γεγονός ότι οι αποστάσεις που διένυαν τα αεροπλάνα κατά τη διάρκεια των ασκήσεων ήταν της τάξης των 900 μιλίων, όση δηλαδή είναι η απόσταση που χωρίζει το Ισραήλ από το Ιράν⁴³. Ένα χρόνο αργότερα, το Νοέμβριο του 2009, το ελληνικό κράτος απείχε επιδεικτικά από τα ψηφίσματα που εξέδωσε ο ΟΗΕ καταδικάζοντας τις ισραηλινές βαρβαρότητες στη Γάζα. Ήταν η πρώτη φορά που το ελληνικό κράτος αρνήθηκε να στηρίξει τους παλαιστίνιους⁴⁴. Αυτή η μεταστροφή, η σύναψη

δηλαδή συμμαχίας με τους μακελάρηδες του Λιβάνου και της Γάζας, καθώς και το άδειασμα των «φίλων» Παλαιστίνιων στον ΟΗΕ, πέρασε απαρατήρητη: η, κατά τα άλλα θορυβώδης, ελληνική αριστερά έκανε τουμπεκί αποδεικνύοντας τη σημασία και το εύρος της αποδοχής του σχεδίου της ελληνοϊσραηλινής συμμαχίας.

Οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι τα ντόπια αφεντικά και οι υπάλληλοι τους είχαν μάθει από τα λάθη του παρελθόντος. Ένα βασικό χαρακτηριστικό του τρόπου με τον οποίο μεθοδεύτηκε η ελληνική εξωτερική πολιτική από το 2000 και μετά, ήταν η προσεγμένη, διακριτική και αυστηρώς ελεγχόμενη αναφορά των «εθνικών θεμάτων» στον δημόσιο λόγο. Μια τέτοια μεθόδευση απαιτούσε το δίχως άλλο τη συναίνεση του συνόλου του πολιτικού συστήματος, από την κυβέρνηση μέχρι τις ακραίες απολήξεις του. Η στρατηγική του ελληνικού κράτους επέτασσε τη βασιανιστική αναμονή, μέχρις ότου εμφανιστεί η κατάλληλη συγκυρία, η στιγμή δηλαδή που τα τουρκικά συμφέροντα θα απέκλιναν περισσότερο από αυτά των ΗΠΑ, και ει δυνατόν θα βρισκόταν σε σύγκρουση με όσους περισσότερους κρατικούς «παίχτες» στην Μέση Ανατολή.

Δεν είχαν περάσει δυο χρόνια από την έναρξη της ελληνοϊσραηλινής φιλίας και η διακριτικότητα έδωσε τη θέση της στην απότομη εμφάνιση των «εθνικών θέσεων» στην δημοσιότητα. Συμβολική αφετηρία αυτής της νέας φάσης προσέγγισης των εθνικών θεμάτων στο δημόσιο λόγο αποτελεί το διάγγελμα που εκφώνησε προς τον ελληνικό λαό ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, τον Απρίλη του 2010. Σ' ένα σκηνικό έμπλεο συμβολισμών, ο πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου, που όπως είδαμε υπήρξε ένας από τους βασικούς διαμορφωτές της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής από το 1999 και μετά, ανακοίνωσε από το Καστελόριζο την απαρχή των ελληνικών «μνημονιακών δεινών». Η κρίση χρέους κάλπαζε κι ο Γ. Παπανδρέου, ως γνώστης και πρωταγωνιστής της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής επέλεξε το Καστελόριζο, που αποτελεί νησί-σύμβολο για τις ελληνικές επιδιώξεις στην Ανατολική Μεσόγειο, για να εκφωνήσει τη βαρυσήμαντη ανακοίνωσή του. Το διάγγελμά του είχε διεθνή εμβέλεια και κατά συνέπεια έφτασε σε κάθε διαθέσιμο αποδέκτη. Ο συμβολισμός του τόπου δε μπορούσε να είναι πιο ξεκάθαρος: η κρίση συνδέονταν με τις ελληνικές γεωπολιτικές επιδιώξεις, περνούσε μέσα απ' αυτές, θα λυνόταν μέσα απ' αυτές.

Τους επόμενους μήνες μέχρι και το τέλος του 2010 η κρατική προπαγάνδα χτύπησε κόκκινο: με όργανο τα ΜΜΕ μια συντονισμένη και μεθοδευμένη επικοινωνιακή καταϊγίδα προβολής των εθνικών δικαίων σάρωσε το δημόσιο λόγο. Στο προσκήνιο εμφανίστηκε ως αυτονόητο όλο το πλέγμα των ελληνικών βλέψεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Κι ω τι έκπληξη ήταν ολόιδιο με αυτό που είχε «διαρρεύσει» μέσω της κυρίας Ποδηματά τρία χρόνια νωρίτερα. Ο δημόσιος λόγος πλημμύρισε με τα «εθνικά δίκαια» στην ανατολική Μεσόγειο. Μάθαμε για την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Ελλάδας που εφάπτεται με αυτή της Κύπρου μέσα από έναν κατατοπιστικότατο χάρτη που από τη στιγμή που είδε το φως της δημοσιότητας έγινε viral. Πληροφορηθήκαμε ότι η Ελλάδα και η Κύπρος διαθέτουν πετρέλαια (ή/και φυσικό αέριο), γνώση που ανέτρεπε άρδην τις μέχρι τότε γνώσεις μας για τα ελληνικά γεωλογικά δεδομένα. Μάθαμε ότι οι Ελληνοκύπριοι είχαν ανακηρύξει την ΑΟΖ τους από κοινού με τους Αιγύπτιους και τους Ισραηλινούς και επιτάχυναν τις διαδικασίες για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων τους, που υποτίθεται ότι ήταν τεράστια σε μέγεθος. Εμπεδώσαμε ακόμη περισσότερο την εθνική σημασία της ελληνοϊσραηλινής προσέγγισης.

Το σημείο στο οποίο συνέκλινε ο πληροφοριακός παροξυσμός πάνω στα «εθνικά θέματα» ήταν η αντιτουρκική στόχευση. Οι χάρτες της ελληνικής και κυπριακής ΑΟΖ ήταν η πιο εύληπτη ένδειξη αυτού του στόχου. Στους χάρτες με τους οποίους μας φλόμωσαν τα ελληνικά ΜΜΕ το Αιγαίο παρουσιαζόταν ως μια κλειστή ελληνική λίμνη. Το Καστελόριζο ενοποιούσε τη θαλάσσια ζώνη ανάμεσα στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η δε Κύπρος ήταν σα να μην διέθετε Τουρκοκύπριους. Οι Ελληνοκύπριοι ήταν οι αποκλειστικοί ιδιοκτήτες του νησιού και της θάλασσας που το περιβάλλει. Και το κυριότερο; Το τουρκικό κράτος βρισκόταν εγκλωβισμένο μέσα σ' ένα θαλάσσιο τόξο, που απλωνόταν από την Αλεξανδρούπολη ως το Ριζοκάρπασο, το ανατολικότερο σημείο της Κύπρου (το οποίο παρεμπιπτόντως βρίσκεται εντός των ορίων αυτού που οι Έλληνες αποκαλούν «ψευδοκράτος»).

Οι παλιές ελληνικές επιδιώξεις στην Ανατολική Μεσόγειο, είχαν ήδη γνωρίσει δυο μεγάλες αποτυχίες: η πρώτη ξεκίνησε με τον Γρίβα και κατέληξε στη διχοτόμηση της Κύπρου το 1974. Η δεύτερη ξεκίνησε το 1993 με τα «ενιαία αμυντικά δόγματα» και κατέληξε στα Ίμια και στην παράδοση του Οτσαλάν. Το 2010 τα ντόπια αφεντικά πιεσμένα από την κρίση ξέθαψαν και πάλι τις παλιές τους επιδιώξεις, την μεταπολεμική «Μεγάλη Ιδέα» και τη σέρβιραν με καινούριο περιτύλιγμα. Κι αυτή τη φορά το σχέδιο περιλαμβάνει τη θαλάσσια περικύκλωση της Τουρκίας, καθώς αυτή πιέζεται ήδη από τις υπόλοιπες πλευρές των συνόρων της. Περιλαμβάνει ακόμη την όξυνση των ελληνοκυπριακών διεκδικήσεων στην Κύπρο, μέσα απ' την «εκμετάλλευση των ενεργειακών της πόρων», εν ονόματι όλου του νησιού. Και τελικά περιλαμβάνει τον έλεγχο των θαλάσσιων δρόμων της Ανατολικής Μεσογείου.

Προφανώς, το σχέδιο αυτό αποτελεί casus belli για το τουρκικό κράτος. Προφανώς, πέρα απ' τους Τούρκους είναι κι άλλοι που δεν επιθυμούν την ευόδωση των ελληνικών φιλοδοξιών. Τις δύο προηγούμενες φορές που οι Έλληνες επιχείρησαν να ελέγξουν τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο βρέθηκαν απελπιστικά μόνοι. Σε κάθε περίπτωση πάντως τα ντόπια αφεντικά συνέχιζαν να μας εκπαιδεύουν και μετά το 2011 σχετικά με τις επιδιώξεις τους. Την χρονιά αυτή η εφημερίδα Καθημερινή δημοσίευσε συνολικά 295 άρθρα που έκαναν λόγο για την ΑΟΖ. Μιλώντας στατιστικά, η «έγκριτη» εφημερίδα Καθημερινή 6 μέρες την εβδομάδα

εξοικείωνε τους αναγνώστες της με τους στόχους του ελληνικού ιμπεριαλισμού. Αυτό από μόνο του είναι μία σαφής ένδειξη της επιμελούς προσπάθειας να ενημερωθεί και το τελευταίο μέλος του ανάδελφου έθνους σχετικά με τις νέες εθνικές επιδιώξεις.

Τη στιγμή που τα ελληνικά αφεντικά βροντοφώναζαν στους υπηκόους τους: «ΑΟΖ και πετρέλαια, είναι το νέο κόλπο, ρε μαλάκες!», φρόντιζαν να διατηρούν τις συμμαχίες τους ζεστές. Η αγάπη για το δικτάτορα της Αιγύπτου Μουμπάρακ συνεχίστηκε αδιάλειπτα ακόμα κι όταν αυτός μετρούσε μέρες στο τιμόνι της Αιγύπτου. Πέντε μέρες προτού η αιγυπτιακή εκδοχή της Αραβικής Άνοιξης ξεμπερδέψει με τον Μουμπάρακ, το ελληνικό κράτος υπό τον Γ. Παπανδρέου προετοίμαζε επίσκεψη στην Αίγυπτο, θέλοντας να στηρίξει το καθεστώς που φυλλορροούσε. Οι φόβοι του ελληνικού κράτους ότι ενδεχόμενη αλλαγή του καθεστώτος θα διατάραζε τη συμμαχία Ελλάδας – Αιγύπτου, επαληθεύτηκαν. Ο Μ. Μόρσι που διαδέχτηκε τον Μουμπάρακ στην ηγεσία του αιγυπτιακού κράτους είχε άλλη γνώμη για την εξωτερική πολιτική της Αιγύπτου. Συγκεκριμένα:

Σε μία κίνηση που εξόργισε την Άγκυρα, η Αίγυπτος υπέγραψε συμφωνία καθορισμού της ΑΟΖ με την ελληνική Κύπρο το 2003 [...] Εντούτοις κατά την προεδρία του Μ. Μόρσι που διήρκεσε έναν χρόνο και στην οποία υπήρξε μία στενή σχέση με την Άγκυρα [...] η Άνω Βουλή της Αιγύπτου ψήφισε ένα νόμο που ακύρωνε τα θαλάσσια σύνορα της ΑΟΖ μεταξύ Αιγύπτου και ελληνικής Κύπρου.⁴⁵

Ευτυχώς για τους Έλληνες η θητεία του Μόρσι δεν κράτησε πολύ, διότι ένα νέο στρατιωτικό πραξικόπημα υπό τον αιμοσταγή στρατηγό Αλ Σίσι, ανέτρεψε την εκλεγμένη αιγυπτιακή κυβέρνηση ήρθε επαναφέροντας τα χαμόγελα στα ελληνικά χείλη. Εκτοτε ο δικτάτορας Αλ Σίσι φωτογραφίζεται όλο χαρά στο πλάι των

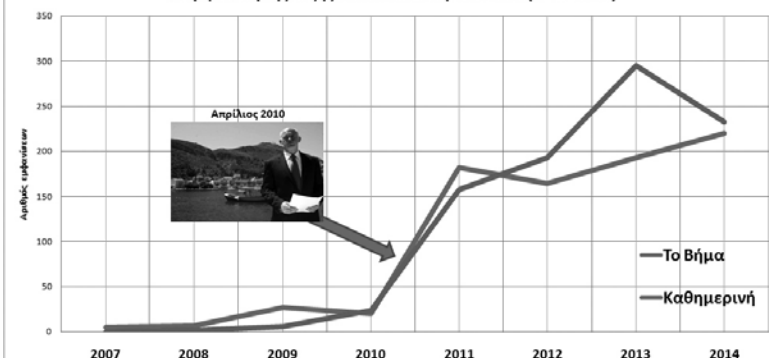

Μεγάλη η αγάπη για τον δικτάτορα της Αιγύπτου

Ελλήνων, αριστερών και δεξιών, αγριοκοιτάζοντας τους Τούρκους που θέλουν να παρεμβαίνουν «στα εσωτερικά της χώρας του».

Καθόλη την διάρκεια της Αραβικής Άνοιξης, το ελληνικό κράτος παρακολούθησε τις εξελίξεις με μεγάλο ενδιαφέρον, προσέχοντας μήπως χιχτούν τα συμφέροντά του όπως προσωρινά συνέβη στην περίπτωση της Αιγύπτου. Διάφοροι Έλληνες ειδικοί της εξωτερικής πολιτικής, ήλιζαν η Αραβική Άνοιξη να οδηγήσει σε κάτι σαν την «Κουρδική Άνοιξη». Τελικά αυτό που συνέβη ήταν η μετάλλαξη της συριακής εξέγερσης σε έναν γενικευμένο εμφύλιο. Το ένα μετά το άλλο, σχεδόν μια ντουζίνα κράτη άρχισαν να εμπλέκονται σε κάτι που ακόμα και τα καθεστωτικά μήντια άρχισαν όλο και πιο ξεκάθαρα να ονομάζουν παγκόσμιο πόλεμο δι' αντιπροσώπων.

Η εμφάνιση της λέξης ΑΟΖ στον ελληνικό τύπο (2007-2014)

2.4 Οι Έλληνες και ο συριακός εμφύλιος

Υπό φυσιολογικές συνθήκες το συριακό κράτος θα αποτελούσε κι αυτό κομμάτι του παζλ της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, εκεί που οι αοζ, οι υδρογονάνθρακες και τα πετρέλαια μονοπώλησαν το ενδιαφέρον στην περιοχή του Λεβάντε από το 2004 και μετά. Το μοναδικό ωστόσο που πρόλαβε να κάνει προτού ο εμφύλιος πόλεμος μετατρέψει τη Συρία σε μαύρη τρύπα, ήταν μια αναγνώριση της Δημοκρατίας της Μακεδονίας με το συνταγματικό της όνομα το 2010, αναγνώριση που απαντούσε στην αναδυόμενη τότε ελληνοϊσραηλινή συμμαχία⁴⁶. Οι σχέσεις της Συρίας με τους γείτονες της κάθε άλλο παρά αγαστές ήταν. Ειδικά οι Τούρκοι, εκτός από τις αξιώσεις που είχαν γύρω από διαφιλονικούμενα εδάφη, βρισκόνταν για πολλά χρόνια στα μαχαίρια με τους Σύριους, εξαιτίας της φιλοξενίας που παρείχαν σε στρατόπεδά τους οι τελευταίοι στον Αμπντουλάχ Οτσαλάν, ηγέτη του κουρδικού αντάρτικου. Μέσα στη δεκαετία του 2000 όμως, η περίφημη πολιτική «μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες» που είχε εγκαινιάσει ο Αχμέτ Νταβούτογλου, υπουργός εξωτερικών της Τουρκίας, είχε οδηγήσει στην ομαλοποίηση των σχέσεων της Τουρκίας με τον ιστορικό της εχθρό, τη Συρία.

Από το ξέσπασμα της εξέγερσης στην Συρία και μετά, η θεωρία Νταβούτογλου αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα. Ταυτόχρονα, η ίδια η εδαφική ακεραιότητα του τουρκικού κράτους είχε τεθεί εν αμφιβόλω. Ο συριακός εμφύλιος σηματοδοτούσε ένα νέο εφιάλτη στα νοτιοανατολικά σύνορα της Τουρκίας, οκτώ χρόνια μετά την επέμβαση των αμερικανών στο Ιράκ. Νέα αποσταθεροποίηση της περιοχής, νέοι Κούρδοι (αυτοί της Συρίας ετούτη τη φορά) εμφανίζονταν στο προσκήνιο κι ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός μεγάλων και μικρότερων δυνάμεων έκαναν τα κουμάντα τους στην περιοχή. Μέσα σε μια μέρα οι Τούρκοι ξανάγιναν θανάσιμος εχθρός του καθεστώτος Άσαντ κι επιπλέον κονόμησαν μια ζώνη χάους στη γειτονιά τους: το αμερικανικό κράτος συνέχισε να δημιουργεί ζώνες αστάθειας στα περίξ της Ρωσίας, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία προσκομμάτων στη διέξοδο της προς τις θερμές θάλασσες της Μεσογείου. Η Ρωσία, αλλά και το Ιράν, που διατηρούσαν μακρόχρονη συμμαχία με το καθεστώς Άσαντ δεν ήταν καθόλου διατεθειμένοι βέβαια να χάσουν αυτή την πρόσβαση. Κι ήταν χάρη στη στήριξη του ρωσικού και του ιρανικού κράτους που ο Άσαντ κατάφερε να επιβιώσει, αποσυρόμενος στα δυτικά παράλια της πρώην Συρίας.

Το καλοκαίρι του 2014, η εμφάνιση του ISIS, που είναι πιο κακό κι από την Αλ Κάιντα, δεν οδήγησε απλώς στην ένωση του εμφυλίου του Ιράκ με αυτόν της Συρίας, αλλά επιπλέον συσκότισε την πραγματικότητα σε βαθμό παράνοιας. Όσοι κι όσες δεν έχουν καταπιεί αμάσητη την κρατική προπαγάνδα, καταλαβαίνουν δίχως να χρειάζεται δεύτερη σκέψη, ότι τα κράτη «πολεμώντας τους τζιχαντιστές» στην πραγματικότητα συγκρούονται αναμεταξύ τους. Και για να μην ξεχνιόμαστε, οι Έλληνες συμμετέχουν με τα μπουνιά στη συμμαχία ενάντια στο ISIS.

Όταν το κακό ISIS εμφανίστηκε για πρώτη φορά στα ελληνικά μήντια, το Youtube είχε πλημμυρίσει από βιντεάκια με φρικτούς αποκεφαλισμούς. Ταυτόχρονα, πλάι στο αποτρόπαιο βίντεο οι Έλληνες εξοικειώνονταν ταχύρρυθμα με την είδηση ότι οι τζιχαντιστές πολιορκούν τον κουρδικό θύλακα στο Κομπάνι. Τα ελληνικά αφεντικά και οι εφημερίδες τους προφανώς αδιαφορούσαν για την τύχη κάποιων παράξενων κομμουνιστών ανταρτών στα τουρκοσυριακά σύνορα. Εκείνο που τους ενδιέφερε βέβαια, ήταν το γεγονός ότι ο κουρδικός θύλακας και οι προοπτικές του αύξαναν τους πονοκεφάλους του μεγάλου εχθρού. Οι Τούρκοι ένιωσαν μία παροδική αγαλλίαση βλέποντας τους Κούρδους της Συρίας να μετατρέπονται σε πτώματα. Η διάλυση των κουρδικών θυλάκων στη Συρία αποτελούσε εξαρχής και εξακολουθεί να αποτελεί μέχρι και σήμερα το ιδανικό σενάριο για την Άγκυρα. Το Κομπάνι όμως άντεξε στην πολιορκία και οι μπελάδες του τουρκικού κράτους συνεχίστηκαν αμείωτοι.

Οπότε η Τουρκία πρέπει να φέρει βόλτα το εξής δύσκολο έργο: να καταφέρει να διατηρήσει την εδαφική της ακεραιότητα, τη στιγμή που διάφοροι παγκόσμιοι και περιφερειακοί παίκτες σπρώχνουν τις διαλυτικές τάσεις στο εσωτερικό της. Από την άλλη, η Τουρκία, προσπαθώντας ν' αντέξει στην πίεση που της δημιουργεί ο παγκόσμιος πόλεμος που μαίνεται στην αυλή της, είναι από καιρό έτοιμη να εισβάλλει στη Συρία και να επιβάλλει τα δικά της συμφέροντα, τα οποία για

την ώρα δεν συμπίπτουν με κανενός άλλου. Εντωμεταξύ βέβαια οι εξελίξεις έχουν επιταχυνθεί. Οι τυφλές βομβιστικές επιθέσεις που οδήγησαν δεκάδες νεκρούς λίγες μέρες πριν τις εθνικές εκλογές, συσπείρωσαν το εκλογικό σώμα και συντέλεσαν στην άνετη επανεκλογή του Ερντογάν. Η κατάρριψη του ρωσικού αεροπλάνου, συνοδευτήκε από μια ξαφνική εμφάνιση «Τουρκμένων ανταρτών» στο έδαφος της Συρίας, οι οποίοι «χρηζουν προστασίας από την μαμά πατρίδα». Την ίδια στιγμή, οι τριμερείς συμμαχίες των Ελλήνων και των Ελληνοκυπρίων με τους Ισραηλινούς και τους Αιγύπτιους, εντείνουν την πίεση στο μεσογειακό κομμάτι της Τουρκίας.

Δεν θα ήταν καθόλου υπερβολή να ισχυριστούμε ότι ο τουρκικός στρατιωτικός κολοσσός, που αποτελεί τη δεύτερη στρατιωτική δύναμη στους κόλπους του ΝΑΤΟ μετά τις ΗΠΑ, τα τελευταία δέκα χρόνια βλέπει τη γεωπολιτική του ισχύ να βαίνει διαρκώς μειούμενη. Σε ένα άρθρο που δημοσίευσε πριν τις τουρκικές εκλογές η αγγλόφωνη τουρκική εφημερίδα Today Zaman γράφονταν και τα εξής:

Όταν ο [Αχμέτ Νταβούτογλου] ήταν υπουργός εξωτερικών, εφηύρε την πολιτική των «μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες» η οποία μετατράπηκε σε πολιτική «μηδενικών γειτόνων», στο βαθμό που οι σχέσεις της Τουρκίας με κοντινούς και μακρινότερους γείτονες χειροτέρεψαν μία προς μία. Οποιοδήποτε κόμμα και να δημιουργήσει κυβέρνηση συνεργασίας στην Τουρκία, θα πρέπει να αντιμετωπίσει μία σειρά προβληματικών σχέσεων με τις ΗΠΑ, την Αίγυπτο, το Ισραήλ, το Ιράν, το Ιράκ, την Συρία, την Λιβύη, την Υεμένη, την Ρωσία και την Ελλάδα.⁴⁷

Αν προσθέσουμε και τους Κούρδους εντός και εκτός των συνόρων, τότε τα τεράστια προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει το τουρκικό κράτος σκιαγραφούνται ένα προς ένα. Γιατί ενώ από τη σκοπιά των Ελλήνων, η Τουρκία είναι ο νούμερο ένα εχθρός, από τη σκοπιά των Τούρκων όμως οι Έλληνες αποτελούν έναν μόνο μεταξύ πολλών άλλων εχθρών.

Το ελληνικό κράτος δεν έχει λόγους να μη χαίρεται με τις τελευταίες εξελίξεις. Έχει αποδείξει δημόσια ότι είναι διατεθειμένο να συνεισφέρει με κάθε διαθέσιμο μέσο στην αποσταθεροποίηση της Τουρκίας, πράγμα που άλλωστε είναι και το βασικό του επίδοκο στις συγκρούσεις που διαδραματίζονται στη Μέση Ανατολή. Και ενώ πλέον διαλαλεί προς πάσα κατεύθυνση ότι δεν θα εμπλακεί άμεσα στο σφαγείο της Συρίας, στα τέλη Αύγουστου του 2013, σε μία στιγμή παραδειγματικής ετοιμότητας κινητοποίησε το σύνολο των στρατιωτικών και πολιτικών του μηχανισμών για το ενδεχόμενο επέμβασης στη Συρία. Ήταν η περίοδος που τα δυτικά μήντια κατηγορούσαν τον Άσαντ για χρήση χημικών όπλων στη Δαμασκό και το ενδεχόμενο της στρατιωτικής επέμβασης συζητιόταν οι ανοιχτά από τους δυτικούς συμμάχους υπό την ηγεσία των ΗΠΑ. Φυσικά, οι Αμερικανοί είχαν τη δική τους ατζέντα για την περιοχή που δεν προέβλεπε επέμβαση εναντίον του Άσαντ, στην οποία περισσότερο πόνταραν μια σειρά άλλα κράτη, παρά οι ίδιοι. Το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών άφησε να διαρρεύσει, με τρόπο που δεν γεννούσε παρεξηγήσεις, ότι η Ελλάδα ήταν έτοιμη να βάλει κι αυτή το χεράκι της

Εντυπη Έκδοση | Ελευθεροτυπία, Πέμπτη 29 Αυγούστου 2013

ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ: ΝΑ ΜΕΤΡΗΣΟΥΝ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΟ ΘΕΜΑ

Επέμβαση στη Συρία ζητάει ο Βενιζέλος

Της ΝΕΦΕΛΗΣ ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΥ

Σε πλήρη σύμπνοια με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίοι προετοιμάζουν επέμβαση στη Συρία, ο υπουργός Εξωτερικών Ευάγγελος Βενιζέλος, σε συνέντευξή του χθες στο πρακτορείο Reuters, τάχθηκε υπέρ «μιας διεθνούς απάντησης» στη Δαμασκό, λόγω της χρήσης χημικών όπλων, «στο όνομα της νομιμότητας και στο όνομα των ανθρωπίνων»

Share 225
Tweet 16
Share 0
G+ 0

στο σφαγείο της Συρίας. Εντούτοις, αυτή η σαφής ανακοίνωση των προθέσεων των αφεντικών μας, ουδόλως τάραξε τα λιμνάζοντα ύδατα του αντιγερμανισμού και της αντίθεσης στα μνημόνια που κυριαρχούν στο ελληνικό δημόσιο λόγο. Και μιας και η επέμβαση στη Συρία παρέμεινε ευσεβής πόθος, οι Έλληνες παρηγορήθηκαν στέλνοντας σφαίρες στους Κούρδους του Ιράκ τον Σεπτέμβριο του 2014. Το γεγονός αυτό εμφανίστηκε στα μονόστηλα των εφημερίδων και δεν προκάλεσε καμία αντίδραση, μολονότι συνιστούσε απροκάλυπτη συμμετοχή στη διαμάχη τρίτων χωρών. Γιατί να αντιδράσει κάποιος όμως; Ως γνωστόν ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος και ο αντιτουρκισμός απολαμβάνει πλέρια συναίνεση από τον ελληνικό λαό.

Την ίδια στιγμή που τα κασόνια με τις σφαίρες έφταναν στο Κουρδιστάν, οι Ελληνοκύπριοι συνέχιζαν να πιέζουν τους Τουρκοκύπριους παίζοντας το χαρτί της κυπριακής ΑΟΖ και των ενεργειακών αποθεμάτων. Καθόλου περίεργο: το 2015 είχε ξεκινήσει με όλους τους ενδιαφερόμενους, Ελληνοκύπριους, Ισραηλινούς και Αιγύπτιους, να διαλαλούν διεθνώς τα κοιτάσματα που διέθεταν. Απ' ό,τι ισχυρίζονται οι Ισραηλινοί έχουν πράγματι εξορύξει ποσότητες φυσικού αερίου· οι Ελληνοκύπριοι όμως και οι Αιγύπτιοι χρησιμοποιούν μέχρι στιγμής τα «ενεργειακά κοιτάσματα» περισσότερο ως γεωπολιτικό όπλο παρά ως οικονομικό πόρο. Οι Ελληνοκύπριοι και μαζί τους οι Έλληνες κάνουν για δέκα χρόνια πολιτική στην Ανατολική Μεσόγειο χωρίς να βγάλουν ούτε μια τζούρα φυσικού αερίου. Η Τουρκία έστειλε για μερικούς μήνες τα πλοία της δίπλα σ' αυτό που οι Ελληνοκύπριοι ονομάζουν δική τους ΑΟΖ, οδηγώντας το σύνολο των πολιτικών δυνάμεων και της ελληνικής κοινωνίας στην καταδίκη της «τουρκικής προκλητικότητας».

Το ελληνικό κράτος συγκρότησε βήμα-βήμα μία στρατηγική πίεσης έναντι του τουρκικού, σε όλο το εύρος των μεσογειακών του συνόρων. Αυτό βέβαια καθόλου δε σημαίνει ότι η Τουρκία έχει γονατίσει μπροστά στους εχθρούς της. Δεν πρέπει άλλωστε να λησμονούμε ότι οι συμμαχίες των Ελλήνων και των Ελληνοκυπρίων στην Ανατολική Μεσόγειο, δεν είναι αναγκαστικό να διαρκέσουν για πάντα. Η αγγλόφωνη εφημερίδα *Cyprus Mail* δημοσίευσε στα τέλη του 2014 ένα άρθρο με τίτλο «Ρεαλισμός απαιτείται όσον αφορά την ισχύ των περιφερειακών συμφωνιών». Εκεί λέγονταν τα εξής:

Η γενική θεωρία είναι ότι αν η Κύπρος συνάψει στρατιωτικές συμμαχίες με κράτη όπως το Ισραήλ, τη Ρωσία και φυσικά την Ελλάδα, [η Τουρκία] θα το ξανασκεφτεί να στείλει πλοία στην κυπριακή ΑΟΖ. Η θεωρία αυτή είναι επιδερμική [...] Η Κύπρος είναι μία μικρή χώρα με μηδενικά στρατιωτικά μέσα και δεν μπορεί να προσφέρει τίποτα άλλο εκτός από την γεωγραφική της θέση σε μία στρατιωτική συμμαχία [...] Είναι λανθασμένη η [...] εικασία ότι υπάρχουν χώρες έτοιμες να ρισκάρουν μία αντιπαράθεση με την Τουρκία όχι για να προστατεύσουν τα σύνορα τους αλλά να προστατεύσουν την Κύπρο...⁴⁸

Οι συμμαχίες με την Αίγυπτο και το Ισραήλ μοστράρονται από τους Έλληνες και τους Ελληνοκύπριους ως σίγουρο χαρτί, αλλά η αλήθεια είναι πως η εμβέλεια τους έχει όρια. Πράγμα που επιβεβαιώνει το παλιό ρητό πως τα εθνικά συμφέροντα είναι παντοτινά, οι εθνικές συμμαχίες παροδικές. Κατά τ' άλλα, τα μεσογειακά κράτη δεν είναι τα μόνα που ενδιαφέρονται για τις ισορροπίες στο νοτιοανατολικό άκρο της Μεσογείου. Οι ΗΠΑ για παράδειγμα θέλουν η την διέλευσή τους να διεξάγεται απρόσκοπτα κι από την Μεσόγειο κι από τα στενά του Σουέζ, οπότε εργάζονται ώστε κανείς να μην αποκτά υπερβολική ισχύ στην περιοχή. Οι Ρώσοι από την άλλη επιθυμούν να διατηρήσουν τα ερείσματα που έχουν στην Συρία.

Τα γεγονότα που διαδραματίζονται από το φθινόπωρο του 2015 και μετά έρχονται να ρίξουν κι άλλο λάδι στην φωτιά. Οι τυφλές επιθέσεις στο Παρίσι συσπείρωσαν τους δυτικούς υπηκόους πίσω από τα κράτη τους, τα οποία πια δηλώνουν ανοιχτά ότι ετοιμάζονται για πόλεμο. Η κατάρριψη του ρωσικού αεροπλάνου από τους Τούρκους ανέδειξε για μια ακόμη φορά ότι στο πλάι της διάλυσης της Συρίας, διεξάγεται ένας ευρύτερος πόλεμος δι' αντιπρόσωπων. Από

την πλευρά τους οι Έλληνες χρησιμοποιούν το «προσφυγικό ζήτημα» που με επίμελεια έχουν δημιουργήσει, ως εργαλείο εσωτερικής συνοχής και δικαιολόγησης μιας μελλοντικής εμπλοκής στην συριακή κρίση.

Γνωρίζουμε πως τα όσα ισχυριζόμαστε, συγκροτούν μια άποψη εντελώς περιθωριακή. Η άποψη αυτή έχει ταξική και αντιφασιστική προέλευση και δοκιμάζει να μιλήσει για κάτι που θεωρούμε άκρως σημαντικό: την πιθανή εμπλοκή του ελληνικού κράτους σε πολεμικές περιπέτειες. Μια τέτοια εμπλοκή θα έχει δραματικές συνέπειες. Όσοι καταλαβαίνουν το ελληνικό κράτος ως εχθρικό σχηματισμό θα έπρεπε να είναι από καιρό σε εγρήγορση. Κι όμως, οι απόψεις μας παραμένουν τραγικά μειοψηφικές, οι κατευθύνσεις μας απελπιστικά μόνες.

Αυτά που περιέχονται στην έκδοση της συνέλευσης *αυτονομη antiifa* «Η Στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου», αυτά που γράφονται συνεχώς στο περιοδικό *antiifa*, το αφιέρωμα αυτού του τεύχους, είναι η δική μας συνεισφορά στην ιστορική και πολιτική τεκμηρίωση της στρατηγικής του ελληνικού κράτους, όπως αυτή εξελίσσεται στο νοτιοανατολικό κομμάτι της μεσογειακής θάλασσας. Έχουμε ονομάσει αυτή τη στρατηγική, «στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου». Το ξέρουμε, ότι σε καιρούς που η εθνική ενότητα έχει αγκαλιάσει το σύνολο της πολιτικής ζωής, τα λόγια και οι πράξεις ενάντια στο ελληνικό κράτος και τον εθνικό κορμό γίνονται αντιληπτά ως καθαρή τρέλα κι ισοδυναμούν με περιθωριοποίηση. Ακόμα κι έτσι, οι εναλλακτικές τελειώνουν. Η στρατηγική του ελληνικού κράτους εν μέσω της όξυνσης της πλανητικής κρίσης και των διακρατικών συγκρούσεων επείγει να βρει αντίπαλο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

Παραπάνω προσπαθήσαμε να αποδείξουμε ότι το χάος στο οποίο έχει βυθιστεί η Συρία τα τελευταία πέντε χρόνια, η τριχοτόμηση του Ιράκ, η προϊούσα αποσταθεροποίηση του τουρκικού κράτους, εν ολίγοις αυτό που συνοπτικά ονομάζουμε διάλυση της Μέσης Ανατολής δεν έπιασαν το ελληνικό κράτος στον ύπνο. Κι ότι αντίθετα η ενασχόληση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής με το τουρκικό κράτος και τους περιφερειακούς του φίλους και εχθρούς συνοδεύει το ελληνικό κράτος σχεδόν από καταβολής του. Προσπαθήσαμε επίσης να αποδείξουμε ότι η πολιτική που ακολουθείται απέναντι στην Τουρκία είναι μία και ενιαία, ότι δεν αλλάζει αναλόγως κυβέρνησης, ότι απολαμβάνει ευρείας κοινωνικής αποδοχής και διακομματικής στήριξης. Με άλλα λόγια προσπαθήσαμε να καταδείξουμε ότι η πολιτική του ελληνικού κράτους, τουλάχιστον κατά τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες είναι υπεράνω κομμάτων και προσώπων, είναι επιθετική, συμπαγής και αδιαμφισβήτητη. Προσπαθήσαμε τέλος να αποδείξουμε ότι η ελληνική επιθετικότητα απέναντι στην Τουρκία έχει τα πάνω της και τα κάτω της, ποντάρει πολλά στους πλανητικούς συσχετισμούς δύναμης, αλλά ότι κατά βάση καταστρώνεται στη βάση του ελληνικού εθνικού συμφέροντος.

Θα προσπαθήσουμε τώρα να αντλήσουμε ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα· ξεκαθαρίζουμε εξ αρχής ότι όταν μιλάμε για συμπεράσματα δεν έχουμε στο μυαλό μας κάποια αλήθεια με τη φιλοσοφική έννοια. Δεν μιλάμε καν για μια αλήθεια που προκύπτει από μόνη της, από το πολύ διάβασμα ή απ' το πολύ blogging. Όχι. Τα συμπεράσματά μας είναι εργαλεία που προκύπτουν απ' την ταξική και ιστορική αντίληψη των κοινωνιών μας, απ' την ταξική και ιστορική διαδικασία που βρίσκεται πίσω απ' τη δημιουργία του ελληνικού κράτους και των λιγοστών γνώσεων που έχουμε για τον ειδικό τρόπο με τον οποίο συγκροτήθηκε το τουρκικό. Είναι συμπεράσματα που μας φαίνεται ότι μπορούν να σταθούν χρήσιμα σε όσους κι όσες καταλαβαίνουν το κράτος στο οποίο μας έλαχε να ζούμε ως έναν εχθρικό, εμπόλεμο μηχανισμό που φτιάχτηκε μέσα απ' τη διαρκή σύγκρουση με τα γύρω κράτη και που για να επιβιώσει είναι αναγκασμένο να πορεύεται με αυτή τη σύγκρουση. Τελικά ως ένα κράτος που για να συνεχίσει να υπάρχει ως τέτοιο δε θα διστάσει να οδηγήσει στη σφαγή χιλιάδες υπηκόους του.

Συμπέρασμα πρώτο:

Απ' το 2009 και μετά μια ευρεία εκστρατεία συσκότισης λαμβάνει χώρα. Σκοπός της είναι να αποκρύψει οποιοδήποτε ίχνος ταξικής προσέγγισης και κυρίως να στρέψει το ενδιαφέρον μακριά απ' τις κινήσεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Θα πρέπει να αντιληφθούμε το ξέσπασμα της καπιταλιστικής κρίσης στα μέρη μας ως κάποιου είδους σημείο αναφοράς. Πράγματι: η ομολογημένη χρεωκοπία του ελληνικού κράτους, η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος, η προσφυγή στο μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και η ραγδαία οικονομική κατάρρευση μεγάλων τμημάτων του ελληνικού πληθυσμού συνοδεύτηκε από μια τεράστια σε έκταση και ένταση καταιγίδα οικονομικοπολιτικών αναλύσεων. Το βασικό συμπέρασμα ήταν και εξακολουθεί να είναι ότι η Γερμανία, απ' τα ανώτατα κλιμάκια του πολιτικού προσωπικού της μέχρι τον τελευταίο της πολίτη φταίει για αυτά που τραβάμε.

Ταυτόχρονα, το οικονομικό αδιέξοδο με το οποίο ήρθε αντιμέτωπος ο ελληνικός καπιταλισμός γέννησε πρωτόγνωρες ιδέες. Σύμφωνα με χαρακτηριστική τέτοια σκέψη:

Η Ελλάδα έχει τα δικά της συμφέροντα. Από μια άποψη η αστάθεια συμφέρει, γιατί καθιστά ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη να στηριχτεί η χώρα, να μη μετατραπεί ποτέ σε «αποτυχημένο κράτος» και να παραμείνει αναπόσπαστο κομμάτι της Δύσης. Είναι σημαντικό να αντιληφθούν οι Ευρωπαίοι ότι πέραν της λογιστικής υπάρχει και η γεωπολιτική⁴⁹.

Εν ολίγοις, αυτό που μάθαμε να ονομάζουμε κρίση πήγε πακέτο με τη δημιουργία στο εσωτερικό μιας εθνικής, αντιγερμανικής ιδεολογίας. Ανίκανη να καταλάβει τα πως και τα γιατί της καπιταλιστικής κρίσης η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων παραδόθηκε αμαχητί στη χαρά της συνομοσιολογικής προσέγγισης. Οι κατάρτες στην «τρόικα», το πιπίλισμα με τα «Μνημόνια», η αυτιστική κατάληξη οποιασδήποτε συζήτησης στον «Σόιμπλε, τη Μέρκελ, τους Γερμανούς» έφτιαξε ένα αδιαπέραστο γλωσσικό κέλυφος, εντός του οποίου κάθε απόπειρα ερμηνείας της επίθεσης που δεχόμαστε ως αποτέλεσμα της ταξικής διάρθρωσης των κοινωνιών μας πολύ απλά έπαυε να έχει νόημα.

Την ίδια στιγμή οι προτάσεις των αφεντικών μας για έξοδο από την κρίση υιοθετούνταν αδιαμαρτύρητα ως αυτονόητες, ρεαλιστικές και πρωτότυπες. Και πάλι η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων άρχισε να παπαγαλίζει με ύφος ειδήμονα την αργκό της γεωπολιτικής σύγκρουσης. Οι Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες, τα 12 μίλια, ο εθνικός εναέριος χώρος, τα κοιτάσματα πετρελαίου που εναλλάσσονταν με κοιτάσματα φυσικού αερίου, οι αγωγοί πετρελαίου, οι νέοι φίλοι μας στην Αίγυπτο και στο Ισραήλ γυρόφερναν από καφεενείο σε λεωφορείο κι από τηλεοπτικό παράθυρο σε ακαδημαϊκή αίθουσα μέχρι που έφτασαν να αποτελούν το μοναδικό διαθέσιμο τρόπο να καταλαβαίνουν οι Έλληνες τον κόσμο γύρω τους.

Συμπέρασμα δεύτερο:

Κάθε αναφορά στην τουρκική προκλητικότητα θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως προσπάθεια του τουρκικού κράτους να σπάσει το σχέδιο περικύκλωσής του. Κάθε αναφορά στις φιλειρηνικές πρωτοβουλίες του ελληνικού κράτους θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως προσπάθεια του ελληνικού κράτους να συμμετάσχει στον παγκόσμιο πόλεμο με απώτερο στόχο να στριμώξει το τουρκικό κράτος.

Ο αγώνας για την κυριαρχία στην ανατολική Μεσόγειο διεξάγεται με λύσσα. Φυσικά δεν κατονομάζεται ως τέτοιος. Από τη σκοπιά του ελληνικού κράτους το πολιτικό επίδοκο είναι η περικύκλωση του τουρκικού κράτους από θαλάσσης, η συνδρομή με κάθε διαθέσιμο τρόπο στη δημιουργία κάποιου είδους επίσημου ή ανεπίσημου Κουρδιστάν και η σύναψη επιθετικής συμμαχίας με κάθε μόνιμο ή προσωρινό εχθρό του τουρκικού κράτους.

Το ελληνικό κράτος έχει εντείνει τις διπλωματικές του κινήσεις στην ευρεία ζώνη της βόρειας Αφρικής, της Αραβίας και της μέσης Ανατολής, ψάχνοντας συμ-

μάχους στο θεάρεστο έργο του, δηλαδή άλλα κράτη που, για τους δικούς τους λόγους, εχθρεύονται κι αυτά την Τουρκία. Οι στρατιωτικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνεργασίες ξεφυτρώνουν σα τα μανιτάρια μετά τη βροχή. Και ω τι θαύμα έχουν όλες τους αντιτουρκικό πρόσημο!

Τη στιγμή που μιλάμε το ελληνικό κράτος μαζί με τον στρατηγικό του εταίρο στην περιοχή, την Κύπρο, έχει συνάψει δύο ξεχωριστές τριμερείς συνεργασίες (τα λεγόμενα τρίγωνα) με το Ισραήλ και την Αίγυπτο. Αν, μάλιστα, πιστέψουμε τα λεγόμενα του ελληνικού Τύπου, στα δύο τρίγωνα ετοιμάζεται να προστεθεί κι ένα ακόμη, με πρωταγωνιστή την ιορδανική μοναρχία αυτή τη φορά⁵⁰. Κι εντωμεταξύ τις μέρες που μας πέρασαν ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών διαφήμισε την επίσκεψή του στο Ιράν λέγοντας ότι «Θεωρούμε πάρα πολύ σημαντικό παράγοντα για τη σταθεροποίηση της περιοχής την ανάπτυξη των σχέσεών μας με το Ιράν»⁵¹. Στην πραγματικότητα, ο όψιμος διπλωματικός πυρετός αντικατοπτρίζει την προσπάθεια του ελληνικού κράτους να βοηθήσει στην περικύκλωση της Τουρκίας από όλα τα σημεία του ορίζοντα.

Φυσικά, οι ελληνικές πρωτοβουλίες δε συμβαίνουν εν κενώ. Το ελληνικό κράτος ελπίζει ότι μέσα απ' τη διάλυση της Συρίας και τις ευρείες γεωπολιτικές ανακατατάξεις στη μέση Ανατολή θα προκύψει κάποιου είδους κουρδική κρατική ή ημικρατική οντότητα. Με τη σειρά της, αυτή η κουρδική οντότητα που θέλουν οι Έλληνες να προκύψει στα σύνορα της Τουρκίας, είναι σίγουρο ότι θα ενισχύσει τις διαλυτικές τάσεις στο εσωτερικό της Τουρκίας. Κοινώς, η εστίαση του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών στα νότια της Τουρκίας ποντάρει σε κάποιου είδους μαζική εξέγερση του κουρδικού πληθυσμού που ζει στο νοτιοανατολικό τμήμα της τουρκικής επικράτειας και σε πιθανή απόσχιση ενός μεγάλου μέρους της τουρκικής επικράτειας με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την εσωτερική σταθερότητα του τουρκικού κράτους. Ο αγαπημένος μας πρακτοροαναλυτής το θέτει ευθέως:

[...] η προωθούμενη λύση για τη Συρία αφήνει ουσιαστικά απέξω την Τουρκία. Αυτό που θέλει πάση θυσία η Άγκυρα είναι να μην δημιουργηθεί σε καμία περίπτωση ο κουρδικός θύλακος από το Κομπάνι και πέρα...⁵²

Κατά τα άλλα, οι ειδικοί του ελληνικού κράτους γνωρίζουν ότι η Τουρκία είναι αυτή τη στιγμή πιθανότατα το πιο πιεσμένο κράτος στον πλανήτη. Στο εσωτερικό του έχει να διαχειριστεί μια οξεία οικονομική κρίση, σοβαρή πολιτική αστάθεια (που εκφράζεται με αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης, σκάνδαλα, φυλακίσεις ανώτατων δικαστικών και στρατιωτικών παραγόντων) και έναν εμφύλιο πόλεμο με την κουρδική μειονότητα που όλο και φουντώνει. Στο εξωτερικό έχει να διαχειριστεί την πίεση που προκαλεί η διάλυση της ευρύτερης μέσης Ανατολής, δηλαδή η εικοσαετής διάλυση του Ιράκ, η διάλυση της Συρίας, στο εσωτερικό της οποίας διεξάγεται ένας παγκόσμιος πόλεμος δι' αντιπροσώπων, και οπωσδήποτε η ανάδυση κάποιου αυτόνομου ή ανεξάρτητου Κουρδιστάν.

Η ελληνική κοινωνία εξοικειωμένη χρόνια με μελετημένες δόσεις αντιτουρκισμού δέχεται τόνους κρατικής προπαγάνδας που τάχα αποδεικνύουν την τουρκική επιθετικότητα έναντι της Ελλάδας. Οι μονότονα επαναλαμβανόμενες ειδήσεις περί παραβίασης του ελληνικού εναέριου χώρου, των ελληνικών θαλάσσιων συνόρων, περί αμφισβήτησης της ελληνικής ΑΟΖ, όλη η φιλολογία γύρω από το Καστελόριζο, τα πετρέλαια και τα εθνικά δίκαια είναι στην πραγματικότητα η προσπάθεια να σκιαγραφηθεί ο εχθρός και τα επίδικα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Ταυτόχρονα οι ελληνικές πρωτοβουλίες για την ειρήνευση στη Μέση Ανατολή, το ενδιαφέρον για τα δικαιώματα των χριστιανικών πληθυσμών που βάλονται από τους τζιχαντιστές του ISIS⁵³, ο πανθομολογούμενος πόθος για τη στήριξη της κουρδικής αυτονομίας, οι επιστημονικές έρευνες και οι ατελείωτες διπλωματικές επαφές είναι η συγκαλυμμένη συμμετοχή της Ελλάδας στο σφαγείο της μέσης Ανατολής, και πιο ειδικά η προσπάθεια στριμώγματος και ει δυνατόν διάλυσης της Τουρκίας.

Κάθε αναφορά στην «τουρκική προκλητικότητα» έναντι των ελληνικών δικαίων θα πρέπει να διαβάζεται ως προσπάθεια του τουρκικού κράτους να σπάσει τα σχέδια περικύκλωσης που εξυφαίνει εναντίον του το ελληνικό κράτος. Κι αν-

τίθεται, κάθε αναφορά στις «ελληνικές πρωτοβουλίες», είτε αυτές αφορούν τη Μέση Ανατολή είτε τη Μεσόγειο, είτε το Αιγαίο θα πρέπει να γίνονται αντιληπτές ως πίεση της Ελλάδας προς την Τουρκία. Αυτή η πίεση θεριεύει κάθε φορά οι Έλληνες επιτελείς θεωρούν ότι οι γείτονες είναι στριμωγμένοι. Τα λεγόμενα θερμά επεισόδια που κατά καιρούς απειλούν να τινάξουν στον αέρα την ισορροπία στον εναέριο και θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου πελάγους θα πρέπει να γίνονται αντιληπτά ως προσπάθεια των Ελλήνων караβανάδων να εξωθήσουν την Τουρκία σε σύγκρουση κάθε φορά που νομίζουν ότι πλεονεκτούν.

Συμπέρασμα τρίτο:

Η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει συνέχεια στο χρόνο, σταθερότητα στις επιδιώξεις, κοινωνική και πολιτική υποστήριξη.

Οπωσδήποτε τα κράτη δε λειτουργούν όπως οι μεμονωμένοι άνθρωποι. Τα κράτη είναι απρόσωποι μηχανισμοί που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των αφεντικών. Ως τέτοια δεν υπόκεινται στην ανθρώπινη λογική. Το κίνητρο και η πυξίδα για όσα κάνουν είναι η εξυπηρέτηση συμφερόντων που βρίσκονται έξω απ' την πεπερασμένη ανθρώπινη εμπειρία. Είναι βέβαια αλήθεια ότι σε ό,τι αφορά το ελληνικό κράτος τα διάφορα μέτωπα της εξωτερικής πολιτικής του μπορεί να καταλαγιάζουν ή να αναζωπυρώνονται από καιρό σε καιρό, οι διακρατικές συμμαχίες να μεταβάλλονται μέσα στο χρόνο, τα πρόσωπα και οι κυβερνήσεις να εναλλάσσονται. Αλλά είναι εξίσου αλήθεια ότι τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα, η ανάγκη για διασφάλιση ζωνών κυριαρχίας, έχουν πάγιο και αδιαμφισβήτητο χαρακτήρα. Η ακόλουθη παραδοχή, διατυπωμένη μάλιστα απ' τα χείλη ενός ανθρώπου που μιλάει απ' τη θέση του Υπουργού Εξωτερικών, είναι χαρακτηριστική:

Η εμπειρία της οικονομικής κρίσης που έθεσε υπό έντονη αμφισβήτηση τη μεταπολίτευση δεν πρέπει να μας κάνει να υποτιμήσουμε ένα μεταπολιτευτικό κεκτημένο που παραδόξως δεν γίνεται αντιληπτό διά γυμνού οφθαλμού: τον υψηλό βαθμό συναίνεσης που έχει διαμορφωθεί ως προς τις βασικές επιλογές της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας και άμυνας της χώρας. [...]

Με άλλα λόγια, παρότι αμφισβητήθηκε το παραδοσιακό διπολικό σχήμα της μεταπολίτευσης, δεν αμφισβητήθηκε το εθνικό στρατηγικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε σταδιακά τα τελευταία σαράντα χρόνια με κύριους συνδιαμορφωτές τον Κων. Καραμανλή και τον Ανδρέα Παπανδρέου⁵⁴.

Το δίχως άλλο δεν είμαστε συνηθισμένοι σε τέτοιες διατυπώσεις. Ο τέως Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών μας αποκαλύπτει τις βασικές προκείμενες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής: α) η άσκησή της έχει διαμορφώσει ένα κεκτημένο, το οποίο διαμορφώθηκε υπερκομματικά με την κοινή συνεισφορά όλων των πολιτικών δυνάμεων της χώρας β) το κεκτημένο αυτό δε γίνεται αντιληπτό με την πρώτη ματιά. Πλήθος πρακτόρων, δημοσιογράφων στρατιωτικών, διεθνολόγων, μκολόγων, διπλωματών, πολιτικών υπαλλήλων έχει συμβάλλει, ώστε οι ουσιαστικές κατευθύνσεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής να διεξάγονται υπόγεια, έξω απ' την κοινή θέα, μυστικά γ) παρόλα αυτά ετούτες οι μη δημόσιες ουσιαστικές κατευθύνσεις όχι μόνο βρίσκουν σύμφωνα το σύνολο του πολιτικού συστήματος της χώρας, αλλά κιόλας η συμφωνία αυτή είναι βαθιά και στρατηγική δ) η ελληνική εξωτερική πολιτική δεν ράβεται και ξηλώνεται με κάθε αλλαγή κυβέρνησης. Αντίθετα είναι έργο στρατηγικής σπουδαιότητας, μακρόπνοο, που μετράει πάνω από τέσσερις δεκαετίες ζωής. Αν ο Υπουργός ήταν ειλικρινής θα έπρεπε πλάι στα ονόματα του Παπανδρέου και του Καραμανλή να προσθέσει και κείνο του Γρίβα. Αλλά τότε θα έφτανε σε συμπεράσματα που δε μπορούν να διατυπωθούν δημόσια. Κι έτσι οι μισές αλήθειες υιοθετούνται ως βολικό σχήμα.

Συμπέρασμα τέταρτο:

οι φιλοδοξίες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής αντλούν δύναμη απ' την μεγάλη κοινωνική αποδοχή που απολαμβάνουν. Εκεί βρίσκεται και το αδύνατό τους σημείο.

Ο πόλεμος δεν ήταν ποτέ απλώς και μόνον ένοπλη σύγκρουση και μαζική καταστροφή σταθερού και μεταβλητού κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, ή πολλές φορές κυ-

ριότερα, ήταν επίσης επιβολή της κρατικής ιδεολογίας, πλήρης εξουδετέρωση κάθε αντιμιλιταριστικής φωνής και συστράτευση ανθρώπινων και υλικών πόρων στους πολεμικούς σκοπούς. Με άλλα λόγια ο πόλεμος εκδηλώνεται ως ευθεία και αμείλικτη σύγκρουση μεταξύ κρατικών οντοτήτων μόνον στο τελευταίο του στάδιο. Αυτό που προηγείται είναι πάντοτε μια μάχη στα μυαλά και στα συναισθήματα, μια μάχη στα λόγια και στα νοήματα. Προτού ο διακρατικός πόλεμος ξεσπάσει, απαιτείται η ιδεολογική προετοιμασία, η μαζική εξοικείωση του πληθυσμού με την αναγκαιότητα του πολέμου, απαιτείται η ανάδειξη της σπουδαιότητας των ένοπλων μηχανισμών, ο βομβαρδισμός με τα ημέτερα εθνικά δίκαια και την ηθική εξαχρείωση των εχθρών. Ως τέτοια κάθε αναμέτρηση που εκδηλώνεται ένοπλα έξω απ' τα σύνορα είναι την ίδια στιγμή ένα πολιτικό διακύβευμα στο εσωτερικό κάθε κρατικής οντότητας.

Στην Ελλάδα ο εσωτερικός εχθρός, η οργανωμένη εργατική τάξη, έχει ηττηθεί από χρόνια. Η ήττα της δεν είναι στρατιωτική. Είναι πρώτα και κύρια πολιτική. Ανίκανα να συγκροτηθούν ως τάξη δι' εαυτήν, τα μέλη της ελληνικής εργατικής τάξης έχουν υιοθετήσει τη γλώσσα και τα επιχειρήματα των αφεντικών τους. Έχοντας απεμπολήσει κάθε οργανωτική και διανοητική ικανότητα έξω απ' τη σχέση κεφάλαιο, φτιάχνονται και ξαναφτιάχνονται σύμφωνα με τις βουλές των αφεντάδων. Τη στιγμή που μιλάμε η ελληνική εργατική τάξη έχει πιστέψει μέχρι ενός όλα τα παραμύθια που σερβίρουν οι μηχανισμοί προπαγάνδας των αφεντικών. Με άλλα λόγια, το βασικό προαπαιτούμενο κάθε πολεμικής εμπλοκής έχει συντελεστεί. Η ελληνική κοινωνία είναι έτοιμη να αποδεχτεί ως πρόβλημα οτιδήποτε το κράτος της ονομάσει ως τέτοιο και είναι εξίσου έτοιμη να συμφωνήσει σε οποιαδήποτε λύση το κράτος της προτείνει ως τέτοια.

Οι ειδικοί των αφεντικών, αν μη τι άλλο έχουν υπόψη τους αυτή τη διττή έκφραση του πολέμου. Για παράδειγμα, ο Νίκος Κοτζιάς, φερμένος κατευθείαν απ' τον πυρήνα του βαθέως κράτους, ερμηνεύει από τη θέση του Υπουργού Εξωτερικών, την υποστήριξη που κατά καιρούς έχουν παράσχει τα «λαϊκά στρώματα» στον εθνικισμό και στον πόλεμο ως εξής:

Συχνά, επιλέγουν αντί των κοινωνικών αγώνων, τη διεθνή αναβάθμιση ή προάσπιση του κράτους τους ως μια άμεση, γιατί όχι και πιο εύκολη, επιλογή υπεράσπισης των κεκτημένων, ακόμη και διευρύνσής τους. Αυτή είναι η βάση πάνω στην οποία πολλά αριστερά κόμματα επέλεξαν στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και σε άλλες περιπτώσεις, να υποστηρίξουν ακόμη και την κάκιστη επιλογή του πολέμου. Αυτά είναι και τα πλαίσια, αλλά και ο μηχανισμός αποδοχής, από τα λαϊκά στρώματα μιας κοινωνίας, της ύπαρξης κοινών εθνικών ζητημάτων με τις κυρίαρχες σε αυτήν ομάδες. Πρόκειται για μηχανισμό - πλαίσιο, που όταν υποτιμήθηκε από τα κόμματα της αριστεράς το πλήρωσαν με την απώλεια δεσμών με τις ευρύτερες «λαϊκές μάζες», ενώ όταν το πήραν υπόψη, όπως στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, χωρίς να αγνοήσουν το κοινωνικό ζήτημα, μεγαλούργησαν⁵⁵.

Ο Νίκος Κοτζιάς και οι σύμβουλοί του είναι γνώστες της ιστορίας και γι' αυτό μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν κατά το δοκούν. Μας λένε ότι η βελτίωση των ζωνών μας δεν έχει να κάνει με τους ταξικούς αγώνες και τη συνειδητοποίηση ότι ο κόσμος των «κυριάρχων κοινωνικών ομάδων» κι ο κόσμος των «λαϊκών στρωμάτων» χωρίζεται από μια άβυσσο. Αντίθετα μάλιστα, στο επιχείρημα του Υπουργού Εξωτερικών, η πρόσδεση στις κρατικές επιταγές αποτελεί τη μοναδική ρεαλιστική προοπτική για να καταφέρουν «τα λαϊκά στρώματα» να «μεγαλούργησουν». Φυσικά το επιχείρημα είναι αστείο. Στην αφήγηση του κ. Κοτζιάς απουσιάζουν εντέχνως τα εκατομμύρια νεκρών και σακατεμένων «των λαϊκών στρωμάτων», η διάλυση και η καταστροφή ολόκληρων κοινωνιών που συντελέστηκε κατά τη διάρκεια των πολέμων που επικαλείται. Στην αφήγηση του κ. Κοτζιάς αυτό που μετράει είναι η ανακάλυψη «κοινών εθνικών ζητημάτων» που να ενώνουν τις «κυρίαρχες» με τις «κυριαρχούμενες» ομάδες, η εξεύρεση κοινών τόπων, η εθνική ενότητα με αριστερό πρόσημο.

Προφανώς ο κ. Κοτζιάς δεν ανακαλύπτει τον τροχό. Γνωρίζει καλά, όπως επιβάλλει η θέση του Υπουργού Εξωτερικών κάθε κράτους που σέβεται τον εαυτό του, ότι κάθε κρατική οντότητα που επιθυμεί να εμπλακεί σε πολεμικές συγκρού-

σεις εξαρτάται απολύτως από την ικανότητα του κοινωνικού της σώματος να δέχεται, να συμφωνεί, να εγκρίνει και να συμμετέχει οικειοθελώς σ' αυτές τις συγκρούσεις. Βαθιά μέσα τους οι Κοτζιάδες και οι παρατρεχάμενοί τους γνωρίζουν ότι όλες τους οι φιλοδοξίες, όλες τους οι αναλύσεις, όλα τους τα ιστορικά σχήματα και οι παραχαράξεις έχουν νόημα μόνον εφόσον γίνονται αποδεκτά από τις «μάζες», τα «λαϊκά στρώματα», τους «ηλίθιους» που ταΐζονται με αντιτουρκισμό και εθνικοφροσύνη. Και γνωρίζουν επίσης ότι για να εξασφαλίσουν το πολυπόθητο «ναι», για να κάνουν το θάνατο να φαίνεται ως μια λογική επιλογή, είναι αναγκασμένοι να κινητοποιήσουν τα πιο ταπεινά ένστικτα, να οργανώσουν το ψεύδος, να εκφοβίσουν με φανταστικούς κινδύνους, να δαλεάσουν με πλούσια κοιτάσματα, να εκβιάσουν με εθνικούς μονόδρομους. Η αίσθηση της παντοδυναμίας, η εικόνα ότι τάχα όλα είναι υπό κρατικό έλεγχο, η κοινωνική συναίνεση που μοιάζει αδιάρρηκτη είναι τόσο πιο εύθραυστες, όσο πιο πολύ τα κρατικά σχέδια είναι αναγκασμένα να βασίζονται στη συμμετοχή των «λαϊκών στρωμάτων». Τ' αφεντικά μας μισούν, αλλά την ίδια στιγμή δε μπορούν να κάνουν δίχως εμάς. Αυτό το «δίχως εμάς» είναι η μεγάλη κι ανομολόγητη αδυναμία τους. Αυτό το «δίχως εμάς» συνιστά τη μεγάλη κι ανεπεξέργαστη δύναμή μας.

Σημειώσεις

- ¹ Βλ. *autonome antifa, Η στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου*, Αθήνα: Μάιος 2015.
- ² Η αμερικανική στρατηγική από το τέλος του ψυχρού πολέμου κι έπειτα παρατίθεται αναλυτικά στην μπροσούρα των *autonome antifa* «Η στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου».
- ³ Τη δήλωση τη βρήκαμε στο βιβλίο ενός επιφανούς μέλους του φασιστικού Δικτύου 21 (θα πούμε παρακάτω γι' αυτό) ο οποίος σήμερα είναι τακτικός αρθρογράφος της Καθημερινής. Λέγεται Άγγελος Μ. Συρίγος και το πολυσέλιδο βιβλίο του που αποσκοπεί να πει τα πάντα σχετικά με τις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας, τιτλοφορείται «Ελληνοτουρκικές σχέσεις» (εκδόσεις Πατάκη, 2014). Η δήλωση είναι στη σελίδα 448. Ενδιαφέρον πάντως έχει το έτος δημοσίευσής του.
- ⁴ Αναφέρεται στο Α. Συρίγος ό.π. Ο φασίστας Συρίγος θεωρεί ότι οι Τούρκοι «είχαν παρανοήσει».
- ⁵ Αναλυτικά για τις καταδρομικές αυτές μυστικές επιχειρήσεις, δες Ιός, *Καταδρομείς μεγάλων αποστάσεων*, 30/03/2008 στο www.iospress.gr
- ⁶ Οι καταδρομικές επιχειρήσεις ήταν πολύ «της μόδας» εκείνη την περίοδο. Θυμίζουμε την καταδρομική επιχείρηση της ελληνικής παραστρατιωτικής οργάνωσης ΜΑΒΗ σε αλβανικό φυλάκιο τον Απρίλιο της ίδιας χρονιάς, το 1994. Δες περιοδικό *antifa* #36 και #37: «υπόθεση ΜΑΒΗ». Στο www.antifascripta.net.
- ⁷ Δες www.prapolitika.gr Η άγνωστη δολοφονία του Κύπριου Θεόφιλου Γεωργιάδη 20 χρόνια πριν, 12/02/2015
- ⁸ Η «εθνική αφήγηση» για τις εναέριες παραβιάσεις παρατίθεται συνοπτικά στο πρόσφατο άρθρο του Α. Συρίγου στην Καθημερινή με τίτλο «Πτήσεις πάνω από το Αιγαίο» (6/12/2015).
- ⁹ Μας έκανε παρέα μέχρι πρόσφατα στο πολιτικό στερέωμα. Το 2009 πήγε στους ανεξάρτητους Έλληνες γιατί την είδε «αντιμνημονιακός» και στη συγκυβέρνηση συριζα-ανελλ τον Γενάρη του 2015 ανέλαβε και πόστο υφυπουργού στο υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης.
- ¹⁰ Από το iospress.gr, *Ήταν κάποτε μια φίλια*, 12/2/2000.
- ¹¹ Για τη σχέση του Α. Ναζάκη με την ΕΥΠ βλ. www.iospress.gr, *Η δίκη της επιπολαιότητας*, 7/6/2003.
- ¹² Το όνομα του Πάνου Πικραμένου το συναντήσαμε στο δημοσίευμα του Ιού «Ο αρχιπλοίαρχος, οι Κούρδοι και ο ανθρωπισμός» (Ελευθεροτυπία 11/10/1997). Δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι πρόκειται για συνωνυμία, παρότι δεν καταφέραμε να διασταυρώσουμε από το βιογραφικό του Πικραμένου την εμπλοκή του στην υπόθεση. Το μόνο που βρήκαμε ήταν ότι ο Π. Πικραμένος σχετιζόταν με τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων ως «έμπειρος σε θέματα στρατιωτικής εκπαίδευσης» (βλ. site: <http://www.ekeo.gr/>).
- ¹³ Κ. Σημίτης, *Πολιτική για μια δημιουργική Ελλάδα 1996-2004*, εκδ. Πόλις, 2005, σελ. 59.
- ¹⁴ Κ. Σημίτης, ό.π. σελ. 73.
- ¹⁵ Χρήστος Λυμπέρης, *Εθνική Στρατηγική και Χειρισμός Κρίσεων*, εκδ. Ποιότητα 1997.
- ¹⁶ Καθημερινή, *Σκληρή επίθεση Αρσένη κατά Σημίτη*, 13/11/2005.
- ¹⁷ Στο ίδιο, σ.73.
- ¹⁸ Ο «διεθνιστής» μοτοσικλιστατής που γράφει το απόσπασμα, λέγεται Τάσος Χατζηναστασίου και αρθρογραφεί στο περιοδικό Άρδην. Διαβάστε το χρονικό της πορείας που έχει συντάξει με τίτλο «Τάσος Ισαάκ – Σολωμός Σολωμού: το Χρονικό της πορείας των μοτοσικλιστατών» στο site www.ardini-rixi.gr (Άρδην, τ. 4, 11/08/2013). Παίρνει κανείς μια γεύση του τι σημαίνει «αυτόκλητος υπερασπιστής των εθνικών δικαιών».
- ¹⁹ Στο ίδιο.

- ²⁰ Δες Ιός, *Ο Μακάρι και το Δίκτυο 21*, 20/12/1997.
- ²¹ Δες Ριζοσπάστης, *Όχι στην επικύρωση της νέας δομής του ΝΑΤΟ, Διακήρυξη δεκάδων προσωπικότητων*, 8/11/1997.
- ²² Για την πρώτη ανεπιτυχή επιχείρηση εισόδου του Οτσαλάν στην Ελλάδα, δες Σημίτης, ό.π., σελ.397.
- ²³ Τα αποσπάσματα από το λόγο του Σημίτη στη Βουλή παρατίθενται με τις πηγές τους στην εισήγηση των μητροπολιτικών συμβουλίων «Το αντιαμερικανικό κράτος». Βλ. έκδοση «εισηγήσεις των ανοικτών συνελεύσεων των μητροπολιτικών συμβουλίων χειμώνα 2004-καλοκαίρι 2005».
- ²⁴ Σχετικά με τον ρόλο της ΕΟΚ μπορείτε να ανατρέξετε και στο κείμενο «Η Κύπρος στην Ε.Ε.: Μια εξαιρετικά σύντομη ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Περιοδικό *Antifa*, #38, 4/2013, σελ. 8-11.
- ²⁵ Άγγελος Συρίγος, Αναφέρεται στο «Ελληνοτουρκικές σχέσεις», Πατάκης 2014, σελ.313.
- ²⁶ Λήμμα Wikipedia "Accession of Turkey to the EU".
- ²⁷ Κλεοπάτρα Ματσουκά, «Η ένταξη της Κύπρου στην ευρωπαϊκή ένωση: προβλήματα, προοπτικές, προκλήσεις», Σελ. 9. http://pened2003.pspa.uoa.gr/final_cleo.pdf.
- ²⁸ Φίλιος Στάγκος, «'Αν' είχαμε τον Κρασιδιώτη», 13/9/2009, Καθημερινή.
- ²⁹ Λάρκος Λάρκος, «Γιάννος Κρασιδιώτης: για την Κύπρο, την Ελλάδα, την ΕΕ», http://www.larkoslarkou.org.cy/e-book_Giannos%20kranidiotis.shtml.
- ³⁰ Γιάννης Μαρίνος, Αναφέρεται στο «Φθάσαμε και σε λογοκρισία χάριν της 'καλής' Τουρκίας», Το Βήμα, 26/3/2000.
- ³¹ Στάθης Ευσταθιάδης, «Ενα σενάριο για λύση», Το Βήμα, 5/4/1998.
- ³² Άρθρο του Τσετίν Αλτάν με τίτλο «Ευρωκοινοβούλιο. Κυπριακό και Τουρκία», Εφημερίδα *Σαμπάχ* 5/9/2001. Περιέχεται στο «Ελληνοτουρκικές σχέσεις 2001», 2002, σελ. 103-104. «Το κατά κεφαλήν εισόδημα ενώ στο Ελληνικό Κράτος Νότιας Κύπρου είναι δεκαέξι χιλιάδες δολάρια, στην Τουρκική δημοκρατία της βόρειας Κύπρου είναι μόλις τρεις χιλιάδες δολάρια κι αυτό χάρη στα πάνω από 300 εκατομμύρια δολάρια που στέλνει ετησίως η Αγκυρα».
- ³³ Μεχμέτ Αλί Μπιράντ, «Ανεβάσαμε πάλι τον πήχη στο Κυπριακό», Πόστα, 1/6/2001. Περιλαμβάνεται στο *Ελληνοτουρκικές σχέσεις 2001*, 2002, Σελ. 99-100.
- ³⁴ Μιλτιάδης Έβερτ, «Η Ελλάδα και οι νέοι εξωτερικοί κίνδυνοι», 29/6/1997, Το Βήμα.
- ³⁵ Μιλτιάδης Έβερτ, «Η Ελλάδα μπροστά στον κόσμο που έρχεται», 22/6/1997, Το Βήμα.
- ³⁶ Ό.π.
- ³⁷ Νίκος Μαράκης, «Το Αμερικανικό Κουρδιστάν», 21/2/1999, Το Βήμα.
- ³⁸ Νίκος Μαράκης, «Τα πρόσωπα της νέας εξωτερικής πολιτικής: η στρόφη στα ελληνοτουρκικά, οι υποστηρικτές και οι αντίπαλοι», 20/2/2000, Το Βήμα.
- ³⁹ Ό.π.
- ⁴⁰ «Η στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου», *Autonome Antifa*, 2015, σελ. 139-145.
- ⁴¹ Ποδηματά Αννυ, Οι «θησαυροί» του Καστελόριζου και η «μάχη της υφαλοκρηπίδας», 04/02/2007, Το Βήμα.
- ⁴² Ό.π.
- ⁴³ Aristotle Tziampiris, "The Emergence of Israeli-Greek Cooperation", 2015, Springer, σελ. 77-78. Το ίδιο υπονοούσαν σαφέστατα και τα δημοσιεύματα των ημερών.
- ⁴⁴ Ό.π., σελ.78.
- ⁴⁵ Sinem Cengiz, "Turkey, Egypt may fall out in east Mediterranean", *Today's Zaman*, 5/12/2013. http://www.todayszaman.com/diplomacy_turkey-egypt-may-fall-out-in-east-mediterranean_333883.html.
- ⁴⁶ Aristotle Tziampiris, "The Emergence of Israeli-Greek Cooperation", 2015, Springer, σελ. 90.
- ⁴⁷ Deniz Arslan, «Change in Turkish foreign policy expected in wake of election», 13/6/2015, *Today Zaman*.
- ⁴⁸ *Cyprus Mail*, «Our View: Realism needed on power of regional agreements», 9/11/2014.
- ⁴⁹ Αλέξης Παπαχελάς, Γεωπολιτική τρικυμία, Καθημερινή, 09/03/2014.
- ⁵⁰ Άνοιγμα Αθήνας και Λευκωσίας προς Ιορδανία, Καθημερινή, 27/10/2015.
- ⁵¹ Πλάνο δράσης Ελλάδας - Ιράν συμφώνησαν Κοτζιάς-Ζαρίφ στην Τεχεράνη, Καθημερινή, 29/11/2015.
- ⁵² Γιάννης Μάζης: Η πιθανότητα κουρδικού κράτους σπρώχνει τον Ερντογάν σε προβοκάτσιες, συνέντευξη στην Αυγή, 29/11/2015.
- ⁵³ Στο τραπέζι για την ειρήνη στη Μέση Ανατολή, Εφημερίδα των Συντακτών, 20/10/2015.
- ⁵⁴ Ευάγγελος Βενιζέλος, Εθνική συναίνεση και εξωτερική πολιτική, Καθημερινή, 02/11/2014.
- ⁵⁵ Νίκος Κοτζιάς, *Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21^ο αιώνα: Για μια νέα, ενεργητική, δημοκρατική, πατριωτική στρατηγική στην εποχή της αντιπαγκοσμιοποίησης*, Καστανιώτης, 2011, σελ 343.